

Riksdagens protokoll

2008/09:130

Torsdagen den 11 juni

Kl. 10.00 – 18.02

Protokoll
2008/09:130

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 5 juni.

2 § Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *Roland Bäckman* (s) avsagt sig uppdraget som suppleant i utbildningsutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Anmälan om kompletteringsval till utbildningsutskottet

Förste vice talmannen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält Jan Emanuel Johansson som suppleant i utbildningsutskottet.

Förste vice talmannen förklarade vald till

suppleant i utbildningsutskottet
Jan Emanuel Johansson (s)

4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2008/09:496

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:496 Statlig verksamhet i Ånge
av Hans Stenberg (s)

Med ersättande av tidigare lämnade meddelande om fördröjt svar på interpellationen meddelas härmed att interpellationen överlämnats till justitiedepartementet, statsrådet Ask, den 3 juni och att interpellationen därför kommer att besvaras måndagen den 22 juni 2009.

Stockholm den 4 juni 2009

Justitiedepartementet

Beatrice Ask

5 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2008/09:FPM127 Meddelande om EU och Arktis *KOM(2008)763* till utrikesutskottet

6 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2008/09:219 till socialförsäkringsutskottet

7 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Försvarsutskottets betänkande 2008/09:FöU10
Trafikutskottets betänkande 2008/09:TU18
Finansutskottets betänkanden 2008/09:FiU24 och FiU27

KU20 Granskningsbetänkande

Regeringens hantering av stödpaketet till fordonsindustrin (avsnitt 2.2)

Godkännande av

1. utskottets anmälan
2. anmälan i res. 1 (s, v, mp)

Votering:

148 för utskottet

140 för res. 1

61 frånvarande

Kammaren godkände utskottets anmälan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 25 c, 21 fp, 19 kd

För res. 1: 108 s, 17 v, 15 mp

Frånvarande: 22 s, 14 m, 4 c, 7 fp, 5 kd, 5 v, 4 mp

Statsrådet Cristina Husmark Pehrssons agerande för att ge Försäkringskassan rimliga villkor att sköta sitt uppdrag (avsnitt 3.3)

Godkännande av

1. utskottets anmälan
2. anmälan i res. 8 (s, v, mp)

Votering:

148 för utskottet

139 för res. 8

62 frånvarande

Kammaren godkände utskottets anmälan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 25 c, 21 fp, 19 kd

För res. 8: 107 s, 17 v, 15 mp

Frånvarande: 23 s, 14 m, 4 c, 7 fp, 5 kd, 5 v, 4 mp

Regeringens agerande i ett ärende om avvisning av en marockansk medborgare (avsnitt 4.2)

Godkännande av

1. utskottets anmälan
2. anmälan i res. 10 (v)

Votering:

255 för utskottet

30 för res. 10

1 avstod

63 frånvarande

Kammaren godkände utskottets anmälan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 105 s, 83 m, 25 c, 20 fp, 19 kd, 3 mp
För res. 10: 2 s, 17 v, 11 mp
Avstod: 1 mp
Frånvarande: 23 s, 14 m, 4 c, 8 fp, 5 kd, 5 v, 4 mp

Övriga i betänkandet upptagna frågor
Kammaren godkände utskottets anmälan.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

KU21 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen

Kammaren biföll utskottets förslag.
Regeringens skrivelse lades till handlingarna.

KU25 Ekonomiska villkor för ledamöter av Europaparlamentet

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (v)

Votering:

268 för utskottet

18 för res. 1

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 107 s, 83 m, 25 c, 21 fp, 18 kd, 14 mp

För res. 1: 17 v, 1 mp

Frånvarande: 23 s, 14 m, 4 c, 7 fp, 6 kd, 5 v, 4 mp

Övriga punkter
Kammaren biföll utskottets förslag.

*Handel med vissa
receptfria läkemedel*

9 § Handel med vissa receptfria läkemedel

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2008/09:SoU25
Handel med vissa receptfria läkemedel (prop. 2008/09:190).

Anf. 1 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (fp):

Herr talman! Nu ska vi i kammaren debattera ett betänkande som behandlar regeringens proposition om handel med vissa receptfria läkemedel. Tre motioner har väckts med anledning av propositionen, och utskottet har även behandlat en motion från den allmänna motionstiden 2008. Näringsutskottet har också yttrat sig över propositionen och följdmotionerna.

Förslaget från regeringen handlar om att detaljhandel med vissa receptfria läkemedel ska få bedrivas på andra platser än på öppenvårdsapoteken. Syftet med förslaget är att ytterligare öka tillgängligheten för oss konsumenter.

Det gläder mig att den här handeln föreslås ske enligt en ny lag om handel med vissa receptfria läkemedel. Läkemedelsverket ska enligt förslaget pröva och besluta om vilka läkemedel utöver nikotinläkemedel som ska få säljas enligt den nya lagen. Kommunerna föreslås få ett kontrollansvar.

Enligt den nya lagen ska läkemedel som omfattas av denna inte få säljas till den som inte fyllt 18 år. I betänkandet behandlas vidare frågor om apoteksombud och särskilda egenvårdsbutiker.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks i betänkandet, och det finns två reservationer. Lagen föreslås träda i kraft den 1 november 2009.

Jag lämnar nu utrymme för debatt.

Anf. 2 YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Vi behandlar nu ytterligare ett betänkande om apoteksmarknaden. Det finns anledning att upprepa en del som har blivit sagt tidigare. Läkemedel är den vanligaste behandlingsmetoden i sjukvården, och min bedömning är att den kommer att bli ännu vanligare. Det är också önskvärt. Det nås nya framgångar med nya, potentia och mycket bra läkemedel. Det är önskvärt att de kan användas i stor utsträckning för att behandla och bota sjuka personer.

Det handlar också om stora pengar. Huvuddelen av de receptbelagda läkemedlen betalas av skattebetalarna genom läkemedelssubventionen. Det är därför stora andelar av skattebetalarnas pengar som vi gör anspråk på till läkemedelsbehandling.

Det har skett många fantastiska framgångar med nya läkemedel, men det innebär också svåra avvägningar. I dagarna är det aktuellt att diskutera vem som får tillgång till nya cancerläkemedel, till exempel. Det är inte länge sedan vi hade debatter om avarterna med felaktig användning av läkemedel. Inte minst multisjuka äldre får alldeles för många eller felaktiga kombinationer av läkemedel. Det finns alltså stora utmaningar som gäller läkemedelsområdet.

Det är bekant för alla här i kammaren att vi socialdemokrater är mycket kritiska till den avreglering och utförsäljning av apoteken som majoriteten här i kammaren har beslutat om. Det kommer att leda till att det blir dyrare för skattebetalarna att betala de läkemedel som vi redan har tillgång till, och det blir naturligtvis ännu dyrare när vi har tillgång till nya läkemedel. Det kommer också, tror jag, att leda till ett djupt problematiskt beroendeförhållande mellan apoteksbolagen och läkemedelsbolagen, som på sikt också riskerar att hota patientsäkerheten.

Det finns emellertid också ett annat stort användningsområde för läkemedel, och då handlar det inte om de receptbelagda läkemedlen. Det är möjligheten till egenvård, och där är det framför allt de icke receptbelagda läkemedlen som används. Jag ser att det finns en stor potential för att mer aktivt använda egenvård. Vi skulle också kunna spara resurser i sjukvården genom att fler fick möjlighet att med god rådgivning själva ta ansvar för att behandla till exempel förkylningar.

För ett par veckor sedan kunde vi i en av de stora morgontidningarna i Stockholm, Dagens Nyheter, ta del av en undersökning av olika läkare, specialister i allmänmedicin, inom primärvården. I undersökningen hade en icke sjuk person sökt vård och ville ha antibiotika. Nio av tio läkare skrev ut det utan närmare undersökning. En läkare gav det som är det

rimliga svaret: Nej, du har inte bakterier. Det räcker med nässprej för att behandla din täppta näsa.

Om fler läkare tillhandahöll korrekt rådgivning skulle det finnas en stor potential att använda egenvården som en del av sjukvården. Därför är det angeläget att öka tillgången till receptfria läkemedel, och det är angeläget att öka tillgången till kompetent rådgivning om receptfria läkemedel. Detta måste naturligtvis göras med hänsyn tagen till säkerhet och kontroll på ett rimligt sätt. Det finns anledning att vara orolig för de förslag som nu ligger på riksdagens bord. Vi fick helt nyligen en rapport från Läkemedelsverket där man har sett på hur samma typ av reglering fungerar för nikotinläkemedel. Det kommer Thomas Nihlén att ta upp närmare i sitt anförande, så jag ska inte gå in på det nu. Men det väcker många frågor inför den liknande lagstiftning som nu föreslås.

Om man kan klara säkerhet och kontroll på ett bra sätt är det min bedömning att det finns en mycket stor potential med bättre tillgång till både de receptfria läkemedlen och rådgivning. Därför tycker jag att det är olyckligt att majoriteten väljer att inte löpa linan ut. Med den här lagstiftningen får man nu tillgång till vissa receptfria läkemedel i vissa vanliga butiker, och det är bra. Men man kan också tänka sig möjligheten att man får tillgång till alla receptfria läkemedel och till kompetent rådgivning från utbildade farmaceuter utan att det för den skull behöver vara på ett fullsortimentsapotek med alla receptbelagda läkemedel och med de problem som det innebär.

Majoriteten väljer dock att inte stödja det förslaget, och jag tycker att det är olyckligt. Jag tror att det finns en stor potential för sådana fullsortimentsbutiker för att både öka tillgängligheten och, framför allt, använda rådgivningen mer aktivt för egenvården.

Till skillnad från när det gäller receptbelagda läkemedel finns det ganska goda förutsättningar för att receptfria läkemedel kan fungera på en marknad och att man kan få sunda marknadskrafter att fungera på ett positivt sätt. För receptfria läkemedel är det i allmänhet kunden som betalar, och det är kunden som väljer produkten. Därför finns det möjligheter att där få en fungerande marknad på ett helt annat sätt än när det gäller receptbelagda läkemedel, där ju kunden inte betalar och inte heller väljer läkemedel själv, utan det är läkaren som väljer.

Min fråga till majoriteten är: Varför inte löpa linan ut och ta steget att låta det finnas också fullsortimentsbutiker med alla receptfria läkemedel? Där finns en stor potential för att öka möjligheten till egenvård. Hur ser majoriteten på egenvårdens roll inom svensk hälsovård?

Jag yrkar bifall till reservation 2.

I detta anförande instämde Ann Arleklo, Lennart Axelsson, Catharina Bråkenhielm, Christer Engelhardt, Lars U Granberg, Marina Pettersson och Per Svedberg (alla s) samt Thomas Nihlén (mp).

Anf. 3 ELINA LINNA (v):

Herr talman! För över ett år sedan öppnade regeringen för försäljning av nikotinläkemedel i handeln. Sedan dess har Apoteket avreglerats, och 616 apotek ska inom kort säljas. Nu kommer lagen om handel med vissa receptfria läkemedel att klubbas igenom här i riksdagen.

Vänsterpartiets politik beträffande avregleringen av apoteksmarknaden är välkänd. Jag vill ändå upprepa vår bestämda uppfattning: Läkemedel är inte som vilken vara som helst. Till skillnad från regeringen ser vi inte läkemedel som detaljhandelsfråga eller en näringslivspolitisk fråga utan som en del av hälso- och sjukvården. Det finns gott om undersökningar och vetenskapliga rapporter som stöder vår uppfattning. Jag tror att det finns representanter från samtliga partier som har talat i kammaren om risker med läkemedel i andra sammanhang. Kom ihåg att dessa risker inte enbart handlar om receptbelagda läkemedel utan gäller även många av de läkemedel som med regeringens förslag nu kommer att säljas i vanliga butiker.

Missbruk av receptfria läkemedel är vanligt förekommande, speciellt bland ungdomar och äldre. De läkemedel som i första hand missbrukas är smärtstillande läkemedel. En stor undersökning bland svenska ungdomar för några år sedan visade att 6 procent av de tillfrågade åt värktabletter dagligen, och av dessa uppgav 13 procent att de tog tabletterna mot stress – något som tabletterna inte på något sätt hjälper mot. I regeringens egen proposition kan vi läsa att försäljningen av receptfria läkemedel under de senaste åren har ökat mångfalt, och den trenden kommer antagligen att hålla i sig.

Redan nu är problemen stora. Förra året fick Giftinformationscentralen in 5 000 frågor om smärtstillande läkemedel. Det gällde mest tillbud eller förgiftningar bland barn och ungdomar.

Vänsterpartiet är allvarligt bekymrat över utvecklingen. Redan nu kan vi läsa i medierna att handeln är missnöjd eftersom försäljningssiffrorna för nikotinläkemedlet inte motsvarat förväntningarna. Försäljningen av nikotinläkemedel i mataffärer beskrivs som en försäljningsflopp.

Jag förstår handeln. Förväntningarna skruvades också upp av den politiska retoriken, där man beskrev ett uppdämt behov av att köpa nikotinläkemedel. Detsamma händer antagligen med de andra receptfria läkemedlen, och redan nu hörs kritik mot det regelverk som omgärdar försäljningen.

Herr talman! Vänsterpartiet tycker att det är bra att regeringen inför åldersgränsen på 18 år. Vi har föreslagit detta redan tidigare, just med tanke på missbruk av smärtstillande läkemedel hos unga. Ändå vet vi att det är svårt att leva upp till kraven på ålderskontrollen i handeln. Erfarenheterna från försäljningen av folköl är som bekant inte goda. Jag tycker att det finns fog för oron att missbruk av smärtstillande läkemedel bland ungdomar kan öka.

För drygt en månad sedan, när vi debatterade apoteksavregleringen här i kammaren, citerade jag ur Konsumentverkets rapport som handlar om apoteksmarknaden ur ett konsumentperspektiv. I rapporten ställs också frågor om receptfria läkemedel. Man har frågat personer vad de tror om att fler än Apoteket ska sälja receptfria läkemedel. Svaren är något mindre negativa än när det gäller synen på försäljningen av receptbelagda läkemedel på en förändrad apoteksmarknad. Men ändå anser 62 procent att informationen om läkemedel kommer att bli sämre eller mycket sämre. 64 procent anser att den hjälp han eller hon kommer att få av personalen kommer att bli sämre eller mycket sämre.

Vänsterpartiet menar att bristen på kunnig personal, alltså kunnig när det gäller läkemedel, är en hälsorisk. Någon möjlighet att få kvalificerad rådgivning kommer vanligen inte att finnas. Det finns även risk för direkt felaktig rådgivning.

Självklart vill en serviceinriktad försäljare ge svar på kundens frågor. Regeringen menar i propositionen att det torde vara självklart att personer utan farmaceutiska kunskaper inte ger farmaceutisk rådgivning. Jag tror att det finns en mycket stor risk att ett butiksbiträde anser sig ha kunskaper om till exempel olika smärtstillande läkemedels effekter. Visst har det en viss betydelse att personalen också har i uppdrag att öka försäljningen. Nej, återigen, hälsoriskerna är uppenbara.

Jag vill också påpeka att själva försäljningsplatsen ger viktiga signaler om vad det är för något man köper. Att gå in på ett apotek och köpa ett febernedsättande läkemedel eller näsdroppar är förknippat med känslan av att man köper just läkemedel. Det är viktigt för vår syn på läkemedel, vilket i sin tur påverkar vår konsumtion och användning.

Försäljningen av läkemedel i vanliga affärer signalerar däremot att det inte är något särskilt med dessa produkter, och risken för överkonsumtion och missbruk ökar.

Herr talman! Jag vill avsluta min argumentation mot regeringens förslag med att yrka avslag på förslaget i betänkandet och bifall till reservation nr 1.

Anf. 4 THOMAS NIHLÉN (mp):

Herr talman! I det här betänkandet har Miljöpartiet en reservation gemensamt med Socialdemokraterna. Vi vill därför yrka bifall till reservation nr 2.

I dag ska vi debattera och besluta om den hittills sista av regeringens propositioner som handlar om avregleringen av Apoteket och utförsäljningen av apotek. Den nu aktuella propositionen handlar om att vissa receptfria läkemedel ska kunna få säljas ute i handeln.

Till att börja med kan man konstatera att förslaget att släppa ut vissa receptfria läkemedel i handeln borde ha genomförts tidigare, eftersom det inte har någonting med avregleringen eller utförsäljningen av apoteken att göra. Receptfritt i handeln hade kunnat genomföras utan att avreglera apoteksmarknaden.

Dessutom tycker vi i Miljöpartiet att det är anmärkningsvärt och beklagligt att regeringen, trots tydliga signaler från oppositionen, inte ens har försökt skapa en bred parlamentarisk överenskommelse kring just receptfritt i handeln. Det hade naturligtvis varit önskvärt med en bred överenskommelse som då också skulle garantera att åtminstone denna reform blev hållbar över tid.

Miljöpartiet tycker, tillsammans med Socialdemokraterna, att det är bra att vissa receptfria läkemedel får säljas på andra försäljningsställen än apotek och att man därigenom ökar tillgängligheten. Vi stöder därför regeringens grundförslag i propositionen.

Receptfria läkemedel är till skillnad från receptbelagda läkemedel lämpliga att släppa ut i handeln. Därigenom skapas en sund konkurrens och prispress, detta eftersom försäljningen av receptfria läkemedel kan liknas vid en vanlig marknad där det är patienterna själva som avgör vilket preparat de ska köpa, och de betalar i allmänhet själva utan några subventioner.

Ett grundvillkor för att försäljning av receptfria läkemedel utanför apoteken ska bli bra är naturligtvis att den sker på ett tryggt och säkert sätt. Även receptfria läkemedel är potenta och kraftfulla, vilket kan leda till både oönskade biverkningar och missbruk. Därför är det en förutsättning att man har en väl genomtänkt säkerhetshandling även av receptfria läkemedel. Det är därför nödvändigt att noggrant överväga hur försäljningen av dessa läkemedel ska vara utformad.

De brister som konstaterats när det gäller försäljningen av receptfria läkemedel i Norge och Danmark understryker behovet av en tydlig reglering av de krav och villkor som ska ställas på verksamheten och att vi försäkrar oss om en effektiv tillsyn och kontroll.

Herr talman! Miljöpartiet ställer sig i huvudsak positivt till regeringens proposition men anser att det behövs ett antal förändringar i det nu framlagda förslaget för att målet om en trygg och säker försäljning av receptfria läkemedel i handeln ska kunna förverkligas.

I fortsättningen av mitt anförande tänker jag uppehålla mig vid två av våra förslag i vår gemensamma motion som innebär förändringar i förhållande till regeringens förslag, nämligen att försäljningen av receptfria läkemedel ska vara tillståndspliktig verksamhet samt att Läkemedelsverket ska ha hela ansvaret för både tillsyn och kontroll.

Regeringen föreslår inte i propositionen att detaljhandel med receptfria läkemedel ska vara tillståndspliktig verksamhet. I stället föreslår regeringen ett system med anmälningsplikt.

Vi anser i motsats till regeringen att det ska råda tillståndsplikt för försäljning av receptfria läkemedel. Flera viktiga remissinstanser som Farmaciförbundet, Sveriges Farmaceutförbund, Nutek, Vårdförbundet och Sveriges läkarförbund föreslår också i sina remissvar att det ska råda tillståndsplikt.

Regeringens argument för att välja ett enklare anmälningsförfarande är att det skulle vara administrativt enklare att hantera ett anmälningsförfarande. För oss i Miljöpartiet är detta argument inte hållbart. Vi vill i stället sätta patientsäkerheten och kvaliteten främst. Då är ett tillståndsförfarande en bättre garant för en säker och trygg försäljning av receptfria läkemedel.

En fördel med ett krav på tillstånd är att tillsynsmyndigheten redan innan försäljningen påbörjas ges tillfälle att göra en bedömning av näringsidkarens lämplighet att sälja receptfria läkemedel. Vidare blir det lättare att ingripa mot den som inte följer reglerna, eftersom det då finns ett försäljningstillstånd att dra in om man inte följer lagstiftning och regelverk.

För att skapa en bättre garanti för att receptfria läkemedel hanteras i enlighet med de regler och säkerhetskrav som lagstiftningen ställer upp föreslår vi därför ett system med tillståndsplikt för detaljhandel med receptfria läkemedel.

När det gäller vem som ska hantera tillsynen och kontrollen av försäljningen av receptfria läkemedel har vi även här ett annat förslag än regeringen.

I propositionen föreslår regeringen att Läkemedelsverket ska ha hand om tillsynen och att kommunerna hanterar kontrollen. Vi tror inte på denna modell. Det är enligt vår mening fel att dela ansvaret och lägga ansvaret för kontroll av receptfria läkemedel på kommunerna. Erfarenheter visar att det finns en uppenbar risk för att kommunerna saknar resurser och kompetens för att uppfylla detta kontrollansvar på ett tillfredsställande sätt.

Vi föreslår därför att både tillsyn och kontroll i stället hanteras av Läkemedelsverket. De har den kompetens och det nätverk som krävs för att få en effektiv kontroll. Att lägga även kontrollfunktionen på Läkemedelsverket innebär också bättre förutsättningar för en enhetlig kontroll och bedömning av regelverket över hela landet.

Herr talman! För att bedöma regeringens förslag kring anmälningsförfarande och kontroll av regler och lagstiftning tycker vi att det är högst relevant att titta på hur detta system har fungerat när det gäller detaljhandel med nikotinläkemedel.

Försäljning av nikotinläkemedel är sedan den 1 mars 2008 tillåten i detaljhandeln. Kommunerna ska ansvara för att kontrollera efterlevnaden av reglerna. Brister som upptäcks ska anmälas till Läkemedelsverket. Läkemedelsverket har hittills under ett drygt år fått in endast sex rapporter från kommunerna om missförhållanden. Läkemedelsverket gjorde därför nyligen en egen undersökning där man genomförde inspektioner av 31 olika försäljningsställen i Göteborg, Uppsala och Skellefteå med omnejd.

I rapporten konstaterar Läkemedelsverket att försäljningen av nikotinläkemedel i vanliga butiker har stora brister. Vid inspektionerna hittade inspektörerna många avvikelser från regler och lagstiftade krav. De vanligaste var bristfällig dokumentation och arkivering, obefintliga rutiner för reklamationer och indragningar, dålig skyltning om 18-årsgränsen och brist på information om att produkterna är läkemedel. Det kanske mest anmärkningsvärda var att 80 procent, alltså fyra av fem försäljningsställen, saknade egenkontrollsprogram vilket är ett lagstadgat krav. En annan brist var att 30 procent av försäljningsställena inte inkommit med försäljningsstatistik till Läkemedelsverket.

Vi i Miljöpartiet tycker att detta på ett tydligt sätt visar att regeringens förslag inte håller måttet utan riskerar att leda till att försäljning av vissa receptfria läkemedel i handeln inte kommer att garantera patientsäkerheten och kvaliteten och att regelverket och lagstiftningen inte kommer att följas.

Läkemedelsverkets rapport ger också ett starkt stöd för våra förslag om att det ska krävas tillstånd av Läkemedelsverket för att få sälja receptfria läkemedel samt att det ska vara Läkemedelsverket som är huvudansvarig för både tillsyn och kontroll.

Avslutningsvis, herr talman, är det en stor brist i propositionen att man inte har analyserat hälsomässiga, samhällsekonomiska och folkhälsomässiga konsekvenser av att släppa ut vissa receptfria läkemedel i handeln. Vi anser att det är ett allvarligt misstag från regeringen att man har struntat i att utreda och analysera dessa konsekvenser innan man lägger fram denna proposition för riksdagen.

Det hade också varit bra om man tydligt i propositionen beskrivit hur denna reform ska utvärderas och följas upp och av vem, avseende effekter och konsekvenser på folkhälsan, tillgänglighet, kvalitet, patientsäkerhet, priser och kostnader.

I detta anförande instämde Ann Arleklo, Lennart Axelsson, Catharina Bråkenhielm, Christer Engelhardt, Lars U Granberg, Ylva Johansson, Marina Pettersson och Per Svedberg (alla s).

Anf. 5 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till förslaget i socialutskottets betänkande SoU25 och avslag på reservationerna.

Från den 1 november i år blir det möjligt att sälja vissa receptfria läkemedel i vanliga butiker. Det är en efterlängtd reform, och genvägen när vi från Centerpartiet och övriga allianspartier presenterade propositionen runt om i landet, i mitt fall vid Ica Maxi i Falun, var och är stort.

Småbarnsföräldrar vet att barnen inte alltid blir snuviga eller febriga anpassat till apotekets öppettider. Varför ska man vänta tills vardagen kommer eller åka många mil för att få tag på till exempel allergimedicin, näsdroppar eller huvudvärkstabletter? Vi ska väl hjälpas åt att göra det lite enklare i vardagen, och det är precis vad vi alliansföreträdare vill medverka till.

Dagens beslut om att vissa receptfria läkemedel ska få säljas på andra platser än apotek ska ses i sitt sammanhang. Sedan tidigare har vi, som redan har nämnts, öppnat för att nikotinläkemedel nu, utöver hos apotek och hos apoteksombud, kan säljas i handeln vilket har ökat tillgängligheten högst avsevärt. De brister som har kommit fram är värda att ta på allvar, och det utgår jag från att också regeringen och olika myndigheter har fått klart för sig och tar tag i.

Från den 1 juli är apoteksmonopolet äntligen avvecklat. Nu genomför vi vad vi lovade i valet: en samlad apoteksreform som banar väg för fler apotek i mångfaldens tecken, generösare öppettider, ökad tillgänglighet och bättre service – allt med minst samma säkerhet och kontroll som tidigare för patienter och användare av läkemedel.

Dagens beslut innebär bland annat att vissa receptfria läkemedel ska få säljas på andra ställen än apotek, exempelvis i butiker och på bensinstationer. Vilka läkemedlen är avgörs av Läkemedelsverket. Apoteksombudens nuvarande sortiment – 50–80 preparat – är en riktlinje.

Med undantag för detaljhandel med nikotinläkemedel ska handeln inte få bedrivas i serveringsutrymmen där serveringstillstånd gäller. Den som vill sälja receptfria läkemedel ska anmäla det till Läkemedelsverket. Läkemedelsverket ska ha tillsyn över efterlevnaden av den nya lagen, och kommunerna ska ha ett kontrollansvar.

Receptfria läkemedel i butik får endast säljas till den som fyllt 18 år. Näringsidkarna ska utöva egenkontroll och upprätta egenkontrollsprogram i ändamålsenliga lokaler.

Det är en sammanfattning. Jag vill göra den tydlig, för det visar att det är ett genomtänkt arbete som regeringen presenterar och som nu socialutskottets majoritet står bakom.

Socialutskottet har inhämtat näringsutskottets synpunkter, och dessa redovisas i betänkandet. En bred majoritet står bakom att receptfria läkemedel ska få försälas på andra ställen än apotek, och det är bra. Det är endast Vänsterpartiet som är emot. Någon samlad opposition i den här frågan finns alltså inte, vilket är värt att notera. Vänsterpartiet fortsätter sitt monopolkramande, är inte riktigt med i utvecklingen och vill tydligen inte att det ska bli enklare för barnfamiljer och andra i vardagen.

När vi läser Socialdemokraternas och Miljöpartiets reservationer blir vi för det första glada över att vi i huvudfrågan har en samsyn. Det är bra.

Vad gäller de olika delarna har tillståndsplikten nämnts. Där är vår och näringsutskottets uppfattning att det är tillräckligt med en anmälan. Man klarar kontroll och tillsyn. Det ska inte försvåras i onödan.

Den andra punkt som tas upp i reservationen är att kommuner och landsting ska få sälja receptfria läkemedel. Det var att vänta. Från vår sida är det principiellt viktigt att kommuner och landsting inte ska konkurrera där det finns en marknad.

Kontrollen ska göras enbart av Läkemedelsverket, sägs det i reservationen. Vi är av den bestämda uppfattningen att om man ska komma nära den lokala marknaden kan man inte räkna med att Läkemedelsverket ska bygga upp lokala organisationer. Det är kommunen som är den mest lokala decentraliserade organisation vi har. Självfallet ska det fungera. Erfarenheterna från nikotinläkemedel är att ta på allvar.

När det gäller egenvårdsbutiker och försäljning av samtliga receptfria läkemedel står det tydligt och klart i propositionen att nya apoteksmarknader ska ges förutsättningar och tid att etablera sig. Det är svaret på Ylva Johanssons fråga. Vi i majoriteten i utskottet ansluter oss till detta och betonar att det noga ska följas av konkurrensneutralitetsskäl.

Avslutningsvis vill jag säga något om apoteksombuden. Här försöker oppositionen sprida uppfattningen att reformeringen av apoteksmarknaden leder till svårigheter att upprätthålla god tillgänglighet i hela landet. Jag menar att det är precis tvärtom. Nu ges bättre möjligheter. För att ha både hängslen och livrem vidtas särskilda åtgärder för att säkra tillgängligheten i glesbygden.

Systemet med apoteksombud blir kvar minst tre år. Nya aktörer åläggs via avtal att svara för apotekstäckning i hela landet. Inför att treårsperioden med apoteksombud löper ut kommer man att ta ställning till hur behovet av apoteksombud kommer att se ut framöver. Hela landet ska ha servicen. Det är en självklarhet för Centerpartiet och övriga allianspartier.

(Applåder)

I detta anförande instämde Maria Kornevik Jakobsson (c).

Anf. 6 YLVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Kenneth Johansson säger att förändringarna på apoteksmarknaden ska göras med minst samma säkerhet och kontroll som tidigare. Det stämmer inte. Detta innebär mindre och sämre kontroll och säkerhet. Det tycker jag att man ska säga ärligt. Det är självklart så att när man säljer receptfria läkemedel på Konsum eller Statoil kommer det att innebära att det är något sämre säkerhet och kontroll än när man säljer dem på apotek.

Jag menar att den ökade risken är värd att ta. Jag tror att den är hanterlig. Vinsten man får genom ökad tillgänglighet och ökad möjlighet till egenvård är så pass stor i förhållande till den något ökade risken att den är värd att ta. Men jag tycker inte att man ska säga att det är minst samma säkerhet och kontroll, för så är det inte.

Kenneth Johansson säger också, vilket är lite närmare sanningen, att ni i majoriteten är övertygade om att det kommer att räcka med den lagstiftning och den kontroll som ni nu föreslår. Det är mer med sanningen överensstämmande. Det är en tro man kan ha. Men nu är det så att Läkemedelsverkets undersökning av nästan exakt samma system, det som gäller för nikotinläkemedel, är alarmerande. Det kan naturligtvis vara barnsjukdomar. Man kanske kommer att lära sig systemet bättre. Men det är, som Kenneth Johansson själv säger, någonting att ta på allvar. Jag skulle vilja ha svar på frågorna: På vilket sätt kommer man att ta rapporterna från Läkemedelsverket på allvar? Vilken konsekvens kan det bli för den nya lagstiftningen, som gäller mer potenta läkemedel än nikotinläkemedel?

Anf. 7 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Ylva Johansson kommer att kunna se i protokollet att när jag pratade om minst lika bra säkerhet och kontroll åsyftade det beslutet som gäller från den 1 juli om den stora apoteksreformen.

I övrigt tycker jag att den redovisning som har gjorts med hänvisning till farmaceutisk rådgivning, de diskussioner som Läkemedelsverket kommer att ha tillsammans med näringen, att man ser till att preparaten kommer att ha en placering i lokalen som gör att det är säkrare, 18-årsgränsen med mera sammantaget gör att vi får en god nivå på patient-säkerheten. Preparaten ska användas på ett bra sätt under insikt om att det vid felanvändning kan bli mycket negativa effekter. Jag tycker att det samlat är en mycket ansvarsfull redovisning av de förslag som finns för att garantera säkerhet och kontroll.

Genom det jag sade i mitt anförande åberopar jag alltså beslutet som gäller från och med den 1 juli.

Anf. 8 YLVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Kenneth Johansson tog också upp problemet med snuviga barn som behöver behandling. Snuviga barn som behöver behandling behöver framför allt rådgivning. Att vi har problem på det området visar inte minst den undersökning som Dagens Nyheter gjorde. Vi anar att många ibland söker läkare utan att det är nödvändigt; man hade kunnat hantera det med egenvård. Och när man söker läkare utan att det är nödvändigt med antibiotika får man i väldigt många fall antibiotika ut-

skriven. Tillgängligheten till antibiotika tycks vara för stor utifrån den undersökningen.

Det viktiga om man har ett snuvigt barn är naturligtvis att få rådgivning. Hur ska jag hantera detta? Vilka läkemedel fungerar för det snuviga barnet? Frågan om kompetensen är den fråga som ni genomgående har undvikit i hela arbetet med apoteksavregleringen och undviker också nu. Man kommer inte att kunna ha den kompetensen i Konsumbutikerna eller på Statoil. Det vet vi, och det är inte rimligt att kräva det heller. Men varför säger man då nej till att det ska kunna finnas andra butiker som har den kompetensen och som är specialiserade på receptfria läkemedel?

Anf. 9 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Återigen: Det står väldigt tydligt i propositionen att man om man bedriver detaljhandel ska informera konsumenten om var han eller hon kan få farmaceutisk rådgivning. Dessutom hänvisas till sjukvårdsrådgivning. Naturligtvis kommer vi att öka kompetensen om det behövs.

I ett läge då vi har snuviga barn har också vi själva som föräldrar möjlighet att läsa bipacksedeln och ta till oss den information som finns där, så att man använder nässprejen eller vad det nu kan vara som det finns behov av på rätt sätt.

Också när det gäller fullskalemodellen är det uttalat att egenvård i sammanhanget är mycket angeläget. Vi vill först få erfarenheter. Det kan i framtiden, när marknaden är utbyggd och har kommit i gång, komma ett ställningstagande om hur det ska kunna se ut i framtiden. Det finns inga låsta dörrar där.

Anf. 10 ELINA LINNA (v) replik:

Herr talman! Kenneth Johansson talar sig varm om fördelarna för barnfamiljer med att kunna gå till närmaste bensinstation eller närmaste affär för att köpa febernedsättande medel eller näsdroppar. Vi tar i vår motion upp problemen med felaktig dosering. När det gäller barn och läkemedel för barn har vi diskuterat tidigare att man inte ska ge läkemedel till barn som inte ens är testade för barn. Det finns inte i regeringens förslag något krav på ett bassortiment för att få sälja läkemedel i handeln. Läkemedelsverket har uttryckt farhågor om att avsaknaden av ett bassortiment riskerar att sätta människor i en situation där de försöker anpassa ett läkemedel doserat för en vuxen så att det ska passa ett barn. Det är naturligtvis riskabelt att göra så. Barn tål inte läkemedel på samma sätt som vuxna när doseringen bygger på en vuxen person.

Vilket råd har Kenneth Johansson till de föräldrar som går till närmaste bensinstation eller affär och det inte finns läkemedel i bassortimentet som är testade och tänkta för barn?

Anf. 11 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill påstå att i så gott som alla kontakter – de är ganska många – som jag har haft, och säkert också Elina Linna haft, är reaktionen positiv. Man är glad. Barnfamiljer och andra anser att det här är en förbättrad service. Man har kanske 10–15 mil att åka en söndag för att få tillgång till ett söndagsöppet apotek. Det är naturligtvis en skillnad om man vid behov en söndag kan få tag på nässprej eller febernedsätt-

tande medicin i sortimentet. Vi lever nog i olika världar, men för mig är det applåder när vi presenterar förslag för att förenkla vardagen, inte minst för barnfamiljer. Så känner jag det.

Sedan var det frågan om bassortiment. Jag har också tagit del av Läkemedelsverkets synpunkter. Det arbetet pågår hos Läkemedelsverket. Det har inletts kontakter med ansvariga hos handeln. Det gäller att få fram ett bassortiment och hur vi på bästa sätt kan kombinera tillgänglighetsaspekten och säkerhetsaspekten. Det finns inriktningsbeslut att det är fråga om apoteksombudens sortiment, 50–80 preparat. Vilka preparat exakt och i vilka förpackningsstorlekar är uppdraget till Läkemedelsverket. Även om de vill ha mer detaljerade direktiv är de redan i gång. Det är min uppfattning att de kommer att lösa detta.

Anf. 12 ELINA LINNA (v) replik:

Herr talman! Jag nämnde i mitt anförande uppgifter från Konsumentverkets rapport. Den bygger på en bred undersökning. Man har speciellt frågat unga personer och barnfamiljer. Som Kenneth Johansson säkert kommer ihåg anser 64 procent att den hjälp han eller hon kommer att få av personalen blir sämre eller mycket sämre, och 62 procent anser att informationen om läkemedel blir sämre eller mycket sämre. Jag vill ge den bilden till de ovationer som Kenneth Johansson har mött när han har diskuterat frågan. Har Kenneth Johansson läst Konsumentverkets rapport och dragit några slutsatser?

Sedan var det Läkemedelsverkets rapport som påtalar stora brister i egenkontrollsprogram, dokumentation, arkivering och skyltning. Det är många prickar i protokollet när man har följt upp vad som har skett med försäljningen av nikotinläkemedel. Vilka slutsatser drar Kenneth Johansson av Läkemedelsverkets rapport?

Anf. 13 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! De slutsatser man måste dra, som jag också drar, är att de brister som redovisas ska rättas till. Det är självklart. De system som byggs upp för säkerhet och kontroll är till för att följas. I de fall det inte fungerar ska man se till att det fungerar. Detta har redan anammats i de redovisningar som vi har fått. Analys pågår och åtgärder kommer. Det är självklart.

På ett sätt är det bra att det här redovisas så att det ges en möjlighet att rätta till. Det är naturligtvis Läkemedelsverkets skyldighet och uppgift.

Det finns förslag om avgifter och annat. Det är till för att både Läkemedelsverket och kommunerna ska ha ekonomiska resurser att klara av sina åtaganden. Det direkta svaret – vilket naturligtvis ska följas upp – är att i de fall det inte fungerar ska frågorna upp på bordet och rättas till. Därför är rapporterna bra.

Anf. 14 THOMAS NIHLÉN (mp) replik:

Herr talman! Mina frågor till Kenneth Johansson ansluter till de frågor som både Ylva Johansson och Elina Linna har ställt. De var också huvudpoängen i mitt anförande.

Regeringens förslag handlar om hur man ska uppnå en trygg och säker försäljning av receptfria läkemedel i handeln. Det förutsätter att buti-

Prot. 2008/09:130

11 juni

*Handel med vissa
receptfria läkemedel*

kerna och försäljningsställena upprättar egenkontrollsprogram, att man kontrollerar och upplyser om 18-årsgränsen, att man sköter dokumentation och arkivering samt att man skickar in försäljningsstatistik till Läkemedelsverket. Förutom att butikerna och försäljningsställena ska uppfylla dessa krav ska även kommunen utföra en effektiv kontroll av att butiker och försäljningsställen följer regelverken, och vid missförhållanden ska de anmälas till Läkemedelsverket.

Med hänvisning till den rapport från Läkemedelsverket som har diskuterats vid tidigare tillfällen, och som jag också refererade till i mitt anförande, är det en katastrofalt dålig efterlevnad av regelverket vid försäljning av nikotinläkemedel. Ändå föreslår regeringen exakt samma system när det gäller kontroll och anmälningsförfarande.

För mig är det svårt att förstå att det inte är uppenbart att regeringens förslag om anmälningsförfarande och att kommunerna ska ansvara för kontrollen av att regelverken följs inte kommer att fungera. Vore det inte säkrare och bättre att gå på ett tillståndsförfarande och att Läkemedelsverket i stället tar hela ansvaret för både tillsyn och kontroll?

Anf. 15 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Thomas Nihlén räknade förtjänstfullt upp det som man rimligen ska ställa krav på och det som också framgår i betänkande och proposition är krav. Mitt svar är återigen: Det ska fungera. De rapporter som kommer om att det inte fungerar innebär att det ska rättas till. Det är det som gäller. Det är inte säkert att det är modellen som sådan som det är fel på, utan det måste ställas krav på att det ska fungera.

Är det rimligt, Thomas Nihlén, att Läkemedelsverket ska bygga upp 290 filialkontor över landet för att bedriva kontroll och tillsyn? Tror Thomas Nihlén att det är en rimlig väg? Den organisatoriska nivå som är närmast människan är kommunen. Kommunen har andra uppgifter när det gäller att bedriva tillsyn och uppföljning. Vi måste se till att det fungerar, men tror Thomas Nihlén på 290 läkemedelsverksfilialer? Jag tror inte på det.

Anf. 16 THOMAS NIHLÉN (mp) replik:

Herr talman! Först var det Kenneth Johanssons fråga om 290 filialer till Läkemedelsverket. Det tror jag naturligtvis inte på. Däremot är det viktigt att Läkemedelsverket har ansvaret för både tillsyn och kontroll. Hur sedan Läkemedelsverket gör detta, genom att till exempel delegera till kommunerna, går det säkert att hitta lösningar på. Men då är det inte två olika huvudmän som har ansvaret för kontrollen.

Kenneth Johansson säger igen att felaktigheterna som visade sig när man tittade på försäljningen av nikotinläkemedel ska rättas till. Frågan är hur det ska gå till. Vad är det som ska rättas till då? Det har jag väldigt svårt att se, och jag skulle gärna vilja ha ett lite mer nyanserat svar om vad det är som Kenneth Johansson kan tänka sig ska rättas till.

För oss i Miljöpartiet känns det lite grann som att regeringen i den här frågan anser att det är viktigare att gå de privata aktörerna och handeln till mötes genom att skapa ett så enkelt regelsystem som möjligt, i stället för att värna patienternas säkerhet och kvalitet.

Min fråga till Kenneth Johansson är om regeringen inte tycker att patientsäkerheten, kvaliteten och följsamheten till regelverket är viktigare

än att det kanske skulle bli lite mer administration med det förslag som vi har lagt fram.

Prot. 2008/09:130
11 juni

Anf. 17 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Säkerhet, kvalitet och trygghet i hanteringen är oerhört viktigt. Det är också utgångspunkten för det förslag som regeringen har lagt fram.

Att vi tillmötesgår handeln: På två punkter tycker handeln väldigt tydligt att vi har för hårda restriktioner. Man tycker inte att 18-årsgränsen är särskilt bra och avstyrker den. Man tycker inte om att vi har synpunkter på var i lokalen man ska ha möjligheter att sälja receptfria läkemedel.

Det här är ett exempel dels på att vi tänker på tillgängligheten och servicen, dels på att vi, oavsett vad handeln säger, tänker ett steg till när det gäller säkerhet, kontroll och att på bästa tänkbara sätt kunna kombinera god service med möjligheten att känna trygghet. Jag tycker att vi tydligt tar de hänsynen.

Min slutkommentar är åter att de brister som finns ska ansvariga se till att åtgärda. Vi får alla medverka till det. Jag ska dra mitt strå till stacken i den delen.

Anf. 18 CECILIA WIDEGREN (m):

Herr talman! I dag genomför alliansregeringen ytterligare ett av de vallöften som vi i valet 2006 fick väljarnas mandat att genomföra. Det är ett efterlängtat beslut om ett löfte som vi gick till val på, allt för att öka tillgängligheten för den enskilde, kanske inte minst ute på landsbygden.

Jag är själv en av de småbarnsföräldrar som bor på landsbygden och vet att det inte är lätt att få tag i nässprej till grabbarna en söndagseftermiddag om man har behov av det. Man får fråga en snäll granne eller någon annan som kan tänkas ha det.

Det är för att göra det enkelt i vardagen, som min kollega Kenneth Johansson säger, som vi vill genomföra detta.

Det är lite symtomatiskt att vänsteroppositionen är otroligt splittrad i frågan. Några vill göra det enklare, och andra vill inte göra det enklare i vardagen. På det sättet finns det inget annat alternativ än att gå på regeringens förslag om man vill att det ska bli enklare i vardagen för människor. Och det vill vi.

Det är också viktigt att fundera på varför vi gör det. Det bygger på att vi var och en har ett eget ansvar för vår hälsa, och i största möjliga mån ska man kunna arbeta med egenvård. Då finns det olika verktyg som vi kan hjälpas åt med, och det här är ett av de verktyg som förenklar för människor att kunna jobba med egenvård. Sjukvårdsrådgivning eller att gå in och läsa på Internet är andra typer av lösningar. Det här är ett tydligt exempel på hur man kan öka egenvården.

Precis som många har kommenterat påbörjade vi den här reformen med nikotinläkemedel för ett år sedan. Erfarenheterna finns, och dem ska man använda sig av. Men i stället för att säga att allt det vi gjorde då var kass och kasta det i papperskorgen bör man kanske fundera på om det är bättre att följa upp och ha mer kunskap och information om vad den här typen av liberalisering innebär både för handeln och för de myndigheter som jobbar med kontroll och tillsyn. Det är otroligt viktigt att den typ av

*Handel med vissa
receptfria läkemedel*

omreglering som nu genomsyrar apoteksmarknaden följs upp just med kunskap, eftersom det är en helt ny värld för hela det omkringliggande samhället som jobbar med de här frågorna.

Vi välkomnar reformen från alliansregeringen. Den är en del av den fortsatta reformeringen för att förbättra för den enskilde, men den tydliggör också ansvaret vad gäller hälsa. Det är en kombination av höga krav på säkerhet för den enskilde, för konsumenten, och en god läkemedelsanvändning som är viktig.

Läkemedel är inte vilken vara som helst, och att ett läkemedel är receptfritt innebär inte att det är fullt ut ofarligt. Även receptfria läkemedel kan ha mycket kraftfulla effekter och biverkningar. Alliansregeringen anser att vi har funnit en balans i det förslag som vi har lagt fram. Vi har valt att införa en åldersgräns, som för folköl och tobak, vid försäljning i butik men inte vid försäljning på apotek därför att samma typ av farmaceutisk kompetens inte ingår som ett minimikrav i den lagstiftning vi föreslår.

Däremot är det inte förbjudet för någon att anställa farmaceuter, vare sig man har en hälsobutik eller en egenvårdsbutik. Med varulistan över receptfria läkemedel kan man göra detta. Det är ingenting i den här lagstiftningen som förbjuder detta – möjligheten finns.

Socialdemokraterna saknar den röda tråden. Ylva Johansson börjar med att tala om att hon känner en sådan enorm oro för omregleringen av apoteksmarknaden. I nästa andetag säger hon att vi måste ha mer av egenvårdsbutiker, mer av rådgivning. Ingenting av detta är förbjudet med den här lagstiftningen. Ingenting av detta säger vi nej till.

Den röda tråden brister totalt när hon sedan väljer att inte kommentera den regelbörda och den ökade administration som Socialdemokraterna och Miljöpartiet tillsammans lägger fram som motförslag till det här förslaget.

Miljöpartiet säger att det här kanske är den sista delen av omregleringen. Nej, Thomas, vi lovar att vi ska återkomma. Vi har djurläkemedlen kvar. Även de ska få en ökad omreglering, och vi återkommer till det.

Miljöpartiet tycker att det här är en hyfsat bra reform. De hade tolv år på sig att tillsammans med sina vänsterkolleger göra någonting mycket tidigare än vad alliansregeringen kunde – vi hade inte den chansen under de tolv åren. Men tog Miljöpartiet chansen? Tog Socialdemokraterna chansen? Nej, ni gjorde ingenting i denna sak, för ni är så splittrade i frågan. Det är lätt att stå här och kritisera att vi inte gör exakt som ni vill. Men varför tog ni själva inte chansen när ni hade den?

Ni vill inte förenkla människors vardag. Vi har majoriteten att göra det, och vi genomför det. Självklart ska vi följa upp lagen så att lagen följs fullt ut – det gäller alla de lagar vi stiftar. Men kom inte och säg att ni inte har haft chansen! Den chansen har ni haft, men ni har valt att inte ta den.

Till Miljöpartiet och Thomas Nihlén: Jag kan inte förstå varför vi efter ett års erfarenhet av en lagstiftning skulle säga att fler statliga kontrollanter är lösningen för att få en ökad patientsäkerhet. Är det inte så vid den typ av omreglering som vi gör, som är en ganska stor och omvälvande del av hälso- och sjukvården, där mångfalden nu blir en naturlig del även på det här området – precis som det är för tandvården – att kunskap är väldigt avgörande?

Regeringen har ett ansvar att följa detta, och våra myndigheter ska nu genomföra reformerna på bästa möjliga sätt. Då är det bra att Läkemedelsverket har tydliga erfarenheter av den första delen. Precis som min kollega Kenneth Johansson sade är det viktigt att ta den delen på allvar.

Avslutningsvis vill jag berätta för Thomas Nihlén att han kan läsa lite tydligare på s. 21 vad gäller utvärdering och uppföljning. Där tydliggör vi just konsumentperspektivet och konkurrenslagstiftningen, som ska utvärderas och följas upp och som vi ska återkomma till. Det är ingenting som brister i den delen.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet, herr talman.

(Applåder)

Anf. 19 TOBIAS KRANTZ (fp):

Herr talman! Tiden rinner ut för apoteksmonopolet. För en tid sedan fattade vi beslut här i riksdagen om att öppna för privata aktörer att få starta och driva apotek. Den förändringen träder i kraft den 1 juli i år. I dag kommer vi förhoppningsvis också att fatta beslut om att receptfria läkemedel ska få säljas i vanliga butiker, en förändring som beräknas träda i kraft den 1 november.

På många sätt har den svenska apoteksmarknaden, apotekssektorn, fungerat väl. Apoteket AB är exempelvis ett väl respekterat och väl inarbetat varumärke som många människor känner respekt för och har tilltro till. Samtidigt har den svenska apoteksmarknaden lidit av ett antal problem.

För det första har vi i förhållande till många andra länder få apotek. Runt om i Europa är det normalt att det går ungefär 5 000 invånare per apotek. I Sverige går det 10 000 invånare per apotek. Vi ligger sämst till i klassen efter Danmark när det gäller apotekstäthet.

För det andra, herr talman, har vi en liten tillgänglighet, och det gäller inte minst receptfria läkemedel. Det är svårt att få tag i receptfria läkemedel utanför apotekets öppettider.

Regeringen genomför nu ett antal reformer när det gäller den svenska apoteksmarknaden. Vi öppnar för fler aktörer att starta och driva apotek.

Om vi tittar på hur det har gått i Norge, som har genomfört en motsvarande omreglering, ser vi att antalet apotek har ökat med över 60 procent. Ser vi till hur det nu ser ut när det gäller försäljningen av apoteken och den process som har satt i gång är det ett stort intresse i Sverige från både stora och små aktörer att starta och driva apotek. Den delen av omregleringen har alltså redan visat sig vara en stor framgång.

Vi genomför nu en reform som gör det möjligt att receptfria läkemedel säljs också i handeln. Det kan vi säga är en uppföljning av reformen förra året där vi tillät nikotinläkemedel att säljas ute i handeln, en reform som blivit en stor framgång. Det finns många försäljningsställen i dag där man kan få tillgång till nikotinläkemedel. Det är i dag nästan lika lätt att få tag i någonting som gör att man blir av med rökbehovet som för att tillfredsställa rökbehovet, och det tycker jag är sunt.

Den reform som vi förhoppningsvis ska klubba igenom i dag gör det lättare för många människor ute i vardagen att få sitt vardagspussel att gå ihop. Det är inte minst viktigt för många föräldrar med små barn som, precis som flera talare tidigare har sagt, inte alltid anpassar sina sjukdomstillstånd till när apoteket är öppet. Det är därför bra att vi nu ser till

att det blir lättare att sköta sin egenvård och få hjälp mot feber, nästäppa eller vad det kan vara också när det inte är öppet på apoteket.

Hur ser det då ut med den politiska ställningen i den här frågan? Ja, vi kan se att regeringens alternativ möts av en splittrad opposition. Socialdemokraterna och Miljöpartiet bejakar i allt väsentligt regeringens förslag, medan Vänsterpartiet säger blankt nej och yrkar avslag.

Under en tid har det varit rätt stora oklarheter om var Socialdemokraterna har stått i frågan om receptfria läkemedel i handeln. Så sent som för någon månad sedan, när vi diskuterade omregleringen av apoteksmarknaden i dess helhet, skrev Socialdemokraterna en gemensam reservation med Vänsterpartiet och Miljöpartiet där man sade att man lika gärna kunde öka tillgängligheten genom att apoteken fick bättre öppettider. Nu ställer sig Socialdemokraterna bakom regeringens proposition.

Det går naturligtvis att spekulera om varför Socialdemokraterna har ändrat sig under denna korta tidsperiod och i förhållande till de år då de själva satt vid regeringsmakten. Är det en ideologisk övertygelse, en ändring i sakförhållandena, eller är det en omvändelse under galgen? Jag tänker inte ägna mig åt att spekulera om det – det finns säkert andra som är intresserade av det – utan jag gläder mig naturligtvis över att både Miljöpartiet och Socialdemokraterna ansluter sig till regeringens politik. Men det är ändå intressant att fundera över hur det samlade regeringsalternativet ser ut på den rödgröna sidan.

I samband med att vi hade en hearing om apoteksmarknaden här i mars sade Ylva Johansson i ett inlägg att det inte råder någon oenighet om receptfritt i handeln. Men det var uppenbarligen inte en korrekt utsaga, för jag utgår från att den krets som hon talar om när hon talar om enighet också måste inkludera Vänsterpartiet och Elina Linna. Vänsterpartiet har ju en egen motion och en reservation om att den här propositionen bör avslås.

Den intressanta frågan är då vad som händer vid ett regeringsskifte. Kan Ylva Johansson garantera att det inte blir Vänsterpartiets och Elina Linnas linje som blir gällande om det skulle bli ett regeringsskifte? Min slutsats är att det kan Ylva Johansson inte garantera. Ylva Johansson får gärna begära replik och säga emot mig på den punkten. Problemet blir då att detta också kastar en lång skugga över Socialdemokraternas politik på apoteksområdet. Vill man vara helt säker på att man också efter valet 2010 ska kunna handla receptfria läkemedel i handeln är det tryggaste alternativet att rösta på något av allianspartierna. Det är också ett viktigt besked från dagens debatt.

Thomas Nihlén sade tidigare från talarstolen att det är viktigt att vi har en bred reform, en bred uppgörelse i frågan om receptfria läkemedel i handeln. Ja, vi är ju sex partier som står bakom det förslag som regeringen nu lägger fram. Det är klart att Vänsterpartiet hade kunnat vara med, men man får ändå säga att det är en rätt så bred uppgörelse. Den är till och med bredare än uppgörelsen om det mycket framgångsrika svenska pensionssystemet. Om det är så att Thomas Nihlén vill ha en ännu bredare uppgörelse får ni ta det internt inom det rödgröna alternativet. Vi är eniga med både er och Socialdemokraterna om att detta i allt väsentligt är en viktig och bra reform.

Thomas Nihlén sade också tidigare här att förslaget inte är tillräckligt analyserat ur bland annat folkhälsosynpunkt. Det är en väldigt intressant

synpunkt för att komma från en person som i grund och botten stöder förslaget som regeringen nu lägger fram och som vi förhoppningsvis kommer att kunna klubba igenom i eftermiddag. Den kritiken faller i så fall tillbaka också på Thomas Nihlén, därför att Thomas Nihlén ställer upp på regeringens förslag. Om det nu är så att Thomas Nihlén är missnöjd med detta måste han fundera över varför Miljöpartiet har agerat som det har gjort. Jag tar det egentligen inte som en så allvarlig synpunkt utan mest som ett sätt att, trots den enighet som finns i sak, försöka hitta något slags profil mot regeringen.

Avslutningsvis tänker jag ta upp en av de frågor som Miljöpartiet och Socialdemokraterna tar upp i sin reservation, nämligen att man ska ge kommuner och landsting möjlighet att sälja receptfria läkemedel. Det är någonting som vi i majoriteten motsätter oss bestämt. Kommuner och landsting ska inte ta kommersiella risker med skattebetalarnas pengar som insats, utan kommuner och landsting ska prioritera kärnverksamheterna skola, vård och omsorg. Jag vill inskräpa att det är särskilt viktigt nu, när vi har den kanske tuffaste ekonomiska kris som vi haft på årtionden, att kommuner och landsting måste prioritera det som är kärnan i kommunala och landstingskommunala verksamheter och inte ta risker med skattebetalarnas pengar. Därför är det extra viktigt just nu att avvisa det förslag som Miljöpartiet och Socialdemokraterna kommer med.

Slutligen, herr talman, vill jag bara konstatera att detta är en viktig liberal frihetsreform som vi förhoppningsvis kommer att kunna fatta beslut om i eftermiddag. Den underlättar vardagen för väldigt många människor.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga motioner och reservationer.

(Applåder)

Anf. 20 YLVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Det är intressant att lyssna till Tobias Krantz som ägnar i princip hela sitt anförande åt ett antal spekulationer i oppositionens inre liv och åt olika ståndpunkter i apoteksfrågan.

Jag vill gärna påminna om att i december 2007, alltså för ett och ett halvt år sedan, medan Apoteksutredningen fortfarande arbetade och ännu inte hade lämnat sitt slutbetänkande, tog jag kontakt med socialministern. Jag sade så här: Vi är intresserade av att försöka finna en blocköverskridande lösning när det gäller apoteken, och vi är beredda att flytta oss i våra ståndpunkter om också regeringen och allianspartierna är beredda att göra det. Som svar på den förfrågan fick jag ett nej. Jag fick det inte direkt. Det gick ett antal dagar. Jag gav också offentlighet åt mitt erbjudande till regeringen. Inte en enda gång har regeringspartierna velat diskutera apoteksfrågan med oss i oppositionen. Det är ovanligt att det är oppositionen som tar initiativ till att undersöka förutsättningarna för en blocköverskridande överenskommelse. Det vanliga är att det är tvärtom. Och det naturliga ansvaret ligger naturligtvis hos regeringspartierna att finna breda lösningar.

I det här fallet tog jag personligen på mig det ansvaret och tog ett sådant initiativ, och jag fick kalla handen. Inte en enda gång under den här resan med flera olika apoteksförslag, utredningar, remissbehandlingar, nya omgångar i departementet, ett flertal olika propositioner har rege-

ringspartierna varit intresserade av att diskutera med oppositionen. När propositionerna ligger färdiga på riksdagens bord går det bra att stå i talarstolen och försöka spekulera om vad oppositionen egentligen tycker, men inte en enda gång har ni velat ta reda på vad vi egentligen tycker och var förutsättningarna för breda uppgörelser hade kunnat finnas.

Anf. 21 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Exakt vilka telefonsamtal som Ylva Johansson har haft med socialministern får Ylva Johansson reda ut med honom. Jag uppfattar att den frågan också har varit uppe i tidigare riksdagsdebatter.

Det som är viktigt att diskutera är vad ett förhandlingsbud från Socialdemokraterna skulle ha inneburit och vad det skulle ha haft för värde. Socialdemokraterna har i ett antal olika delar av omregleringen av apoteksmarknaden kontinuerligt bytt position, nästan vecka för vecka. Jag ser det som svårt att föra förhandlingar med en part som inte vet vad den har för uppfattning i olika centrala frågor.

Ska man dessutom träffa en överenskommelse som är hållbar över tid, vilket jag håller med om vore önskvärt, måste den man förhandlar med kunna garantera att det blir beständigt över tid. Det som både tidigare debatter och denna debatt visar är att Ylva Johansson som eventuell förhandlingspart inte kan leverera det.

I dag ser vi ett betänkande med reservationer där Socialdemokraterna och Miljöpartiet har en linje och Vänsterpartiet en annan. Det går inte att förhandla med en part som inte själv vet sin position i olika frågor och som dessutom inte kan leverera säkerhet över tid.

Kan Ylva Johansson garantera, i händelse av en seger för det röd-gröna alternativet, att det kommer att fortsätta vara receptfritt i handeln?

Anf. 22 YLVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Man förstår att Tobias Krantz aldrig har varit med i en förhandling och tagit fram några större överenskommelser. Jag hänvisade tidigare till pensionsöverenskommelsen som var en viktig blocköverskridande överenskommelse som kunde träffas. Om man hade agerat på det sätt som Tobias Krantz gör hade vi aldrig haft en sådan överenskommelse.

Att stå i talarstolen och tala om att det är omöjligt att få svar från Socialdemokraterna när man aldrig ens försökt tala med oss någon annanstans än från riksdagens talarstol är inget annat än struntprat. Vill man nå en överenskommelse och vill man undersöka förutsättningarna för att nå en blocköverskridande överenskommelse sätter man sig tillsammans. Jag erbjöd mig att göra det, men jag fick nej från den samlade majoriteten och regeringen. Att sedan stå här och raljera och säga att man inte fått besked, vad är det för attityd i politiken?

Vi tog kontakt och sade att vi var intresserade av att se om det gick att finna en blocköverskridande överenskommelse, men ni vägrade konsekvent i fråga efter fråga och möjlighet efter möjlighet. Regeringen har valt att inte diskutera med oppositionen på något annat sätt än från riksdagens talarstol. Och sedan står man och säger att man inte tycker att man har fått tillräckliga besked eller något förhandlingsbud.

Ni var inte intresserade. Ni var helt ointresserade av att ens försöka sätta er ned och se vari konflikterna låg och om det fanns möjlighet att finna en överenskommelse. Nu står ni ett och ett halvt år senare och säger: Vi fick inget förhandlingsbud från Socialdemokraterna. Nej, men ni fick en förfrågan om det fanns förutsättningar för att sitta ned och försöka hitta en blocköverskridande överenskommelse. Ni ville inte ens försöka!

Prot. 2008/09:130

11 juni

*Handel med vissa
receptfria läkemedel*

Anf. 23 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Jag förstår att Ylva Johansson känner sig trängd i apoteksfrågan. Olika bundsförvanter har successivt under denna process övergivit den socialdemokratiska positionen. Det är väl därför som Ylva Johansson inte vill diskutera sakfrågan utan diskuterar eventuella förhandlingsinbjudningar och det taktiska spelet. Har man inte något intressant att säga i sakfrågan är det väl det som återstår. Så tolkar jag Ylva Johansson, både i denna debatt och i den tidigare debatten om omregleringen. Det är det som återstår för Socialdemokraterna när den socialdemokratiska politiken har fallit och alla bundsförvanter har övergivit dem.

Det finns alla möjligheter, alldeles oavsett vilka kontakter Ylva Johansson har haft med socialministern, att föra fram sina synpunkter, diskutera och finna forum om man vill komma överens. Det är inte problemet. Problemet har varit att Socialdemokraterna inte har vetat vad de vill och att Socialdemokraterna inte heller har kunnat samla oppositionen i ett gemensamt alternativ. Detta skapade osäkerhet om vad en förhandling skulle vara värd. Det var det grundläggande problemet.

Jag konstaterar återigen att jag inte har fått något besked om det kommer att fortsätta att vara receptfritt i butik efter en eventuell socialdemokratisk valseger. Det är ett viktigt besked i dagens debatt.
(Applåder)

Anf. 24 CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd):

Herr talman! Jag känner en oerhörd glädje över att regeringen på nytt öppnar möjligheter för förbättringar för svenska folket. Jag kan inte riktigt förstå hur man från oppositionen ständigt försöker att hitta svårigheter i dessa möjligheter. Den enda rimliga förklaringen är väl att man är i opposition och måste hitta något att gnälla på för att man ska tycka att man har klarat sin linje.

Det gör väl också att alla tre företrädarna för oppositionen, Ylva, Elina och Thomas, står här och talar om att vi avreglerar. Jag tror att allianspartierna åtminstone hundra gånger i kammaren har sagt att det inte är frågan om det, utan det är en omreglering. Det är minst sagt lika välreglerat, om inte bättre, efter omregleringen som i monopolet.

Frågan handlar om att öppna möjligheter för fler att driva apotek för att tillgängligheten för oss alla ska öka. Låt mig därför inte höra ordet avreglering fler gånger i talarstolen, för det är lögn. Och jag tycker att vi i kammaren ska hålla oss för goda för att framföra lögn.

Det andra jag vill lyfta fram är att det finns risker med läkemedel. Det finns människor som tar livet av sig av för mycket mediciner. Det är viktigt att vi ser till att alla reformer som vi genomför har så många skyddsnet som det över huvud taget går. När det gäller läkemedel som

ska säljas överallt är det Läkemedelsverket som ska bestämma vilka dessa läkemedel är. Det är varken Göran Hägglund, jag och mina kolleger i alliansen eller Ylva Johansson som ska bestämma det, utan det är Läkemedelsverket som har ansvar för detta. Det är alltså inte något godtyckligt som regeringen har lagt upp.

Vidare har vi skyddsnätet. Läkemedel ska inte stå bland flingorna, kaffet eller mjölken utan finnas på en väl avvägd plats för att markera att det är särskilt viktigt. Det är dessutom 18-årsgräns för att köpa läkemedel i butik.

En del av skyddsnätet, mina vänner, är de ca 900 apoteksombud som vi har i dag och som vi har haft i 40 år. Och tänk att vi som bor på landet lever fortfarande! Jag har bott på landet nästan hela mitt liv. Jag har kunnat gå till Icaaffären därhemma och köpa näsdroppar, Bamyl och Panodil. Vad har det inneburit? Har det varit någon fara? Nej. Erfarenheterna har varit mycket goda. Som regerings- och allianspartier känner vi att det är viktigt att påminna om denna historia också.

I första hand är kommunen ansvarig. Handlarna ska betala en avgift för denna tillsyn. Sedan har vi Läkemedelsverket, och där ska också betalas avgift för tillsynen. Tillsynen kommer att vara rigorös, tror jag. Det kommer att vara mycket arbete med att utöva tillsyn av detta. Om man har en effektiv tillsyn har man också bra instrument för en god uppföljning.

Den här frågan är mycket populär ute i landet. Många människor har hört av sig och sagt: Äntligen! Nu behöver vi inte gå till grannen och låna mediciner som kanske är för gamla. Nu vet vi att det är lättillgängligt dygnet runt och man kan garantera att barnen får rätt medicin vid rätt tillfälle i rätt dos.

Jag vill avsluta med att påminna om att Sjukvårdsupplysningen nu är väl utbyggd i hela landet. Jag kommer att rekommendera folk att fortsätta att ringa till Sjukvårdsupplysningen. Om Sjukvårdsupplysningen säger att man ska ge sitt barn näsdroppar eller stolpiller av Panodil har det naturligtvis inte så mycket värde om man inte får tag i det. De kan inte skicka något med fax från Sjukvårdsupplysningen.

Därför är detta ett komplement och inte en konkurrent.

Jag tror att det här kommer att bli jättebra. Jag hoppas att ni från oppositionen också ska kunna applådera detta efter ett tag och säga: De hade ändå rätt.

Jag yrkar bifall till förslagen i betänkandet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 25 FINN BENGTSSON (m):

Herr talman! När jag läste betänkandet och framför allt reservationerna från oppositionen fann jag några sakfel som jag tycker att man kan diskutera under den här debatten.

Först vill jag reflektera lite över vad som har sagts i debatten.

I 35 år har man behållit ett monopol samtidigt som man har haft möjlighet att avveckla detsamma. Nu föreslår vi en omreglering. Då känns det naturligtvis lite konstigt att söka hjälp hos någon som har varit så

handlingsförlamad under så lång tid och tro att det skulle innebära något konstruktivt.

Jag vill också reflektera något över reservationstexten där oppositionen gör ett stort nummer av det här är en ideologisk fråga varför den lämpligen löses av alliansregeringen. Jag ser just att detta är en ideologisk fråga. Jag kan se tre ideologiska punkter.

Den första handlar om tillgänglighet. Det är helt uppenbart att Sverige skiljer ut sig från resten av Europa. Vi har i dag 11 000 invånare per apotek; genomsnittet i Europa är 4 000 per apotek. Dessutom har man från 1999 till 2006 fortsatt att minska antalet apotek från 890 till 872 och apoteksombuden från 963 till 871. Det har alltså skett under monopoltiden, och Socialdemokraterna har inte reflekterat över denna minskning. Att lösningen skulle stå att finna i deras ideologi är föga troligt. Därför tror jag att alliansideologiska förtecken löser problemet vilket debatten i dag har visat.

Den andra ideologiska frågan gäller att detta inte är vilken vara som helst. Det är alldeles riktigt, men det är en vara som används av vem som helst. En ideologi som alliansen förespråkar är att individen också bör ta del och ansvar när det gäller kunskap om verksamheter som finns i samhället. Till det hör läkemedel. Vi måste ha en befolkning som har ett förhållningssätt till läkemedel så att vi inte bara kan skydda oss bakom beslut från politiker och myndigheter. En lättare tillgänglighet till läkemedel kommer att innebära att individer skapar en egen referensram till läkemedel tillsammans med kunskap och stöd från myndigheter och fackfolk.

Den tredje ideologiska invändningen handlar om att samtidigt som detta i första hand är något för patienterna och kunderna innebär det också en handelsstimulerande effekt för våra näringsidkare. Från oppositionen vill man se så många handelshindrande regelverk som möjligt under förespegling att det skulle vara en säkerhetsfråga.

Låt mig då gå över till det som gjorde att jag anmälde mig till debatten, nämligen säkerhetsproblematiken när det gäller läkemedel.

Jag reflekterade över att Vänsterpartiet lyfte upp frågan att säkerheten är överordnad allt annat. Jag delar den bedömningen från Vänsterpartiet och Elina Linna. Men när jag tittar på säkerhetsaspekter när det gäller läkemedel i ett vidare perspektiv, i utvecklings- och forskningsmässiga sammanhang, känner jag inte igen att man i någon diktatur, något kommunistland eller något land som fjärrmar sig från EU-samarbetet driver på säkerhetsutvecklingen.

Det kan inte vara någon hemlighet för den som är inläst på området att man under det svenska ordförandeskapet i EU kommer att ha ett läkemedelspaket där två viktiga aspekter på läkemedelssäkerhet lyfts fram, nämligen säkerhetsuppföljning av läkemedel när det används bland folk och frågan om förfalskade läkemedel.

Vänsterpartiet har ju som önskemål att lämna detta samarbete. Jag undrar på vilket sätt man då egentligen vill stimulera säkerhetsarbetet. Det är inte trovärdigt.

Jag förstår inte riktigt Ylva Johanssons två resonemang. Det ena handlar om fullsortimentsbutiker. Ylva Johansson talar om att man ska ha alla receptfria läkemedel inom ramen för en sådan fullsortimentsbutik. Det andra handlar om de receptbelagda läkemedlen.

Prot. 2008/09:130

11 juni

*Handel med vissa
receptfria läkemedel*

Låt mig påminna om att receptfrihet och receptbelagda substanser inte har en antingen–eller-funktion rent medicinskt. De har det när det gäller myndighetsutövande, men rent medicinskt är det en glidande skala. Man måste alltså se detta som ett problem där vi låter myndigheten, det vill säga Läkemedelsverket, välja ut de produkter som säkert kan säljas i detaljhandeln. Sedan får framtiden få utvisa i vad mån det behövs någon ytterligare fullsortimentshandel. Då kan man se det som något som marknaden tillsammans med myndigheten löser bättre än att man politiskt förestavar det. Det förvånar mig dock inte att Ylva Johansson tycker att politiken ska bestämma detta på förhand.

Ylva Johansson säger i sitt anförande att nio av tio läkare gjorde fel när en falsk reporterpatient sökte doktorn för ett infektionsproblem. Hon tar uppgiften från dagspressen. Den första frågan är naturligtvis hur Ylva Johansson kan veta detta. Vill hon själv bestämma hur doktorerna ska ordina? Hon kanske till och med vill ta över deras ordinationsrätt.

Den andra frågan som har bäring på detta exempel handlar om att det här problemet inte har lösts under de 35 år då bland andra Ylva Johansson har varit minister och ansvarig för monopolet. Det problem Ylva Johansson anför fungerar i högsta välmåga i ett monopolsamhälle.

Jag tror inte att monopolet på något sätt gör det lättare att bekräfta avarter när det gäller läkemedelssäkerhet och läkemedelsfunktionalitet. Det är nog snarare tvärtom. Genom en omreglerad marknad som ökar tillgängligheten och ger en möjlighet för individer att tillsammans med myndigheter få bättre kunskap kommer vi att kunna utveckla en marknad som mer ser ut som den i Europa. Då kommer vi också att fungera bättre i säkerhetsarbetet i Europa.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

10 § Överlåtbara fiskerättigheter m.m.

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2008/09: MJU23
Överlåtbara fiskerättigheter m.m. (prop. 2008/09:169).

Anf. 26 JAN-OLOF LARSSON (s):

Herr talman! I dag ska vi debattera miljö- och jordbruksutskottets betänkande nr 23 om överlåtbara fiskerättigheter.

Förslaget innebär att den svenska staten skänker bort våra gemensamma tillgångar till några få personer. Tillgångarna som vi skänker bort är andelar av den kvot som Sverige har rätt att fiska inom det pelagiska segmentet, alltså bland annat den sill, makrill och skarpsill som fångas i våra och EU:s fiskevatten.

Varför läggs då ett sådant här förslag? Några argument som regeringen gett uttryck för är att det ska medverka till ett hållbart fiske och främja en balanserad fartygsstruktur, alltså åstadkomma en anpassning av anta-

let fiskebåtar till de fiskemöjligheter som finns och på så sätt få en lönsamhet i fisket.

Att Sverige har för många båtar inom det pelagiska fisket utifrån den kvotandel som Sverige har är ett faktum. Det är flera som har ansvaret för detta, inte minst de som finansierat uppbyggnaden av flottan. Det är EU-medel och bankerna. Bankerna har drivit på frågan och lyckats få till ett införande av försäljningsbara kvoter så att de kan rädda sitt kapital.

Det är högst besynnerligt att en högerstyrd regering inte låter marknaden sköta strukturrationaliseringen av flottan.

Den här regeringen gör allt för att rädda bankernas satsade medel med hjälp av statliga resurser. Det har ju tydligt visat sig på det ena politikområdet efter det andra.

Ett annat argument som regeringen och majoriteten i utskottet hävdar för att införa försäljningsbara kvoter är att det ska gynna bestånden genom ett minskat fisketryck.

Att hävda detta tyder antingen på en total okunnighet om vad man sysslar med eller att man tror att man ska kunna lura andra okunniga. Jag tror faktiskt att det första påståendet är rätt, att det speglar en okunnighet från dem som lägger fram förslaget.

Förslaget handlar om att den svenska kvot som tilldelas i förhandlingar med de andra nationerna i EU ska fördelas till ett fåtal personer. Att detta skulle innebära att de bara skulle fiska upp en del av kvoten för att säkra bestånden är totalt orimligt, speciellt med tanke på att de kanske har utökat sin andel av kvoten genom köp för flera miljoner kronor. Att påstå eller tro något liknande speglar en okunnighet eller naivitet som går utöver det mesta. Naturligtvis handlar införandet av försäljningsbara kvoter endast om att staten genom att ge bort våra gemensamma resurser av fisk åstadkommer en rationalisering av den pelagiska fiskeflottan. Att så blir fallet kan vi vara överens om, för de flesta av oss vet att en hel del av affärerna redan är genomförda, både till svenska och till utländska intressen.

Herr talman! När staten gynnar en förhållandevis liten andel av de verksamma i en näring är den mänskliga reaktionen många gånger naturlig genom att övriga undrar: Varför inte jag? Varför får inte jag min räk-kvot? Varför får inte jag mina torskkvoter?

Jag har full förståelse för dem som ser det orättvisa i detta. Men om systemet skulle överföras även i dessa fisken, såsom tanken var från regeringens sida, kan vi med all säkerhet konstatera att yrkesfisket utefter våra kuster skulle vara borta för all framtid.

Men även det föreslagna systemet kommer att påverka andra fisken genom att ett mycket stort kapital förts över från staten till de fiskare som säljer sina kvotandelar. Dessa kan i sin tur, vilket också redan sker, gå in och köpa andra båtar i andra fisken. Detta får också till följd en viss koncentration av fisket till vissa orter där det pelagiska fisket tidigare varit starkt.

Det är detta vi menar när vi påstår att detta påverkar också andra fisken utefter vår kust, något som uppenbarligen inte berör majoriteten i utskottet.

Herr talman! Majoriteten i utskottet hänvisar till andra länder som har infört systemet och talar om hur lyckat det varit. Smolket i bägaren har

Prot. 2008/09:130

11 juni

*Överlåtbara fiske-
rättigheter m.m.*

varit att det har skett en viss ägarkoncentration, dock inte i sådan omfattning att det bedömts medföra några problem.

I förslaget står det att i normalfallet ska den som står för fiskerättigheterna kunna inneha 10 procent av den nationella kvoten, och han får ha fiskerättigheter för högst två fartyg. Men det ska finnas möjlighet för Fiskeriverket att utverka undantag och godkänna större andel än 10 procent. Det kan då konstateras att tio personer kan äga den totala svenska fiskekvoten i bästa fall. Men troligen kommer den siffran att krympa till kanske sex sju personer.

Min fråga blir då: När anser majoriteten att ägarkoncentrationen blir ett problem? Detta förslag kan innebära att sex sju personer kan äga det. Det kan ju inte vara när ingen äger kvoten, för så har vi det i dag. Det skulle därför vara intressant att få veta när detta blir ett problem.

Herr talman! Syftet med förslaget är i grunden att åstadkomma en reduktion av fiskeflottan med hjälp av våra gemensamma resurser. Att detta behöver utvärderas för att man ska se hur väl systemet lyckas åstadkomma detta är kanske naturligt, men så tycker inte regeringen och deras partikolleger i utskottet.

I förslaget gäller en tioårsperiod för kvoterna och handeln med dessa. Det borde vara självklart att en utvärdering sker kontinuerligt för att man ska se i vilken mån strukturrationaliseringen sker och inte minst för att följa upp hur ägarkoncentrationen ser ut. Detta kan göras varje år utan några större problem. Men det finns inget som helst intresse för det. Nej, i stället konstaterar man att rationaliseringen inte behöver ta särskilt många år, och sedan ska man ta upp en diskussion om att permanenta systemet. Man ska alltså ge bort vår gemensamma egendom till sex sju personer utan några som helst skrupler. Detta är betydligt värre än när Moderaterna gav bort Tibble gymnasium i statsministerns hemkommun Täby.

Herr talman! När tioårsperioden är över och fartygsflottan förhoppningsvis har strukturerats har systemet uppfyllt sitt syfte. Alla spelarna har vetat om reglerna, och priserna på kvoterna är satta därefter. Att i dag då förespegla att det inte gäller tio år utan är en permanent lösning är inget annat än rent vansinne.

Om systemet går igenom här i riksdagen i dag kommer vi socialdemokrater att stå upp för beslutet så att de som har gjort dessa stora affärer inte ska känna sig lurade.

Det är också viktigt att vi får signalen så att rationaliseringen av flottan blir gjord. Men vi kommer, oavsett om vi sitter i regeringsställning eller ej, att följa upp utvecklingen, både vad gäller minskningen av antalet fartyg och av ägarkoncentrationen.

När tioårsperioden är till ända har förhoppningsvis rationaliseringen genomförts och kvoterna kan återföras till staten. Eller också kan staten auktionera ut dem för en viss period.

Herr talman! Vi socialdemokrater är för ett system med fiskerätter, oavsett om det är pelagiskt fiske, skaldjursfiske eller torskfiske. Vi tror att det är ett bra system för dem som fiskar eftersom de kan anpassa fisket till de perioder då de får bäst betalt för varan. Men som framgått av inlägget tror vi inte på ett system där staten ger bort kvoterna så att dessa ska kunna säljas. Det kommer med nödvändighet att innebära en koncentration av fisket och troligen med EU:s lagstiftning att även andra

EU-medborgare har rätt att köpa kvoterna. Detta har ännu inte prövats i domstolen, men så kommer sannolikt att bli fallet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 27 TINA EHN (mp):

Herr talman! Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 23 handlar om överlåtbara fiskerättigheter.

Man säger att syftet med denna nya lag främst är att minska fartygsflottan i det pelagiska yrkesfisket. Fisket som avses gäller sill, skarpsill, makrill, taggmakrill, blåvitling och tobis.

Havet tillhör alla, och havet tillhör ingen. Detsamma kan man säga om fisken. Det är ett gemensamt ansvar, och det kräver alltid samarbetsvilja. När det gäller havet och fisken krävs det förståelse för sambanden och ett trovärdigt kunskapsunderlag.

Just nu pratar vi om enskilda arter som fångas för föda till människor eller till andra områden som djurfoder. Men dessa pelagiska fiskarter är delar i näringsvävar i haven och är beroende av olika förutsättningar, och de bidrar till vissa förutsättningar såsom att de är mat till andra individer, och allting hänger som bekant ihop.

Det pelagiska fisket handlar om fisk som lever av plankton och som lever i det öppna havet.

Jag tänkte tala lite grann om dessa olika fiskar. Jag inser att nästa talare är en person som kommer att rätta mig om jag säger fel.

Detta betänkande handlar i hög grad om dem som lever av fisket, men det handlar i ännu högre grad om dessa arter.

Den ena arten, makrillen, är en fet fisk vars uppväxtområden är Skagerrak, Kattegatt, Nordsjön och Atlanten. Den leker i nordiska vatten, i ytvatten, och den vandrar för att leka och hitta föda. Den flyttar i stora stim på våren i Skagerrak och Kattegatt just för att leka. Den kan följa födan ända till Östersjön. Men den vänder tillbaka till djupvattnet i Nordsjön och Atlanten under hösten. Den hade en mycket låg lekbiomassa runt 2002, men den har hämtat sig markant sedan dess.

Vi har sillen, och den finns i alla svenska omgivande hav. Den kallas för strömming då den fångas norr om Kalmar. Den leker i stim vid kusternas grundvatten eller på bankar i havet, och den förflyttar sig över stora områden. Den rör sig också i flera vattenlager, och den följer planktonets rörelse. Man talar om fem olika bestånd av sill, och den fiskas med trål och med fasta redskap efter kusterna.

Skarpsill finns i Kattegatt, Skagerrak och Bottenviken – via Östersjön där den växer upp och har födoområden. Den leker både ute till havs och vid kusten, och den rör sig i stim. Skarpsillen fiskas för att sedan bli fiskmjöl eller olja. I flera länder är den också uppskattad som födofisk. Denna art ökar i och med att torsken har minskat. Skarpsillen är nämligen föda till torsken.

Blåvitling, också kallad kolmule, finns utmed hela Atlantkusten, i svenska vatten, i Skagerrak och i norra Kattegatt. Den leker i de fria vattenmassorna och är en så kallad djupvattenfisk. Blåvitlingen finns gärna på ett par hundra meters djup. Den fiskas med både flyttrål och bottenrål. Denna fisk används till fiskmjöl och olja.

Tobis finns uteden för kusten och ute i havet. Det finns både en kusttyp och en havstyp. Gemensamt för de båda typerna är att de finns i alla

svenska vatten. De lever under lite olika omständigheter. Tobisen fiskas med finmaskiga trålar. Det här är den dominerande arten när det gäller industrifisket. Den är viktig föda för torsk, kolja och gråsej. Men i vissa områden har tobisen tagit slut. Den bör få återhämta sig med tanke på lekbestånd och möjligheter till återuppbyggnad.

I dag består den pelagiska yrkesflottan av ett åttiotall fartyg. Syftet med här föreliggande förslag är att storleken på denna flotta minskas. Det ska ske en omstrukturering genom marknadsmekanismer, kan vi läsa. Storleken på utdelade rättigheter fastställs med ledning av yrkesfiskarens tidigare fiske under en referensperiod.

Vi anser att det i fiskefrågan i grunden finns problem som har att göra med den gemensamma resursen, allmänningen, och med det nyttjande som i dag har överstigit vad som är hållbara ramar. Vi anser att gratis utdelning till ett begränsat antal personer med rättigheter att nyttja den här resursen är ett märkligt sätt att förhålla sig till problematiken. Det självklara borde i stället vara att man som nyttjare, i det här fallet fiskare, får betala ett arrende för att dra nytta av och ekonomisk vinning på den här allmänningen.

Regeringens förslag skapar incitament för de fiskare som får ta del av de utdelade kvoterna att betrakta resursen som sin. Vi är därför tveksamma till att använda denna typ av marknadsmekanism som innebär att försäljbara kvoter införs. Vi befärar många negativa följeffekter i och med införandet av de här fiskerättigheterna.

Vi anser att regeringens förslag är sådant att man inte riktigt tillräckligt förstått problematiken kring den ägarcentrering som det kan bli. I alla fall har man inte några lösningar för att undvika att så blir fallet.

Man föreslår en begränsning av varje yrkesfiskares kvotandel till maximalt 10 procent – precis som Jan-Olof Larsson tidigare här nämnt. Men det är inte alls någon lösning på detta med ägarkoncentrationen. När man dessutom öppnar för en möjlighet till mer än 10 procent vid särskilda skäl är risken stor att ägarkoncentrationen blir mycket större. I fråga om förslaget råder dessutom en osäkerhet om huruvida rättigheterna kan säljas internationellt och inte bli kvar inom det svenska fisket. Det problemet ser man.

Men även om vi har krav på att fartygen är registrerade i Sjöfartsverkets fartygsregister och på att tillståndsinnehavaren har en personlig fiskelicens är det inte utrett om detta krav står i överensstämmelse med EG-fördraget om fria varor och tjänster. Ännu större osäkerhet uppstår om man öppnar för att även juridisk person ska kunna få värva fiskerättigheter. Detta utreds för närvarande i samband med en ny fiskelagstiftning. Här råder alltså en oklarhet.

Om man vill begränsa det totala fisketrycket ges det med detta förslag inte tillräckligt med omtag när det gäller denna problematik. Eftersom möjligheten finns att sälja sina rättigheter och att gå över till en annan typ av fiske i andra bestånd byter man bara ett fiske mot ett annat. Den risken ser vi finns.

Vi tycker också att det kan vara på sin plats att efter fem år utvärdera det som här föreslås för att se om det ger avsedd effekt.

Att försöka få det här fisket att drivas med marknadsekonomiska medel, samtidigt som vi både vet och ser att fisket får stora subventioner, blir inte riktigt trovärdigt. Vi ser att EU:s skattebefrielse för bränsle haft en avgörande betydelse när det gäller utfiskningen av haven. Vi gömmer oss bakom att vi är begränsade att göra något från nationellt håll. Visst blir det samma konstiga snedvridningsdebatt om bara Sverige skulle utnyttja de rättigheter som Riksrevisionen säger finns inom bränsleskattedirektivet. Men Sverige måste inom EU aktivt driva frågan om att avskaffa skattebefrielsen för bränsle eller driva på för att bilaterala avtal sluts mellan närliggande stater.

Slutligen: Överlåtbar fiskerättighet är just en rättighet. Men i verkligheten vet vi att vi har lika stort ansvar och lika stor skyldighet att klokt förvalta de gemensamma bestånden.

Det handlar här alltså om ett förslag. Jag tror inte att man ska säga att det helt igenom är ett dåligt förslag. Men när vi nu försöker komma till rätta med ett flerårigt utfiske och en flotta med överkapacitet behöver vi göra det klokt och ansvarsfullt. Vi i oppositionen ser flera osäkerheter, så resultatet blir kanske inte det som uttrycks i propositionen. Av den anledningen har mp, s och v en gemensam motion, så vi gör gemensam sak här.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 28 RUNE WIKSTRÖM (m):

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkande MJU23 och avslag på samtliga reservationer.

Genom tillskapandet av detta nya system med möjliggörande av överlåtbarhet beträffande tilldelad nyttjanderätt baserad på historisk infiskning under en representativ referensperiod för det svenska pelagiska fisket möjliggörs en nödvändig strukturomvandling.

I nuläget finns det ca 80 aktörer. Genom möjliggörandet av överlåtbarhet kan man på goda grunder anta att antalet pelagiska aktörer kommer att minska till ca 40–50. För närvarande finns det för många pelagiska aktörer i förhållande till tillgängliga fiskemöjligheter, bland annat och främst utifrån ett lönsamhetsperspektiv.

För att säkerställa lönsamhet och ekonomiskt sunda fiskeföretag i framtiden är det nödvändigt att möjliggöra ett överförande så att en balans i segmentet kan nås. Sådan är situationen redan i dag i flertalet av våra konkurrentländer där individuella överlåtbara fiskerättigheter redan existerar – detta sagt särskilt som gemenskapens strukturpolitik erfarenhetsmässigt visat sig inte fungera tillfredsställande.

Den nu föreslagna metoden är mer marknadsinriktad och skapar möjligheter för enskilda fiskeföretagare som får mer frihet, ansvar och möjligheter.

Det pelagiska fisket är internationellt konkurrensutsatt. Detta gör det ännu viktigare att möjliggöra effektiva och lönsamma svenska pelagiska fiskeföretag.

Det resultat som nås genom ett antagande av propositionen är ett långsiktigt hållbart svenskt pelagiskt fiske som är effektivt, konkurrenskraftigt och ekonomiskt lönsamt från många aspekter.

De pelagiska fiskare som vill sluta ges genom systemet möjlighet att göra det på goda villkor, samtidigt som de bästa förutsättningar för framtiden skapas för kvarvarande pelagiska fiskare.

Sammantaget innebär propositionens innehåll ett stärkande av den svenska pelagiska fiskerinäringen. Svenskt pelagiskt fiske ska även i framtiden vara svenskt. Därför ska pelagiska fiskerättigheter inte kunna överlåtas till någon utanför det svenska yrkesfisket. Kravet på innehav av fartygstillstånd säkerställer att det svenska pelagiska fisket är svenskt även i framtiden.

I propositionen skriver man att en yrkesfiskare ska få ha rättigheter för högst två fartyg samtidigt.

Vidare föreslås att en yrkesfiskare får ha ett innehav av fiskerättigheter som motsvarar högst 10 procent av den sammanlagda kvoten för de individuella kvoterna. Härigenom säkerställs att ägandeskapet inte koncentreras på ett fåtal händer, det vill säga ägarkoncentration undviks.

För att yrkesfiskeföretagandet ska ha klara och tydliga förutsättningar för sin verksamhet föreslås en giltighetstid för systemet om tio år. För att säkerställa rättssäkerhet på området föreslås att Fiskeriverkets beslut ska kunna överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Det existerar i nuläget inte skäl för att införa särskilda regler om pantsättning av överlåtbara fiskerättigheter. Inte heller finns det skäl att göra några skatterättsliga ändringar. Svenska pelagiska fiskare kommer fortsättningsvis att kunna vara medlemmar i arbetslöshetskassan. Därigenom säkerställs fortsatt trygghet.

Omfattningen av fiskerättigheterna på enskilda fiskeföretag ska vara offentlig. I propositionen görs den riktiga bedömningen att det inte kan finnas något skyddsintresse för uppgifter till Fiskeriverket om överlåtelse. Offentlighet ska vara ledordet i det nya pelagiska systemet.

Genom att gynna Östersjöbaserade fiskeföretag genom en extra tilldelning, en form av regionalkvot, om ca 15 000 ton säkerställs ett fortsatt svenskt pelagiskt yrkesfiske på samtliga kuststräckor. Särskilda åtgärder har även vidtagits för att gynna fisket i Bottenhavet och Bottenviken.

Utöver dessa regionala kvoter finns även kustkvoter. Syftet med dessa är att säkerställa och gynna det kustnära och småskaliga pelagiska fisket. Avsatta kvantiteter för kustfisket garanterar att detta fiske kan fortsätta utan begränsningar, och det finns även möjligheter till nytableteringar inom detta segment.

Sammanfattningsvis är förslagen i propositionen nödvändiga för att säkerställa ett svenskt långsiktigt hållbart pelagiskt fiske och för att säkerställa ekonomiskt sunda svenska pelagiska fiskeföretag och goda möjligheter att rusta för framtiden. Genom propositionens förslag ges svenska fiskeföretagare frihet, ansvar, möjligheter och de bästa förutsättningarna för framtiden.

Fru ålderspresident! När förslaget om överförbara fiskerättigheter först kom på tal var jag en stark motståndare till det. Jag var nämligen rädd för att det småskaliga kustnära fisket skulle missgynnas. Sedan fick jag möjlighet att tillsammans med fiskets organisationer vara med och mejsla ut de förslag som nu ligger på bordet. När det förslaget var färdigutmejslat visade det sig att det småskaliga kustnära fisket var den stora vinnaren.

Fiskarna inom det småskaliga fisket är nöjda. De inom det storskaliga fisket är nöjda trots att de skulle få skära ned sin kapacitet med kanske 40–50 båtar. Fiskets organisationer är nöjda. Varför i all fridens dagar ska vi i Sveriges riksdag då vara oroliga? Vi har all anledning att tycka att det här är någonting mycket bra. Jag är nöjd, fiskarna är nöjda, vi bör alla vara nöjda.

(Applåder)

I detta anförande instämde Jeppe Johnsson (m).

Anf. 29 JAN-OLOF LARSSON (s) replik:

Fru ålderspresident! Den kustnära fiskaren Rune Wikström är nöjd med att han fått vara med och utforma fördelningen av fisket så att de kustnära fiskarna fått en större andel. Man kan tala om jäv i många olika tappningar, men det här är en av de största jag hört hittills.

En oerhört viktig fråga, som var på förslag från början, var att förslaget inte enbart skulle omfatta det pelagiska fisket. Det skulle även omfatta torskfiske och annat. Regeringen fick dock backa eftersom motståndet mot systemet blev så stort i fiskargrupperna. Alla inom det pelagiska fisket håller inte med Rune Wikström om att förslaget innebär guld och gröna skogar. De få personer som får del av det är naturligtvis nöjda. De kommer ur en skuldfälla, och en del kommer att göra riktigt, riktigt stora klipp.

Ett argument är att vi ska minska fiskeflottan, där är vi överens, och det har ju redan skett. Affärerna är i många delar redan gjorda; de omfattar både utländska och inhemska intressen. Men det sägs även att genom det nya förslaget ska fisketrycket minska. Inom det pelagiska fisket har emellertid inte rapporterats något överfiske, eller överuttag, de senaste åren. Jag förstår att det som avses är svartfisket. Det måste förekomma mycket svartfiske som gör att det uppstår ett övertryck. Eller tror Rune Wikström att fiskarna inte skulle fiska upp sin kvot för att därigenom minska fisketrycket? På vilket vis minskar fisketrycket med det nu aktuella förslaget? Det skulle vara intressant att få veta det.

Vad gäller ägarkoncentrationen sägs att den nu undviks. Om det blir fem sex stycken som äger det pelagiska fisket om några år, vilket är fullt rimligt – i dag är det en som äger hela vadfisket – undrar jag: Hur få omfattas av en ägarkoncentration? Kan Rune Wikström tala om det för mig?

Anf. 30 RUNE WIKSTRÖM (m) replik:

Fru ålderspresident! Låt mig börja med det sista. Jan-Olof Larsson talar om ägarkoncentration och att det bara ska finnas fem sex båtar som står för hela det svenska fisket. Han tycks helt ha glömt bort att en stor del av den svenska kvoten är avsatt för det småskaliga, kustnära fisket. Det är där vi har de allra flesta aktörer. Resonemanget att fisket kommer att koncentreras på ett fåtal båtar håller inte eftersom kustkvoterna är så pass rikligt tilltagna. Det innebär att det småskaliga fisket kan agera praktiskt taget fritt i såväl Östersjön som Bottenhavet och Bottenviken. Dessutom finns regionalkvoter även på västkusten. Den oron känner jag över huvud taget inte av.

När det gäller fisketrycket är det i princip Ices som rekommenderar hur stort fisketrycket ska vara. Det kommer kanhända inte att bli någon kraftig minskning av fisketrycket, men det har i så fall Ices möjlighet att påverka genom att föreslå lägre kvoter.

Anf. 31 JAN-OLOF LARSSON (s) replik:

Fru ålderspresident! Ni hänvisar inte till Ices, Rune Wikström. Ni hänvisar till att systemet minskar fisketrycket, och jag frågar därför: På vilket vis minskar det fisketrycket? Är det svartfisket som försvinner, eller vad är det som gör att fisketrycket minskar?

Ices har över huvud taget inte med detta att göra. Ices fastställer en kvot för Sverige, och det är utifrån den man sedan får fiska. Ni säger att det här gör att man inte ens fiskar upp den kvoten, eller så säger ni att svartfisket försvinner. Det är de två alternativ ni har. Ni får välja mellan dessa båda alternativ.

När det gäller ägarkoncentrationen vill jag säga att visst är det så att det kustnära fisket har fått sig en bra tilldelning, jag är helt nöjd med den, men lejonparten av fisket går till några få stora aktörer. I dag är det en aktör som äger hela vadfisket – en aktör! Jag är övertygad om att det om några år är fyra fem – men inte båtar, Rune Wikström, utan det kommer att vara personer som äger det. Möjligtvis kan det, när Fiskeutredningen kommer till stånd, bli fråga om juridiska personer, och då kan bankerna äga det. Det är väl därför ni har skjutit fiskelagsutredningen på framtiden, för att det inte ska komma fram i den här debatten. Då är det nämligen slut.

Sedan har vi en stor och viktig fråga att hantera, nämligen att se över EU:s fiskepolitik. I stöpsleven ligger den relativa stabiliteten, den andel av kvoterna som är fastslagen att Sverige ska ha. Den bollas det med i dag – att vi ska ta bort den. Vad händer om man skrotar den relativa stabiliteten? Då är det ju direkt ut med våra kvoter på EU-marknaden. Sedan kan vi stå där och bolla med våra små kustfiskekvoter. Det är en stor och mycket viktig fråga som ni sätter på spel.

Anf. 32 RUNE WIKSTRÖM (m) replik:

Fru ålderspresident! Till att börja med kan man fråga: Har du någon indikation på att EU vill åt svenska fiskekvoter? Svenska fiskekvoter är ju svenska, och det är vår ensak vad vi gör med våra fiskekvoter. Jag kan inte se att det skulle vara någon fara för det du målar på väggen nu. Nej, jag tror inte att det är någon fara för det. Här krävs det fartygstillstånd med mera för att man ska säkerställa att svenska kvoter hamnar i svensk ägo.

Vad gäller utfiskningen, som du mer eller mindre säger att det är fråga om, eller snarare att minska fisketrycket håller jag nog med dig lite grann. Trycket på fisket kommer inte att minska i någon större omfattning. Det tror jag heller inte på. Kvoterna lär nog fiskas upp under alla omständigheter. Där håller jag med dig.

Anf. 33 ERIK A ERIKSSON (c):

Fru ålderspresident! Det pelagiska fisket har under lång tid brottats med bristande lönsamhet och svårigheter att konkurrera internationellt.

Enligt fiskerinäringen beror det bland annat på att den i dag 80 fartyg stora pelagiska flottan är för stor relativt fångstmöjligheterna. Trots att Sverige är ett avlångt land med mycket kust har vi inte avsättning för så många fartyg. Det är en åsikt som regeringen delar med bland annat Sveriges Fiskares Riksförbund och Sveriges Pelagiska Producentorganisation. Samtliga är överens om att det finns en överkapacitet och att något måste göras för att vi även i framtiden ska kunna bedriva ett hållbart pelagiskt fiske utanför Sveriges kust.

Ett konkurrenskraftigare pelagiskt fiske kan införas genom ett system med överlåtbara fiskerättigheter. Regeringen skapar nu förutsättningar för att minska kapaciteten och därigenom öka lönsamheten för de kvarvarande aktiva fiskarna. Fiskeriverket och näringsens organisationer bedömer att kapaciteten i den pelagiska flottan i det närmaste behöver halveras för att det pelagiska fisket ska kunna hävda sig internationellt. Enligt vår mening räcker det inte med att fisket är miljömässigt och tar biologisk hänsyn för att det ska kunna räknas som hållbart. Vi i Centerpartiet och i alliansen anser att ett hållbart fiske även ska ta hänsyn till ekonomiska och sociala aspekter. Vi tänker inte minst på människor som i dag lever på fiskerinäringen och som kanske har gjort det i flera generationer. Det är främst för deras skull som vi behöver ha den här nyordningen.

Fru ålderspresident! Utifrån det betänkande vi debatterar i kammaren i dag befarar oppositionen, socialistpartierna, att införandet av överlåtbara fiskerättigheter inte kommer att minska det totala trycket på fiskebestånden eftersom kvoterna är desamma som tidigare. Jag menar dock att en mer hållbar fiskekapacitet i sin tur möjliggör ett minskat fisketryck, särskilt när vi ser till antalet fartyg som det handlar om.

Om antalet fartyg i den pelagiska fiskeflottan minskar kommer det att medföra ett effektivare utnyttjande av befintliga fiskeresurser. Kvarvarande fartygs kapacitet kommer att utnyttjas bättre, och därmed kommer den genomsnittliga kostnaden för varje enskild landad sill eller makrill att sjunka i samma takt som lönsamheten förbättras. Det är högst rimligt.

Inför vi inget system med överlåtbara fiskerättigheter kommer denna förändring inte alls att vara möjlig. Då riskerar vi att även i framtiden stå med en olönsam pelagisk fiskeflotta med en kapacitet illa anpassad till fångstmöjligheterna, eller kanske ingen flotta alls för den delen. Med den nu föreslagna ordningen skapas en möjlighet för varje yrkesfiskare med fartygstillstånd att tjäna pengar på sin rätt till fiskeresurserna. Det innebär oanade möjligheter för näringen.

Vi vet inte än hur det kommer att slå, men vi tror att detta kommer att ge det resultatet. Det är bra för företagandet och äganderätten. Det är absolut viktigt för Sverige som land om vi ska bli konkurrenskraftiga. Vi måste ha en mycket mer företagervänlig politik, och det är det här till skillnad mot oppositionens förslag.

Det som är fantastiskt och bra med det här förslaget är att det är både frivilligt och kostnadseffektivt. Med denna ordning är yrkesfiskaren den som avgör till vilket pris företaget ska göra sig av med sina fiskerättigheter. Det känns bra. Varken jag, Centerpartiet eller alliansen är några anhängare av system som bygger på onödigt fiskeförbud och politisk klåfingrighet. Raka rör, som vi säger, är bättre i detta läge.

En starkt bidragande orsak till att fisken håller på att försvinna i våra hav är att fisken under alldeles för lång tid har uppfattats som en allmän

resurs som kan plockas upp i obegränsad mängd. De gånger det har uppmärksammats att fisken håller på att ta slut har det inte heller funnits någon mekanism som har minskat fisket. Fripassagerarproblemet aktualiserades inom fisket långt innan klimatdebatten ens var påbörjad. Det tycker jag att Rune Wikström ger bra exempel på i sitt inlägg. Det gäller att lyssna till dem som faktiskt befinner sig i verksamheten.

Det system som finns beskrivet i betänkandet är både modernt och effektivt. Även om det i det här fallet egentligen bara är en tillfällig lösning, en tillfällig ordning, kan det vara så att vi drar lärdomar av den tillfälliga lösningen och kanske kan utvidga den eller för all del förändra den efter tid.

Fru ålderspresident! Oppositionen är orolig för att de överlåtbara fiskerättigheterna kommer att medföra att de utfasade fartygen kommer att fortsätta fiska efter andra arter än de som ingår i det pelagiska fisket. Det är knappast en större fara än som läget är i dag, inte alls. Precis som det står i propositionen har huvuddelen av de fartyg som i dag har tillstånd från Fiskeriverket att bedriva pelagiskt fiske endast rätt att fiska efter just dessa arter. Detta är viktigt att komma ihåg. Något annat fiske är inte aktuellt för de fartygen. Samtidigt får fartyg som får bedriva kombinerat fiske bara göra det i en utsträckning som motsvarar det tidigare bedrivna fisket.

Vi delar därför regeringens bedömning att risken är liten för att kapaciteten överförs till andra fisken. Erfarenheter från Norge och Danmark har visat detta. Norge framför allt är en mycket framstående fiskeration, för all del större än Sverige, men varför inte lyssna på goda exempel? I de länderna reducerades flottkapaciteten påtagligt efter införandet av individuella överlåtbara fiskerättigheter. Även Nederländerna har infört samma system, och där har systemet bidragit till att några kvoter inte har överskridits de senaste 15 åren. Det tycker jag är en god inteckning för att förslaget pekar åt rätt håll.

Jag delar inte heller oppositionens farhåga att stora delar av kvoterna riskerar att hamna i utländsk ägo. Det påståendet menar jag helt saknar grund. Annars får man vara noga med att peka på exakt hur detta skulle gå till och varför. Där är man svaret skyldig. Fiskerättigheterna kommer även i framtiden endast att kunna överlåtas till innehavare med fartygstillstånd. Enligt Fiskeriverket kan fartygstillstånd bara beviljas om fartyget är registrerat i Sjöfartsverkets fartygsregister och har en reell anknytning till Sverige.

Det ska bli spännande att följa den här utvecklingen. Fisket är verkligen satt under lupp i klimatdebatten, i miljödebatten i stort, i Östersjödebatten och debatten om våra hav. Därför får vi möjlighet att återkomma kontinuerligt i miljö- och jordbruksutskottets olika utfrågningar men även i debatter här i kammaren. Det ska bli intressant att utvärdera det här systemet framöver. Då får vi kanske anledning att pröva om oppositionens pessimistiska syn har infriats eller om det blir som Centerpartiet och alliansregeringen tror, att strukturrationaliseringarna kommer att gå ganska smärtfritt och att det pelagiska fisket, som det ju handlar om, går stärkt genom processen.

Huruvida överlåtbara fiskerättigheter sedan ska permanentas anser vi att regeringen ska få bedöma i dialog med yrkesfiskarna. Någon fastställd tidsperiod för detta behövs inte.

Jag yrkar bifall till förslagen i betänkandet och avslag på reservationerna.
(Applåder)

Prot. 2008/09:130
11 juni

*Överlåtbara fiske-
rättigheter m.m.*

Anf. 34 JAN-OLOF LARSSON (s) replik:

Fru ålderspresident! Nu ställer sig Erik A Eriksson på andra sidan staketet gentemot mig och Rune Wikström när det gäller fisketrycket och vilken påverkan detta har på fisketrycket. Vare sig jag eller alliansbrodern Rune Wikström tror att ett införande av säljbara kvoter påverkar fisketrycket.

Det är ju så, Erik, att om vi i dag har 75–100 båtar som fiskar sill och ska ta upp 5 000 eller 100 000 ton sill och vi sedan minskar antalet fartyg till hälften som ska ta upp 100 000 ton sill har inte det minskat fisketrycket ett enda dugg.

Däremot har det skett en strukturrationalisering av båtarna. Det är vi överens om. Det blir en bättre lönsamhet för de båtar som finns kvar. Det är vi också överens om. Vi har gett dem våra tillgångar att handla med. Det är naturligt. Men fisketrycket, Erik A Eriksson, har vi inte på något sätt påverkat.

Du måste på något vis förklara för oss andra, för mig och Rune Wikström, hur det går till att minska fisketrycket när du ändå fiskar upp samma mängd. Du tycker att äganderätten är viktig. Men nu ger vi bort statens resurser till vissa personer. Jag undrar när du ska komma och ska dela ut skogen.

Nu ger du bort fiskerätter till vissa personer. Det är viktigt för äganderätten. Du kan inte förstå vad vi har emot det. Jag är mycket för marknadsekonomin. Hade marknadsekonomin fortsatt nu så hade strukturrationaliseringen varit ett faktum.

Ett antal av dessa fartyg har hållits under armarna av bankerna och är konkursmässiga. De konkursmässiga fartygen kommer i dag att få ytterligare pengar av bankerna för att köpa ut andra företag så att de kan fortsätta att fiska in pengar, inte till sig själva men till bankerna.

Det är marknadsekonomin. På vilket sätt är det bra för äganderätten?

Anf. 35 ERIK A ERIKSSON (c) replik:

Fru ålderspresident! Det är intressant att vi får en diskussion och debatt om äganderätt kontra statligt ägande. Jan-Olof Larsson inledde sitt anförande med att berätta hur dåligt regeringen sköter sig generellt och gav exempel på det. Jag kände att jag kanske inte hade någon större lust att gå i polemik med det. Men när den ideologiska ådran återkommer här angående hur vi ser på företaget måste jag nog bemöta det på något sätt.

För den som lyssnar blir det snabbt klart att vi har olika politiska utgångspunkter. Det vore orimligt om det inte var så. Låt mig förklara att vi tror på det enskilda ägandet, företagandet och småföretagandet. Sverige har inte mått bra under en lång följd av år. Företagandet har satts inte i andra rummet och inte i tredje rummet utan kanske i fjärde rummet, och man har misskrediterat företagare.

Vi menar att om vi ska få någon fart på utvecklingen och få arbetstillfällen att stanna i Sverige och bli fler till antalet måste vi satsa på företagandet. Det gäller även inom fisket. Vi tror på äganderätten. Du nämner

här skogen. Jag vet inte hur den kommer in. Vi ska kanske tala om älg eller något sådant för att skogen ska komma in i debatten.

Låt mig säga så här: Jag tror absolut på enskilt skogsägande, till skillnad från att staten ska äga så mycket skog som den har gjort historiskt. Det tror jag absolut, och det står jag för. Att den enskilde skogsbrukaren och fiskaren tar ett stort ekologiskt och biologiskt ansvar är för mig fullständigt självklart och uppenbart. Det är en ideologisk utgångspunkt som jag har.

Vad gäller tillgångarna i haven kan vi fundera på vilken väg framåt som är bäst. Är det stora fartyg, små fartyg eller en fin blandning? Vi vet att det inte var vettigt som det var under den socialdemokratiska regeringens styre ihop med Vänsterpartiet. Då utfiskades haven, och det pågår fortfarande. Det får bli mitt svar.

Anf. 36 JAN-OLOF LARSSON (s) replik:

Fru ålderspresident! Det var ett otroligt dåligt och okunnigt svar. Det var över huvud taget inte ett svar på frågan på vilket sätt fisketrycket påverkades. Ni har faktiskt suttit i regeringsställning förut. Vi har till och med hjälpts åt, och fisket har inte varit bra skött då heller även när ni ansvarade för den delen.

Varför kom vi in på detta med statligt ägande? Här delar man ut våra gemensamma tillgångar till några få individer. Det är vad man gör, och så talar du om ett ägande. Detta är en viss form av kraftfulla statliga subventioner till några fåtal personer. I regel är det bankerna som kammar hem de pengarna. De ligger ute med de största åtagandena när det gäller skulderna här.

Jag har själv varit uppvaktad av bankerna som har gått i borgen för båtarna och lånat ut pengar till båtarna om att de vill införa detta. Jag sade att under socialdemokratiskt styre blir det inte infört, utan då får ni ta smällen själva. Men jag vet att under borgerligt styre ska bankerna kunna häva hem vinsterna och staten stå för förlusterna. Det är ganska vanligt.

Det synsättet har inte med företagande att göra. Företagande är något annat. Man får ta både risk och vinst när man är företagare, och då ska man också ha möjlighet att tjäna pengar. Men vi ska inte stå för riskerna och de för inkomsterna. Det är totalt vansinne.

Du kommer ändå fram till detta med minskat fisketryck. Det är en viktig och central fråga. Det utgör 50 procent av er argumentation. Ni säger att det ska vara en strukturrationalisering, och det håller vi med om. Men ni säger också att det minskar fisketrycket.

Jag och Rune Wikström är numera överens om att det inte påverkar fisketrycket. Men du har inte riktigt förstått det eller kunnat förklara för oss hur det påverkar fisketrycket. Det ska bli intressant att se: Vem är det som ska fiska mindre för att vi ska påverka fisketrycket?

Ska vi inte ta upp alla kvoter som vi har fått oss tilldelade, eller hur ska det ske? Det kan vara intressant att få veta det. Sedan finns frågan om utländsk ägo. Det finns redan i dag uppköpta fartyg i utländsk ägo.

Anf. 37 ERIK A ERIKSSON (c) replik:

Fru ålderspresident! Ibland tycker jag att ledamoten Jan-Olof Larsson ger ödmjukheten ett ansikte i den här kammaren. Det blir svårt att bemöta vissa delar av detta. Jag ska göra ett försök.

Under en stor del av 1900-talet har Socialdemokraterna styrt Sverige. Det är väl ingen hemlighet att utfisket har skett under en stor del av 1900-talet. Jag tycker nog att det kanske krävs en lite ödmjukhet ibland.

Jag nämnde några exempel. Det var bland annat Nederländerna, Norge och Danmark som inte har överskridit sina fiskekvoter efter det att man infört detta sätt att arbeta. Det är vad jag grundar det på. Jag kan inte veta om det blir rätt eller fel. Det kan inte heller Jan-Olof Larsson eller någon annan veta exakt. Men vi tror tillsammans med branschen att man kommer framåt med den här lösningen.

Jan-Olof Larsson säger att jag inte begriper företagande. Det känns lite märkligt. Jag har haft F-skattsedel sedan 1997, men jag kanske ändå inte begriper något. Det finns de som har fått F-skattsedel som har lyckats olika bra med det.

Jag tror stenhårt på ett enskilt ägande. Ibland har ett statligt ägande varit en förutsättning för att en näring ska komma i gång. Båda de politiska blocken har på olika sätt gett startstöd till olika näringar för omställningar, inte minst när det gäller att göra miljöomställningar.

Detta är ändå ett ganska bra sätt att komma vidare för det pelagiska fisket. Det är så vi ser det. Om vi så uppnår plus minus noll vad gäller det så kallade utfisket har vi ändå lyckats med någonting, nämligen att ge lönsamhet för det pelagiska fisket och ge det en värdighet. Det tycker jag känns bra.

Jag är ingen fiskeexpert, och det framgår också här i debatten ibland med all önskvärd tydlighet. Men jag är väldigt intresserad av vad som händer. Det är biologiska system som är klart jämförbara med dem som jag är bekant med som gäller skogen och jorden.

Vi måste vara väldigt försiktiga med dessa. Jag hoppas att detta blir ett bra förslag.

Anf. 38 LARS TYSKLIND (fp):

Fru ålderspresident! Jag vill börja med att instämma med kraft i det som Rune Wikström tog upp i sitt anförande om säkerställandet av det småskaliga kustnära fisket. Det är en grundläggande och viktig sak i detta som kanske inte kommer fram i debatten. Det handlar inte just om detta. Men det är oerhört viktigt att ha med det i bakgrunden när man diskuterar den här frågan.

Fru ålderspresident! Dagens debatt handlar om överlåtbara fiskerättigheter som ett verktyg för att anpassa kapaciteten i det pelagiska fisket till fiskemöjligheterna. Det står i den första paragrafen att syftet är att ha fokus på en långsiktig hållbarhet ur alla perspektiv. Det gäller ekologiskt, ekonomiskt och socialt.

När det gäller den i dag aktuella frågan handlar det mycket om marknadsmekanismer som ett incitament för att kunna förändra och omstrukturera. Men det ska inte förhindra att vi håller fast vid en helhetssyn i frågan. Vi lär komma tillbaka till helhetssynen på måndag när vi diskuterar havet och havspolitikerna. Där kommer fisket att vara en viktig del.

Fru ålderspresident! Jag konstaterar redan nu att grundtesen är att fisket som allt annat när det gäller havet måste underordna sig. Man kan inte få en långsiktig hållbarhet om man inte har ekosystem i balans. Det är ändå det som är den grundläggande faktorn i sammanhanget.

Fru ålderspresident! Jag ska gå in lite mer konkret på själva betänkandet. Jag vill lyfta fram några förutsättningar som vi från Folkpartiets sida tycker är väldigt viktiga.

Jag vill som första punkt lyfta fram att fiskets organisationer och fiskemyndigheterna i det här fallet har en likadan verklighetsbild om att det råder överkapacitet inom det pelagiska fisket som bland annat lett till lönsamhetsproblem och att man måste hitta lösningar på detta problem.

Fru ålderspresident! Just detta att man har en gemensam syn på problematiken och viljan att lösa den är naturligtvis en stor styrka i arbetet när man ska hitta en långsiktigt hållbar lösning på det pelagiska fisket.

Med risk för att bli lite tjatig vill jag återigen påpeka att förutsättningen för att skapa hållbarheten ur ekonomiskt och socialt perspektiv är att fisket är långsiktigt ekologiskt hållbart. Det är det som hela tiden ligger med som en grundfaktor i sammanhanget.

Vi har tidigare i debatten tagit upp att det pågår en översyn av EU:s gemensamma fiskeripolitik. Det är naturligtvis också en faktor som finns med i sammanhanget. Det finns en grönbok som är utgiven som ett diskussionsunderlag. Remisstiden för den löper det här året ut. Det pågår alltså en viktig process kring detta.

Ikke förty kan vi inte säga annat än att det är bra att vi redan nu genom att införa den nya lagstiftningen om överlåtbara fiskerätten tar ett steg i riktning mot att anpassa fiskeflottan till fiskemöjligheterna just i det pelagiska fisket. Det finns inget som talar emot detta. Man frågar någonstans i en reservation vad som är avvägningen mot den politiken. Men detta är ett steg som på något vis är givet i sammanhanget.

Fru ålderspresident! Dessutom har Fiskeriverket och Naturvårdsverket fått i uppdrag av regeringen att ta fram förslag på förändringar och utveckling av den gemensamma fiskeripolitiken. Man har nu formulerat detta i nio konkreta punkter. Men först säger man att grundförutsättningen är att man utgår från ekosystemet och att man inte kan förvalta varje art för sig, utan det finns en helhet i havet i ett stort ekosystem.

Om man tar del av de nio punkter som nu finns formulerade ser man att de två första punkterna för viktiga förändringar av en gemensam fiskeripolitik är att minska kapaciteten i fiskeflottan och mer fördelning av fiskerätter till enskilda och grupper av fiskare.

Fru ålderspresident! Om man tänker på det som bakgrund ligger förslaget från alliansregeringen om överlåtbara fiskerätter helt i linje med de tankegångarna.

När det gäller själva förslaget har jag blivit lite osäker under debattens gång. När jag läste betänkandet såg jag att den första punkten är att vi antar förslaget i propositionen. Det finns inget avslagsyrkande, så jag blir lite fundersam. Jag kände på något vis när jag läste betänkandet att vi i grunden ändå är överens om att detta kan vara en väg att gå. Men efter att ha hört debatten här i dag inser jag att oppositionen egentligen tycker att det här är ett dåligt förslag som man i grunden yrkar avslag på. Men jag har inte hört något sådant avslagsyrkande. Jag kanske kan få svar på frågan om hur oppositionen ser på detta.

Jag och vi andra från alliansens sida är helt övertygade om att om man inför systemet med överförbara fiskerätter kommer det med största sannolikhet att leda till den omstrukturerings av fiskeflottan som avses. Man kan då få ett system där man kan lämna fisket på ett ekonomiskt acceptabelt sätt. Vi diskuterar att minska trycket mot fisket. Man kan dividera om siffror och så vidare, men grunden är ändå att om vi har en mindre pelagisk flotta minskar trycket mot kvoterna. Då måste man inte ha så stora kvoter hela tiden. På det sättet minskar åtminstone indirekt trycket och kravet på att ha höga kvoter.

Om man ser på de fem reservationer som Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet har gemensamt kan man naturligtvis medge att det är vissa viktiga frågeställningar som tas upp där. Men min klara bedömning är att svaren på de frågeställningarna finns i propositionen. Alla svar kanske inte finns, men jag vill nog påstå att de stora dragen finns. Jag ska inte gå igenom alla, men jag kan ge några exempel.

Det är bara att konstatera att lagförslaget bara omfattar det pelagiska fisket och de fiskarter som Tina Ehn tog upp här tidigare. Det är detta fiske som förslaget gäller. Det hela har genomgått en process, men slutresultatet är att detta bara gäller det pelagiska fisket.

Jag vill påstå att om man minskar fiskeflottans kapacitet så minskar trycket mot fiskeresurserna. Det tycker jag egentligen är något slags naturlag. Om det är färre som vill vara med och dela på den totala kvoten måste trycket minska.

Man kan gå över till annat fiske, men också till detta finns det begränsade möjligheter. Egentligen är det bara de fartyg som i dag har ett kombinationsfiske, där man fiskar efter andra arter, som kan fortsätta med så pass mycket fiske som de historiskt har gjort. I övrigt är det inte bara att gå över till annat fiske; det är inte så enkelt som det framställs här. Den risken måste alltså vara tämligen liten.

När det gäller ägarkoncentration finns det ett regelverk. Man kan förstås ha synpunkter på det. Bland andra Jan-Olof Larsson målar upp ett skräckscenario för hur det kan fungera. Han verkar nästan ha facit för det här. Detta är något man får följa, men jag tycker inte att man ska förut-sätta att det blir så. Om vi kan få långsiktigt ekologiskt hållbara fiskemöj-ligheter är det inte så säkert att vi inte till och med får fler som kan vara med och fiska på detta med tiden.

Sedan har vi frågan om ifall fiskemöjligheterna kommer att stanna i Sverige. Jag vill ställa samma fråga som andra har ställt här förut: Vad finns det för indikationer på att det kommer att bli på det viset? Det här är en kvot som har tilldelats Sverige, och vi har ett visst system för detta. Fartygen ska vara registrerade och de ska ha en reell anknytning till Sve-rige. Man ska ha en personlig yrkesfiskelicens. På något vis känns det som att detta måste vara tillräckliga garantier. Annars kan vi nästan inte garantera någonting. Vi har ändå så pass mycket nationella garantier för att detta kommer att stanna i Sverige.

Fru ålderspresident! När det gäller skattebefrielsen av bränslet tror jag att vi egentligen kan vara ganska överens om att det finns lite pro-blem. Riksrevisionen har också tagit upp den problematiken. Vi är tydligen också helt överens om att det här är någonting som man måste lösa på EU-nivå för att ha en konkurrensneutralitet. Just den här frågan tas i viss mån upp i grönboken. För övrigt diskuteras att sjöfarten i stort ska

ingå i utsläppshandeln. Jag vet inte hur fiskeflottan kan komma in i det sammanhanget.

Fru ålderspresident! Med detta yrkar jag bifall till betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 39 JAN-OLOF LARSSON (s) replik:

Fru ålderspresident! Jag fick några frågor av Lars, och jag tycker att det är viktigt att svara på dem.

Vi är för fiskerätter, individuella kvoter eller vad vi nu kallar det för. Vi tycker att det är ett bra system, vilket jag också sade i mitt anförande. Det är ett jättebra system, för jag tror att man i det tar ansvar för den andel som man har fått sig tilldelad att fiska. Man ser också till att man fiskar upp fisken, räkan, torsken, kräftan eller vad det nu är när man får bäst betalt för den.

Vi är emot att vi skänker bort våra kvoter till enskilda individer så att de ska kunna sälja dem till någon annan. Men vi tror att individuella kvoter är bra för systemet. Vi tycker att det ska införas också i andra system för att få till stånd en bärkraftig fiskeflotta.

Lars är fortfarande inne på att det här är bra för fisketrycket. Det är ingen naturlag, Lars. Tänk dig att vi har 100 fiskebåtar som fiskar sill och går i land halvfulla eller halvtomma på resurser och att vi säger att vi ska införa ett system där vi skrotar 50 procent så att båtarna kan gå i land åtminstone något så när fullastade så att det blir lönsamhet i det hela. Då blir det inte mindre fisketryck, utan bättre lönsamhet. Det är vi överens om. Men fisketrycket blir inte mindre för det.

Erik var inne på Holland och att man där hade överfiskat sina kvoter. Det har hänt i Sverige också, men då har vi fått betala av det nästa år. Men det har inte med ett ökat fisketryck att göra, utan det har med någonting annat att göra. Då har man dålig koll på systemet, men det tror jag inte att vi har i Sverige. Vi klarar det rätt så bra. Vi har inte rapporterat något överuttag av kvoterna på länge. Trycket borde i så fall vara ett svartfiske som minskar.

Anf. 40 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru ålderspresident! Det var egentligen tvärtom i Holland. Man har haft de här individuella, överförbara kvoterna i 15 år, och man har inte haft något överfiske av kvoterna under den tiden. Det har inte inträffat där.

Det är bra att vi är överens om att individuella kvoter är bra. Genom att man har infört årsransoner kan man faktiskt styra sitt fiske. Det gäller inte bara fisket självt utan även beredningsindustrin. Alla parter mår ju bra av att man fiskar när fångsten behövs så att det inte blir något allmänt race där man fiskar så mycket som möjligt av kvoten. Man vet att man har sin kvot, och man fiskar den vid det bästa tillfället, när man får bäst betalt och när marknaden vill ha den här fångsten. Det är bra att vi är överens om det.

Det jag tog upp som gäller just den här propositionen var att jag blev osäker när man så fullständigt sågar förslaget samtidigt som man inte har yrkat avslag på hela propositionen utan tycker att det ska utvärderas. Det

känns lite konstigt när man i grunden inte ställer upp på någonting i propositionen.

Det kan naturligtvis bli ett väldigt resonemang om fisketrycket. I dag har vi dålig lönsamhet i fiskeflottan. Då är det naturligtvis ett mycket större tryck på att vi måste hålla kvoterna uppe. Får Sverige sig tilldelat en kvot kommer den hur som helst att fiskas upp, men trycket på att kräva att kvoterna hålls uppe kommer ju att minska. Jan-Olof Larsson var inne på svartfisket. Incitamenten för att fuska med systemen blir väldigt mycket bättre om man har hög lönsamhet. Det är jag helt övertygad om utan att ha några synpunkter på omfattningen av det.

Anf. 41 JAN-OLOF LARSSON (s) replik:

Fru ålderspresident! Det du säger, Lars, är att det inte är Ices som rekommenderar vilka kvoter vi ska ha utan att vi ska sätta kvoterna utifrån vad fisket begär. Jag hoppas att det inte blir så att det ska styra. Jag hoppas att vi fortfarande ska använda Ices norm här. Det har vi ju sagt förut.

Vi pratade också om att ta sig in i andra fisken. Du vet också, Lars, att har man sålt sin kvot för ett antal miljoner kronor och vill fortsätta att fiska är det lätt att slänga upp några hundra tusen och köpa en fiskebåt i norra Bohuslän för att kunna bedriva lite räkfiske eller kräfftiske och ändå ha en bra slant kvar. Det har också skett redan i dag. Det gör att man flyttar fiske i dag till andra områden där pelagiskt fiske är relativt starkt. Jag tycker inte att det är en bra utveckling. Detta har ni inte anammat eller lyssnat på över huvud taget.

När det gäller detta att svenska kvoter är svenska vill jag säga att vi har handel med varor och tjänster inom EU. Den här frågan har inte varit prövad. Det är möjligt att den kommer att prövas. Då får vi se om svenska kvoter är svenska eller om alla EU-medborgare har rätt att köpa detta. Det är en fråga som mer avgörs av juridiken och mindre av Fiske-rikerket. Det blir en intressant fråga som kan beröra andra länder också. Jag har svårt att tro att vi ska kunna ha speciella regler för svenska fiskare. Det har vi inte klarat av förut.

Framtidens fiske och den relativa stabiliteten ska diskuteras, som jag nämnde förut. Det är en stor fråga. Tar vi bort den relativa stabiliteten har vi inga svenska kvoter, utan då har vi bara EU:s fiskekvoter. Det är det alla pratar om att vi måste ha för att vi ska klara fisketrycket.

Anf. 42 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru ålderpresident! ”Alla” talar om det. Någon gång kan man kanske få en redovisning av vilka dessa ”alla” är. Det vet kanske Jan-Olof Larsson, men jag vet inte vilka ”alla” är.

Det är klart att det fortfarande är Ices som styr och samlar ihop data för att kunna se vilken nivå man kan ligga på för att få ett långsiktigt hållbart fiske ur alla perspektiv. Jag är anhängare av Ices råd att man ska få en mycket mer långsiktig förvaltning av saker och ting. I dag har man schackrat om kvoter varje år. Hade hela den europeiska flottan genomgått en sådan process och fått hög lönsamhet hade den processen inte varit sådan som den har varit, det vill säga att varje land har slitit och dragit för att få upp kvoterna. Något som driver på detta är den dåliga lönsamheten i fiskeflottan och att man inte har haft kraft att strukturera om den.

Prot. 2008/09:130

11 juni

*Överlåtbara fiske-
rättigheter m.m.*

Nu inför vi överlåtbara fiskerätter, och det innebär att man skaffar sig ett verktyg för att få en sådan situation i Sverige åtminstone. Vi är inte först, utan det finns länder som har haft detta länge med ett positivt resultat.

Sedan har vi detta med utvecklingen av EU:s gemensamma fiskeripolitik. Jag vet inte syftet med att sprida osäkerheten om att svenska kvoter inte ska vara svenska och att vi inte ska få behärska den relativa balansen. I den process som pågår måste Sverige vara väldigt tydligt. Vi utgår ifrån att det är fallet, och det gör regeringen också i det här förslaget. Genom att sätta upp villkoren att fartygen ska ha en reell anknytning till Sverige och genom att vi har individuella yrkesfiskelicenser har man gett de garantierna utifrån fakta som är kända i dag. Längre än så kan man inte gå.

Anf. 43 IRENE OSKARSSON (kd):

Fru ålderspresident! Förvalterskap, ansvarstagande och förmågan att påverka sin tillvaro är viktiga grunder för den kristdemokratiska ideologin. Det skulle kunna uttryckas som ekonomiskt, ekologiskt och socialt ansvarstagande och förvalterskap. Det är de här faktorerna som måste gå hand i hand för att vi som människor ska förvalta den jord som vi lever på och för att den ska kunna fungera på ett hållbart och säkert sätt.

Där finns havets resurser. De är tyvärr inte oändliga, vilket vi i gången tid ibland tycks ha trott. I dag har vi kunskap som gör att vi på ett ansvarsfullt sätt måste förvalta resurserna och se till att inte ta upp mer än vad som växer till – räntan på kapitalet brukar det heta i andra sammanhang.

Under det senaste århundradet har människan också påverkat vattnets status på annat sätt som gör att många djurarter är hotade även av detta. Det pågår en ständig debatt i dag om de här frågorna.

Under de senaste decennierna har också EU försökt efter bästa förmåga men tyvärr inte kommit så långt som vi hade önskat. Det som har åstadkommit fram till i dag räcker inte till för ett hållbart förvalterskap av vattenresurserna.

Under åren bakåt har inte minst Sverige haft ett annat problem. Det har funnits ett misstroende mellan naturvänner, fiskare och forskare. Det har minsann inte heller bidragit till en snabb och bra utveckling i det här sammanhanget.

Fru ålderspresident! I dag bryter vi detta. I dag har vi ett betänkande på bordet där vi konstaterar att näring, forskare och en stor del av politiken är överens. Utövarna, näringen är alltså med på detta, som jag sade. Det är ett steg i rätt riktning för att få ett hållbart fiske med ansvar för miljö och företagande. Det möjliggör en fortlevnad för företag som ägnar sig åt fiske. I dag kommer kammaren att besluta om att ge näringen ett verktyg för att kunna ta ett ansvar om man vill göra det, och det är jag övertygad om att man vill.

Fru ålderspresident! Det är också viktigt att påpeka att regeringen frångår sig varken ansvar, makt eller inflytande över frågan. I vartenda replikskifte i dag tycks Jan-Olof Larsson göra gällande att regeringen frångår sig detta och inte har klokskap nog att förstå det. Men fallet är väl precis tvärtom, och som kristdemokrat är jag glad att i dag få yrka bifall till förslaget i det här betänkandet och därmed till regeringens

förslag till hur Sverige ska kunna ha ett livskraftigt, storskaligt fiske och samtidigt se till att det kustnära fisket, som ju personifieras i den här kammaren i dag av Rune Wikström, får villkor när det gäller de fiskarter som nu berörs och som gör att även de som jobbar med fiske kan fortleva med sin näringsverksamhet.

I det senare fallet har jordbruksministern också under den gångna veckan gett Fiskeriverket ytterligare ett uppdrag, nämligen att plocka fram och se över så att vi kan bli ännu bättre på att ge det småskaliga fisket goda förutsättningar i framtiden. Då är det intressant att läsa reservationerna i dagens betänkande från de rödgröna – eller ska vi i framtiden säga den grönröda oppositionen? Man talar bland annat om att vissa kommer att få stora ekonomiska möjligheter, vilket riskerar att smitta av sig på dem som inte får ta del av dessa. Vad är detta? Jag trodde att ett fritt företagande i det här landet skapade morötter, lite Gnosjöanda, eller vad vi nu vill kalla det. Vad är det för smittsam sjukdom som Jan-Olof Larsson med flera tror att det här ska åstadkomma? Den debatteras i ett annat sammanhang, tror jag.

I en annan reservation säger man att man vill att marknadsekonomin ska få verka fullt ut. Det står också i det som har skrivits samman med bland annat Vänsterpartiet. Det är också en besynnerlig skrivning, fru ålderspresident. Jag har sällan sett ett så påtalat tryck från Vänsterpartiet. Nu är tyvärr inte representanten här i kammaren i dag, så jag har strukit några meningar i anförandet om att det här väl ändå är första gången som Vänstern talar sig varm för marknadskrafter och tydligen inte har läst vad regeringen föreslår, för det är precis det som kommer att ske i det betänkande som vi nu behandlar. Marknaden får råda.

Vi har tidigare i dag haft uppe – jag lägger ytterligare någon kommentar kring detta – diskussionen om utländskt ägande och kvoterna. Då är det intressant att lyssna till Jan-Olof Larsson som i den här debatten använde precis motsatt argumentation mot vad hans partikollega Helén Pettersson gör vad gäller den fjällnära jakten i Sverige.

Det är intressant att man kan använda argumentationen precis som man finner för gott för tillfället. Nu är det väl ändå så att de här fiskekvoterna är framförhandlade i den europeiska gemenskapen, och det här är Sveriges andel. Sedan ska vi på ett klokt sätt förvalta den andelen. Det har vi i det här betänkandet tydliga regler för, och Sverige har också en stor utredning på gång som Jan-Olof Larsson hänvisade till där vi ska se över hela den svenska fiskelagstiftningen. Så jag tror att ingen behöver vara orolig, utan detta kommer att kunna stanna hos det svenska fisket och den svenska fiskenäringen.

Fru ålderspresident! Att tala om att de här rättigheterna skulle utarma fisket är mer än vad jag förstår. Dagens beslut påverkar inte, som jag sade, de svenska kvoterna. Men det är viktigt att Sverige däremot i de förhandlingar och det ordförandeskap som vi nu går in i offensivt driver en hållning som gör att vi i gemenskapen kan bli mycket bättre på att förvalta de resurser som finns i havet.

Jag vet, och det har vi sagt många gånger i den här kammaren den här mandatperioden, att vi nu har en regering och en jordbruksminister som med enfaset driver också fiskefrågorna. Även om han likt undertecknad är en landkrabba av stora mått driver han de här frågorna med den äran.

Prot. 2008/09:130

11 juni

*Överlåtbara fiske-
rättigheter m.m.*

Det handlar om att helt och fullt se till att vi följer de rekommendationer som Ices ger och att vi helt och fullt arbetar i unionen och i Sverige på att få en tydlighet i regelverket och en efterföljelse av det som är beslutat.

Fru ålderspresident! Jag yrkar med glädje bifall till förslaget i dagens betänkande och avslag på samtliga motioner.
(Applåder)

I detta anförande instämde Rune Wikström (m).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 15 §.)

11 § En långsiktigt hållbar organisation för de allmänna förvaltningsdomstolarna i första instans

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2008/09:JuU23
En långsiktigt hållbar organisation för de allmänna förvaltningsdomstolarna i första instans (prop. 2008/09:165).

Anf. 44 MARGARETA PERSSON (s):

Fru ålderspresident! Vi behandlar nu regeringens proposition *En långsiktigt hållbar organisation för de allmänna förvaltningsdomstolarna i första instans*. Förslaget handlar om ändrat namn på länsrätterna till allmänna förvaltningsdomstolar. Dessutom innehåller det en redovisning av vilka domstolar och länsrätter som ska läggas ned eller slås samman med andra.

Först vill jag yrka bifall till reservation 1 från oss socialdemokrater, Vänsterpartiet och Miljöpartiet med yrkande om avslag på propositionen. Jag yrkar också bifall till reservation 2 ifall reservationen inte får majoritet.

Utredningen om en förändrad organisation av länsrätterna har genomförts av Domstolsverket. Regeringen har gjort vissa ändringar i det förslag som Domstolsverket lade fram, bland annat vad gäller orter där nya förvaltningsdomstolar föreslogs förläggas. Till exempel föreslog utredningen Sundsvall som domstolsort, vilket regeringen nu ändrat till Härnösand. Det är en väsentlig förändring som försämrar tillgängligheten ännu mer. Hade det varit en parlamentarisk utredning skulle resultatet förmodligen ha sett annorlunda ut. Betecknande för denna regering är att man undviker parlamentariska utredningar och det alldeles oavsett frågans tyngdpunkt och att regeringen ofta struntar i vad utredarna kommer fram till eller vad remissinstanserna lämnat för synpunkter. Inte heller har Lagrådet fått lämna några synpunkter på regeringens förslag.

Därtill kan man anföra kritik mot att regeringen nu lägger fram förslaget och inte inväntar andra utredningar som kan få betydelse för förändringen av organisationen för de allmänna förvaltningsdomstolarna, till exempel förslag om en ny läns- och landstingsindelning. Det finns också andra utredningar som man nu föregriper genom regeringens förslag. Detta om utredningsförfarandet.

Om man bortser från namnändringen från länsrätt till allmän förvaltningsdomstol i första instans innehåller propositionen en drastisk förändring från 23 länsrätter i dag till 12 allmänna förvaltningsdomstolar med motiveringen att en del länsrätter är för små och att större domstolar medger mer av specialisering och därmed skulle kunna bli mer effektiva. Därom råder tvivel på sina håll, kan jag säga.

Regeringen verkar inte ha gjort någon konsekvensanalys av hur förändringen kommer att slå mot orter och län, hur tillgängligheten blir när avstånden blir längre och hur rättssäkerheten ska kunna upprätthållas. Eller också är det så att regeringen struntar i vilka konsekvenser det blir av förslaget. I förslaget om beslutet som regeringen ju äger själv kan vi inte ändra något. Jag vet inte om ni på den borgerliga kanten har försökt er på att ändra något eller om det är så illa att man inte ens har lyssnat på er.

Med en socialdemokratisk regering genomförde vi stora förändringar i tingsrättsorganisationen, och då var vi socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister involverade i förslagen och fick också till stånd förändringar.

Hur förslaget nu drabbar Gotland som blir av med sin länsrätt kommer Christer Engelhardt att utveckla senare.

För den enskilde är det en möjlighet och en rättighet att överklaga beslut från socialnämnd, biståndsbeslut, försäkringskassa om exempelvis sjukpenning, viktiga och ibland livsavgörande beslut som beslut om tvångsvård av barn eller psykiskt sjuka, livränta för arbetsoförmögna, skattefrågor som ibland handlar om stora belopp med mera. Det handlar om för människor vardagsnära frågor, och troligt är väl att man en eller flera gånger i livet hamnar i en förvaltningsdomstol, oftare kanske än i en tingsrätt.

När nu avstånden blir längre för många för att delta i en muntlig förhandling eller för att få möjlighet att gå igenom sin akt innan mål avgörs kanske man avstår från sin självklara rättighet för att det blir omöjligt eller mycket besvärligt att ta sig dit. Då tycker vi socialdemokrater att rättssäkerheten är hotad.

För många av de berörda, ofta många med låg lön eller beroende av ersättningar eller bistånd från försäkringskassa eller socialtjänst, står kanske inget annat än allmänna kommunikationer till buds för att ta sig till förvaltningsdomstolen. Resor med bussar och tåg blir säkert ytterst tidsödande om det inte klaffar med tider vid byten från ett transportslag till ett annat.

Vi kan ta exemplet med någon som ska ta sig från Östersund till Härnösand, en resa på 28 mil. Med bil tar den sträckan drygt tre timmar – tro mig, jag vet det – och med återresa ytterligare tre timmar. Därtill tillkommer tid för inläsning av akt eller att närvara vid muntlig förhandling. Det blir en väldigt lång dag som man kanske inte klarar av utan att få sova över. Detsamma gäller förstås för den andra parten, myndigheten, med stora kostnadsökningar som följd.

Jag vet vad regeringen tycker, men vad tycker ni i majoriteten? Kan det kallas tillgänglighet? Dessutom blir inte tillgängligheten likvärdig för alla medborgare i hela landet med det här förslaget.

Pendlingen för anställda kommer att öka om de väljer att följa med till den nya domstolen. En del kommer inte att ha den möjligheten över

huvud taget. Det är svårt att tänka sig att man pendlar 50–60 mil per dag, som det blir för dem som bor i Östersund. Många av medarbetarna på länsrätten i Gävle bor i Uppsala och pendlar var dag. Det tar inte längre tid än att bo i en förort till Stockholm och ta sig till centrum. Men att nu börja pendla fram och åter till Falun kommer att både ta längre tid och förmodligen vara krångligare för dem på länsrätten i Gävle.

Närheten till högskola och universitet, som utredaren föreslog som grund för sin placering av förvaltningsdomstolar, är en annan sak som regeringen har struntat i. Vad det får för konsekvenser för rekryteringen till domstolen har man väl inte heller analyserat.

Fru ålderspresident! Vi yrkar avslag på propositionen i vår reservation 1. För den enskilde, som nu kommer att bo på långt avstånd från förvaltningsrätten, blir konsekvenserna alltför omfattande för att vi socialdemokrater ska kunna ställa oss bakom det framlagda förslaget. Likaså blir konsekvenserna omfattande för den personal som nu arbetar på den länsrätt som ska läggas ned.

Till sist vill jag säga några ord om hur ni i majoriteten såg på den socialdemokratiska regeringens förslag beträffande tingsrättsorganisationen. Under flera år reserverade ni er, ibland ensamma, ibland tillsammans med något annat parti eller också gemensamt i hela alliansen. Ni sade bland annat att medborgarperspektivet inte har fått något större utrymme i regeringens överväganden. Ni krävde en bred politisk förankring och att riksdagen skulle ha beslutanderätt. Ni krävde att ett samlat grepp måste tas innan ytterligare förändringar gjordes, att reformeringen inte fick göras till ett kostnadsbesparingsprojekt, att medborgarperspektivet med tyngdpunkt på tillgänglighet och lokal förankring borde värderas högre och att man måste belysa konsekvenserna inte bara för rättsväsendet utan också för de orter som har drabbats. Några lade också fram förslag på sikt för hur de allmänna domstolarna och de allmänna förvaltningsdomstolarna skulle läggas samman, bland annat för att skapa möjligheter att behålla dömande verksamheter på flera orter.

Johan Pehrson, som inte nu är närvarande, sade i sin reservation att man kunde öka rättssäkerheten och effektiviteten i den dömande verksamheten och att detta kunde uppnås genom att bibehålla lokal förankring och att satsa tillgängliga resurser på att effektivisera det inre arbetet och tillgången på kompetensutveckling, att reformarbetet borde omfattas av politisk insyn och debatt samt att en parlamentarisk utredning skulle tillsättas för att se över hela den framtida domstolsorganisationen och belysa följderna för de orter som drabbats av nedläggningar respektive sammanläggningar. Innan dessa åtgärder vidtagits ska inga ytterligare sammanläggningar eller nedläggningar genomföras, sade han.

Vän av ordning måste ställa sig frågan: Hur blev det med de här ambitionerna och målsättningarna? Det syns i vart fall inte i det ärende vi nu behandlar.

I detta anförande instämde Christer Engelhardt, Kerstin Haglö, Elisebeht Markström och Maryam Yazdanfar (alla s).

Anf. 45 MEHMET KAPLAN (mp):

Fru ålderspresident! När vi diskuterar länsrätternas omvandling till förvaltningsdomstolar är det oerhört viktigt att tänka på vad vi ledamöter

tidigare har sagt i frågorna, särskilt vad de som i dag sitter här från den borgerliga sidan sade i opposition.

Jag yrkar bifall till reservation nr 1. Jag vill utveckla detta.

När vi pratar om att slå ihop eller lägga ned verksamheter måste det alltid finnas ett motiv för ärendet. När vi tittar tillbaka och ser på vilket sätt utredningarna har skett kan vi naturligtvis ställa ett antal frågor till den borgerliga sidan om hur de har tänkt. Jag efterlyser precis som talareren innan, Margareta Persson, en konsekvensanalys: Vad kommer det här att innebära för människor som bor i de här områdena?

Tillgängligheten är en annan viktig fråga. Vi kan naturligtvis stå här och debattera och diskutera kilometer, mil och antal timmar i tåg eller bil. Problemet är att när det gäller människor som ska ha rätt till tvist med Försäkringskassan, kommunen eller socialnämnden är det oerhört viktigt att den lilla människan känner att staten har en känsla för hur hon som klagande känner sig. Därigenom finns det också ett skäl för att kunna behålla den här typen av instanser nära dem det gäller.

En annan fråga som infinner sig och som jag är väldigt intresserad av att få svar på från de borgerliga handlar om regionindelningen. Det har varit långa, uttömmande diskussioner om att vi ska försöka dela in Sverige i större regioner, alltså ta bort de nuvarande länsgränserna och sätta ihop länen till större enheter. Om det nu är så att den diskussionen är helt färdig eller på vilket sätt den ska hanteras är ju inte justitieuskottets fråga, men varför inte invänta en eventuell sådan reform? Om det nu är så att vi ska ha större regioner, om vi ska ha tolv regioner i Sverige där de här tolv förvaltningsdomstolarna ska ligga, varför inte ta upp frågan i samband med just den diskussionen?

Ytterligare en annan fråga handlar om det underlag vi brukar ha när vi diskuterar polisfrågor. Då hyllas oftast närhetsprincipen, att vi ska ha poliser som är synliga och nära medborgarna. Den jämförelsen må halta i övrigt, men den är viktig just när det gäller att människor känner att de har nära till dem som, i fallet med polisen, utövar det våldsmonopol staten har och dem som, i domstolsfallet, utövar den dömande makten. Varför gäller inte just närhetsprincipen när den ska gälla i den övriga kedjan av rättsväsendet?

Jag vill också lyfta fram en annan fråga. Den handlar om rättssäkerheten och effektiviteten. Margareta Persson tog upp också just att det finns borgerliga politiker som tidigare har vurmat för de frågorna när det gäller kopplingen till närheten. När människor hamnar i en sådan sits att de måste vara klagande eller svarande inför en myndighet är det oerhört viktigt att man känner att det finns en förståelse för ens egen situation. När man döms ska man dömas lika inför lagen, men det behövs också en idé om att det faktiskt finns olika typer av skillnader.

Här kan vi kanske närmast jämföra med det icke önskvärda sätt som domstolarna dömer på när det till exempel gäller Göteborg och Stockholm. Enligt olika undersökningar dömer man generellt hårdare för samma typ av brott i Göteborg än i Stockholm. Det är inte det jag är ute efter, men jag tror att det finns ett visst värde i att ha närhet till den dömande makten också.

Fru ålderspresident! Än en gång vill jag yrka bifall till reservation nr 1.

Prot. 2008/09:130
11 juni

*En långsiktigt hållbar
organisation för de
allmänna förvaltningsdomstolarna
i första instans*

Anf. 46 HELENA BOUVENG (m):

Fru ålderspresident! Först vill jag yrka bifall till propositionen och avslag på reservationerna.

I dag debatterar vi hur vi ska få en långsiktig och hållbar organisation för de allmänna förvaltningsdomstolarna. Rent formellt är det, precis som Margareta Persson sade, ett faktum att det bara är förslaget om namnändringen som kräver att beslut tas i riksdagen. Själva indelningen och antalet har regeringen makten över. Men jag kan konstatera att vi har en regering som vill föra en öppen dialog och tar frågan till riksdagen för debatt och beslut om att dagens 23 länsrätter blir 12.

Beträffande namnändringen föreslår regeringen att för de allmänna förvaltningsdomstolarna i första instans ändras namnet från länsrätt till förvaltningsrätt. Förslaget innebär då att exempelvis Länsrätten i Jönköpings län i framtiden kommer att heta Förvaltningsrätten i Jönköpings län.

Länsrättsorganisationen har varit mer eller mindre oförändrad under mycket lång tid, trots att både måltillströmning och målstruktur har påverkats av stora reformer. Även EU-samarbetet har påverkat, och kommer att påverka, i mycket hög grad. Detta har inneburit att länsrätterna, som till en början hade tämligen få målområden, har tillförts måltypen som i dag uppgår till ca 500 – en dramatisk utveckling. Enligt min och regeringens uppfattning är det därför nödvändigt att länsrätterna ges förutsättningar att klara dagens men också morgondagens krav.

Genom större länsrätter fås en möjlighet till specialisering, inte minst inom beredningsorganisationen. Utan en specialisering riskerar rättssäkerheten och kvaliteten i första instans att försämrats. Utan en specialisering och större organisation riskerar handläggningstiderna att bli längre och få förödande konsekvenser för den enskilda, exempelvis för ynglingen från Pauliström som är helt beroende av sitt körkort för att kunna ta sig fram och tillbaka till arbetet, eller för småföretagen, som inte kan överleva en utdragen tvist med Skatteverket.

Utan en större organisation blir sårbarheten stor där sjukskrivningar och ledigheter resulterar i osäkerhet och där kompetensutvecklingen får stå tillbaka och det blir långa handläggningstider, något som inte kan accepteras.

Vad som har slagit mig, fru ålderspresident, beträffande länsrätterna är att de enligt min uppfattning inte alls har samma starka och folkliga förankring som våra tingsrätter har, trots att länsrätterna hanterar de mål som kan röra de flesta av oss. Länsrätterna hanterar i dag mål som körkortsmål, skattemål, LVU, laglighetsprövning, offentlig upphandling, jordbruksstöd – ja, listan kan göras lång.

Vad detta beror på vet jag inte, men kanske är människors vardagliga problem, trots att de kan få förödande konsekvenser för den enskilda, inte lika spännande medialt som brottmål.

Vad som också skiljer tingsrätter och länsrätter åt är att hanteringen av målet i länsrätten till allra största del sker skriftligt, det vill säga att domstolarna avgör målen efter skriftväxling mellan parterna, men det är det motsatta i tingsrätten. I endast 15 procent av de avgjorda målen 2008 hölls det en muntlig förhandling, och i många av fallen där muntlig förhandling förekom reste domstolen till platsen för förhandling, det vill säga till någon form av sjukhusinrättning.

Med detta sagt, fru ålderspresident, kan jag inte annat än dra slutsatsen att den av regeringen föreslagna indelningen av de allmänna förvaltningsdomstolarna är helt rätt. Organisationen och indelningen av de allmänna förvaltningsdomstolarna måste vara så uppbyggd att dessa mål kan hanteras rättssäkert och effektivt. Samma slutsats drog de allra flesta remissinstanserna när huvuddragen för en förändrad indelning redovisades. Att invändningar senare, när den geografiska kartan blev klar, dök upp har jag full förståelse för. Men att länsrätternas uppbyggnad är i behov av förändring är de allra flesta överens om.

För att domstolarna ska kunna säkerställa en hög kvalitet måste domstolarna helt enkelt vara dimensionerade på ett sätt som möjliggör specialisering, kompetensutveckling och, inte minst viktigt, en fungerande beredningsorganisation. Målen kan i många fall vara mycket kniviga, och finns det då inte specialkompetens kan detta resultera i att dömandet inte är rättssäkert eller att målen inte kan avgöras inom rimlig tid. Regeringen har dock i vissa fall ansett att om de geografiska avstånden är alltför stora och tillgängligheten försämras i stor utsträckning får det väga tyngre än de verksamhetsmässiga skälen för sammanslagning.

Att denna förändring är nödvändig inser som sagt de flesta, och till och med Socialdemokraterna håller nog innerst inne med. Redan i budgetpropositionen 2006 går det att läsa om att ”mer långsiktigt överväga länsrättsorganisationen” – skrivet alltså av samma parti som lyckades med att halvera antalet tingsrätter på sex år. Argument som specialisering, sårbarhet och kompetensutveckling stod det att läsa om. Jag förstår att Thomas Bodström inte är här i dag heller då domstolarnas förändrade organisation var något han ständigt fick försvara. Hela 44 tingsrätter lades ned under hans tid som justitieminister.

Hans och Socialdemokraternas argument lät så här i en artikel på Brännpunkt den 6 oktober 2003: ”Enligt min uppfattning är det nödvändigt att skapa en mindre sårbar domstolsorganisation – en organisation som står bättre rustad att hantera förändringar i omvärlden samtidigt som möjligheterna att utveckla verksamheten ökar.

Större enheter medför bättre förutsättningar för kompetensutveckling, specialisering och en stärkt beredningsorganisation.”

I Svenska Dagbladet går det redan 2001 under rubriken ”Fler tingsrätter slås samman” att läsa: ”Det finns tecken på att de mål domstolarna handlägger blir större och mer komplicerade. Den nya tekniken, den nya ekonomin, privatlivets och affärslivets internationalisering är några faktorer som kan förklara den utvecklingen. Domstolsväsendet måste mot den bakgrunden vara berett till förändring och utveckling.”

Kraven på förändring och utveckling är tydligen inga krav Socialdemokraterna ställer på sig själva.

Jag kunde inte ha sagt det bättre själv, inte minst för att dessa faktorer förmodligen berör länsrätterna mer än tingsrätterna. När det nu kommer till en förändrad organisation för länsrätterna är det annat ljud i skällan. Trots ytterst få muntliga förhandlingar i länsrätterna, i motsats till i tingsrätterna, trots en stor mängd måltyper och trots betydligt större möjligheter att i dag använda ny teknik säger ni nej. Detsamma gäller för både Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Har ni helt bytt fot i hur ni tror att kvalitet, effektivitet och rättssäkerhet kan uppnås inom domstolarna?

Har förändringsbenägenheten helt avstannat, eller är det här enbart för opponerandets skull?

Fru ålderspresident! Mina frågor till Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet blir därför: Är argumenten ni anförde för nedläggning av tingsrätter inte desamma för länsrätter? Är inte rättssäkerhet och rimliga handläggningstider viktiga för alla parter, oavsett var man bor i landet?

Vad är ert alternativ för att länsrätterna ska ges förutsättningar för att klara av framtidens krav?

(Applåder)

I detta anförande instämde Inge Garstedt (m).

Anf. 47 JOHAN LINANDER (c):

Fru ålderspresident! Som centerpartist är det aldrig med glädje som jag beslutar om centralisering av statlig verksamhet. Min grundsyn är att statliga myndigheters verksamhet ska vara så decentraliserad som möjligt. Det finns en övertro på att större enheter placerade i storstäder skulle vara så mycket bättre än mindre enheter utanför storstäderna.

Samma syn har jag på kommunal verksamhet, skolor, vård och annan för medborgarna viktig samhällsservice. Vi i Centerpartiet har i årtionden kämpat för att alla medborgare oavsett om man bor i stad eller på landet ska ha en god tillgång till det som vi gemensamt finansierar med våra skattepengar. Det handlar helt enkelt om rättvisa.

Allra oftast är det mot Socialdemokraternas centraliseringspolitik som vi har fått kämpa. Men det finns motsvarande tendenser även inom partierna på allianssidan.

Nu står vi inför ett tydligt centraliseringsbeslut – att lägga samman 23 länsrätter till 12. Frågan som med viss rätt ställs är hur Centerpartiet, som landets viktigaste och starkaste försvarare av decentralisering, kan ställa sig bakom detta beslut.

Fru ålderspresident! Det ska jag förklara.

Från början hade länsrätterna ett ganska begränsat antal områden att döma i. Precis som vi har hört från Helena Bouveng har måltyperna snabbt ökat, och nu är det över 500 olika måltyper som en länsrätt ska kunna döma i.

Det handlar om allt från skattemål, körkortsmål och mål om vård av missbrukare till laglighetsprövning inom kommunallagen, mål om jordbruksstöd och mål om vård av unga. Det stod redan för ett antal år sedan klart att alla länsrätter inte skulle kunna döma i alla mål, och därför har man infört specialbestämmelser om att vissa speciella mål endast hantearas av ett mindre antal länsrätter.

Men problemet kvarstår. På de mindre länsrätterna har det inte funnits tillräcklig möjlighet till specialisering, kompetensutveckling och en välfungerande beredningsorganisation. Detta kan på sikt riskera att påverka kvaliteten i dömandet. Domstolsverket tog därför tillsammans med domstolarna själva initiativ till en översyn. Det var alltså inte från början ett politiskt initiativ. Promemorian, som överlämnades till Justitiedepartementet redan 2007, innebar att länsrätterna behövde bli färre och större. Samtliga länsrätter ställde sig då bakom behovet av större länsrätter.

Detta var alltså innan det fanns något förslag om vilka länsrätter som skulle slås samman.

När sedan Länsrättsutredningens förslag om tio länsrätter skickades på remiss fanns det självklart olika åsikter om var länsrätterna skulle placeras. Jag tycker att det är alldeles naturligt att de länsrätter som nu riskerar att försvinna eller att slås samman med en annan länsrätt och inte ha sin byggnad kvar i samma stad reagerar och inte är nöjda. Det är en alldeles naturlig reaktion.

Samtidigt måste vi komma ihåg att grunden till att länsrätterna ska bli färre är ett initiativ från länsrätterna och Domstolsverket. Det var ett initiativ som hade ett mycket brett stöd, inte bara från länsrätterna utan också från kammarrätterna, från Regeringsrätten och från många aktörer som själva har mål i länsrätterna, till exempel Skatteverket och Konkursverket. De tycker att specialisering behövs.

Fru ålderspresident! Även om jag och Centerpartiet helst av allt vill se en decentraliserad statlig förvaltning kan vi inte sätta de principerna före en välfungerande länsrättsorganisation där specialisering är möjlig, där nödvändig kompetensutveckling kan ske och där vi kan ha en tillräckligt god beredningsorganisation. Därför står Centerpartiet bakom propositionen om en långsiktigt hållbar organisation för de allmänna förvaltningsdomstolarna i första instans.

Låt oss då gå över till att granska oppositionens argument mot regeringens förslag. Oppositionen skriver: "Länsrätterna har stor betydelse för människor ute i landet." På de föregående talarna i debatten låter det som om folk springer till länsrätten var och varannan dag.

Jag skulle vilja fråga hur många här inne som själva har haft ett mål i länsrätten? För protokollet vill jag berätta att det är en person som räcker upp handen.

Jag har aldrig själv haft något mål i länsrätten, däremot har min pappa haft det. Det var en granne som överklagade bygglovets för det nya garaget, som då redan var byggt. Pappas nya garage hamnade först i Länsrätten i Skåne och sedan i Kammarrätten i Göteborg. Men inte hade det någon betydelse var målet avgjordes. Det kunde lika gärna ha varit en länsrätt i Kiruna som hade handhaft ärendet. Det hade varit lika lätt att skicka breven dit som till Malmö eller Göteborg. För det är ju så som förfarandet allt som oftast går till: Det är ett skriftligt förfarande. Folk behöver inte åka till länsrätten hela tiden.

Under 2008 var det bara i 15 procent av alla mål i länsrätterna som det hölls muntlig förhandling. I mer än hälften av dessa muntliga förhandlingar är det domstolen som reser till platsen för förhandlingen, till exempel till en psykiatrisk klinik. Det är alltså enbart i undantagsfall som medborgarna kan komma att tvingas resa lite längre för att länsrätterna slås samman. I de fallen har vi tagit hänsyn till resvägarna när förslaget har tagits fram.

Oppositionen pekar också på att länsrätterna till exempel handlägger medborgares tvister med ett antal myndigheter. Då ska man komma ihåg att många myndigheter handhar medborgarnas ärenden utan tanke på var de bor. Det är inte alls säkert att den myndighet som handhar mitt ärende är den enhet som ligger närmast där jag bor. Det kan vara en enhet i en helt annan del av landet som har hand om mitt ärende. I så fall är det ju länsrätten på den orten eller i den domsagan som ska ha hand om målet.

Det kan alltså bli i en helt annan del av landet än den där jag bor. Även om myndigheten råkar ha ett kontor i Lund där jag bor kan det vara enheten i Östersund som handhar mitt ärende, och då skulle det ha blivit länsrätten i Östersund som har hand om målet.

Nu tycker jag att man ska se över den frågan också, för det är mer rimligt i sådana fall att domstolen åker dit där parterna finns än tvärtom. Men det återkommer också Helena Bargholtz till senare.

Vidare skriver oppositionen i sin första reservation att lokal förankring i länsrätterna är viktig i avgöranden i mål om missbrukare eller omhändertagande av barn. Varför är det viktigt med lokal förankring just i dessa typer av mål? Är det bra om de som avgör målet känner till missbrukaren eller de föräldrar som ska få barnet omhändertaget? Kanske, men jag är inte alldeles säker på det. Jag är inte säker på om det är bra att det finns personliga förbindelser i sådana mål, men jag skulle gärna vilja få en förklaring på hur ni menar.

Ett fjärde argument är att ett antal städer förlorar kvalificerade juridiska arbetsplatser, och det håller jag med om. Det är inte bra när den juridiska kompetensen centraliseras till Stockholm och andra storstäder. Men detta argument är i sig inte starkare än behovet av att få större länsrätter som klarar den nödvändiga specialiseringen, kompetensutvecklingen och en välfungerande beredningsorganisation.

Jag kan inte tolka detta på annat sätt än att Socialdemokraterna vill vara alla till lags genom att inte genomföra förslaget. Alla länsrätter ska vara kvar.

Detta ställningstagande i opposition ska jämföras med vad Socialdemokraterna, med dåvarande justitieminister Thomas Bodström i spetsen, gjorde under sin regeringsperiod. Då lades hälften av alla landets tingsrätter ned, och när det gäller tingsrätterna kan man börja tala om dömande verksamhet som ligger nära medborgarna. Och där håller man muntliga förhandlingar allt som oftast.

Ursäkta att jag har dragit över den anmälda talartiden. Jag vill berätta att min pappas garage fortfarande står kvar och yrka bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

I detta anförande instämde Karin Nilsson (c).

Anf. 48 MARGARETA PERSSON (s) replik:

Fru ålderspresident! Ja, Johan Linander, man har verkligen förändrat sig. Det är alldeles riktigt att vi lade samman och lade ned ett antal tingsrätter med den motivering som Helena Bouveng anförde här, nämligen att det skulle bli mer specialiserat, mer samlad kompetens och så vidare. Ni har i flera år reserverat er på precis samma fråga. Det skulle vara ett politiskt beslut i riksdagen, medborgarperspektivet skulle få större utrymme, och ni krävde att man skulle göra en parlamentarisk utredning av det hela. Vart tog de ambitionerna vägen? Det är ju det man undrar. De tycks inte finnas nu.

Sedan kan man fundera över vilka beslut man oftast berörs av som medborgare. Jag tror att det oftare är av de beslut som tas av socialnäm-

den eller Försäkringskassan, inte minst i dessa tider, än av domar i tingsrätten.

Jag tror att närheten är viktig. Även om det bara är 15 procent av målen som det hålls muntlig förhandling i kommer det för människor på Gotland, i Jämtland och på andra platser att innebära långa avstånd för att kunna utnyttja den medborgerliga rättighet man har att klaga eller ta del av akter innan man beslutar i ärendet.

Men vart tog era ambitioner och målsättningar vägen? Ni reserverade ju er flera år i rad på samma sätt.

Anf. 49 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru ålderspresident! Det låter på Margareta Persson som att alliansregeringen har fortsatt att lägga ned tingsrätter i den takt som Socialdemokraterna gjorde, men så är inte fallet.

Vi hade Norrlandsutredningen. Men det innebär faktiskt att nästan alla tingsrätter i Norrland finns kvar för att avstånden är så stora. Ni gjorde tvärtom. Ni lade ned kanske 40–45 stycken.

Sedan måste man faktiskt se skillnad på länsrätt och tingsrätt. I Margareta Perssons anförande fanns det inte ett ord om att förfarandet i länsrätten i de allra flesta fall är skriftligt.

Har det då någon betydelse om man skickar brevet till Göteborg eller till Malmö eller till Luleå? Jag kan inte se att det skulle påverka mig som medborgare om jag skickar brevet till den ena eller andra orten i Sverige.

Det är muntliga förhandlingar vid ytterligt få tillfällen. Och vid de allra flesta tillfällen när muntliga förhandlingar ska ske behöver inte medborgaren åka till förvaltningsdomstolen. Då kommer förvaltningsdomstolen dit där medborgaren befinner sig. För då handlar det oftast om tvångsvård och andra mål där det så klart är fullt rimligt att länsrätten träffar den person som det handlar om.

Men handlar det om att någon har överklagat en felaktig utbetalning från Försäkringskassan är det ett skriftligt förfarande. Och i de fall där det blir muntligt är det för att parterna själva har önskat att det ska vara muntlig förhandling. Det är inte alls givet att det ska bli det.

Man måste se skillnaden mellan tingsrätten, och dess betydelse för det samhälle där tingsrätten finns, och länsrätten, som handhar en helt annan typ av ärenden och som i de allra flesta fall gör det skriftligt. Den skillnaden måste även Socialdemokraterna kunna se.

Anf. 50 MARGARETA PERSSON (s) replik:

Fru ålderspresident! Ja, det är möjligt att vi hade kunnat gå med på förändringar av länsrättsorganisationen. Men nu är det ett framlagt förslag från regeringens sida där man gör en drastisk förändring och där avstånden blir väldigt långa.

För de människor som ändå vill ta del av sin akt eller vill vara med på en muntlig förhandling blir det långa avstånd. Då blir det inte en rättvis fördelning eller likvärdighet över hela landet.

Jag måste ställa mig den här frågan. Ni skrev ju att en parlamentarisk utredning måste se över hela den framtida domstolsorganisationen. Man skulle belysa följderna. Ni har inte ens analyserat vad de här förslagen får

Prot. 2008/09:130
11 juni

*En långsiktigt hållbar
organisation för de
allmänna förvaltningsdomstolarna
i första instans*

för följder eller vilka konsekvenser de får för människor eller för myndigheter över huvud taget. Vi kanske får höra lite mer om det sedan.

Dessutom föreslogs det – detta kunde ni också ha gjort – att man till exempel på Gotland skulle slå samman tingsrätten med den allmänna förvaltningsdomstolen. Det kunde kanske ske på flera ställen för att få en ökad effektivitet eller ett bättre utnyttjande. Men inte ens detta har ni gjort.

Ni har inte lyssnat över huvud taget, utan ni säger bara: That's it. Det ska bli tolv länsrätter.

Det är klart att vi inte kan gå med på det, för vi ser konsekvenserna för både de anställda och den enskilda medborgaren.

Medborgarperspektivet har i anförandena hittills från er sida lyst med sin frånvaro.

Anf. 51 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru ålderspresident! Ja, det låter bra att Socialdemokraterna faktiskt skulle kunna gå med på förändringar i länsrättsorganisationen.

Det är bra att ni är tydliga också gentemot medborgare som kanske sitter och ser eller lyssnar på det här med att även Socialdemokraterna skulle vilja lägga samman länsrätter. Det behövs faktiskt en sammanslagning, så att det blir större och färre länsrätter, så att man kan klara av de här kraven.

Sedan kan man självklart diskutera om länsrätten ska ligga i Örebro eller Karlstad. Den diskussionen förs också. De i Örebro tycker så klart att den ska ligga i Örebro medan de i Karlstad tycker att den ska ligga i Karlstad.

Då är det ärligt av politiker att säga: Nej, vi måste ta ställning. I det här fallet väljer vi den här orten med de här argumenten.

En annan typ av politiker, som ofta sitter i opposition, väljer att inte se det ena eller det andra och att inte ge besked, så att alla ska kunna tro: Jaha, i det här fallet stöttar de vår enskilda länsrätt.

Alliansen har verkligen tagit hänsyn till avstånden. I den länsrättsutredning som ligger i botten föreslogs det tio länsrätter. Då hade man tagit bort ytterligare två, framför allt i Norrland.

Vi såg att avstånden skulle bli alldeles för långa i Norrland, även om avstånden redan är mycket längre än vad Margareta från Jönköping och jag från Skåne är vana vid. Men det hade blivit alldeles för långa avstånd med förslaget i *Länsrättsutredningen*. Därför har vi behållit länsrätterna i Norrbotten och Västerbotten, vilket gör att avstånden har kunnat bli lite mer rimliga, även om de fortfarande är långa.

Det här är ett väl avvägt förslag. Det är inte så att vi har suttit och hållit upp fingret och känt: Så här kan vi väl besluta.

Det finns en utredning i botten. Det är ett initiativ från länsrätt och Domstolsverket själva, och vi har verkligen jobbat med det här. Det har tagit två år. Nu är vi framme vid ett beslut, och det beslutet var nödvändigt.

Anf. 52 MEHMET KAPLAN (mp) replik:

Fru ålderspresident! Tack, Johan Linander, för en mycket skickligt genomförd argumentation för denna linje som nu plötsligt också har blivit Centerpartiets linje!

Det är särskilt intressant att lyssna på en representant som har varit för det motsatta sättet att tänka. Normalt kanske vi står på samma sida när det gäller den här typen av frågor. Samtidigt förstår jag att det handlar om att hålla ihop en regering. Då måste man lära sig att kompromissa, vilket vi säkert kommer att få erfara själva.

Jag kan inte låta bli att ställa en av de frågor jag funderar på till Johan Linander. Johan Linander framför förvisso sina argument på ett mycket skickligt sätt. Men med de argumenten skulle man faktiskt kunna säga att man kan slå ihop dem så att det inte blir tolv utan kanske tre – Stockholm, Göteborg och Malmö. Man kan kanske ha en på nåder uppe i Norrland. Eller varför har man inte bara en, i Stockholm?

Den här typen av argumentation bygger just på att vi klarar av det här på färre platser. Då kommer Johan Linander kanske att säga: Jo, men det finns en balans där, och den balansen har vi varit så duktiga på att hitta.

Då är min fråga: På vilket sätt har ni varit duktiga på att hitta den? Var är konsekvensanalysen? Var är den grundliga analys som faktiskt skulle kunna innebära att vi skulle känna oss tillfreds med det här beslutet och skulle kunna ställa oss bakom det?

Jag ser ingenting. Flera av de remissinstanser som har svarat ser inte detta.

Min fråga till Johan Linander är just: Vad är det då för skillnad mellan att ha kanske tre eller fem platser och att ha de tolv platser som Johan Linander nu förespråkar?

Anf. 53 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru ålderspresident! Det är väldigt intressant att få en fråga när frågeställaren själv ger svaret innan jag får chansen.

Men först och främst måste man, återigen, kunna se skillnaden mellan tingsrättens dömande verksamhet och länsrättens.

Inte heller Mehmet Kaplan nämner att länsrättens förfaringssätt i 85 procent av fallen är skriftligt. Och i en majoritet av de kvarvarande 15 procenten av fallen, där det är muntlig förhandling, åker länsrätten eller den kommande förvaltningsdomstolen dit där parterna finns.

Det kanske borde vara så i 100 procent av fallen, att det skulle vara en ny allmän forumregel när det gäller var man ska hantera målet, men det behöver ses över innan vi kan fatta ett sådant beslut.

Sedan hävdar Mehmet Kaplan att vi har varit på samma linje vad gäller tingsrätterna. Men då ska man komma ihåg att Miljöpartiet har varit med och lagt ned tingsrätt efter tingsrätt. Många av de här tingsrättsnedläggningarna har funnits i budgetar. Då kunde man gömma det i den stora helheten. Där har man tagit med ett antal tingsrätter som skulle läggas ned.

Såvitt jag vet var både Vänsterpartiet och Miljöpartiet under hela den förra mandatperioden, även om det var en socialdemokratisk minoritetsregering, med på dessa budgetpropositioner och även på andra förslag om nedläggningar av diverse tingsrätter runt om i landet.

Sedan kommer vi tillbaka till frågan: Varför är det tolv länsrätter och inte en länsrätt? Det handlar helt enkelt om storleken, att hitta den här balansen.

Nästan alla är överens om att Stockholms tingsrätt i dag är alldeles för stor. Domstolarna kan också bli för stora och därmed ineffektiva. Så

det handlar inte om att störst är bäst, men de måste ha tillräcklig storlek för att bli tillräckligt bra. Och det är stor skillnad.

Anf. 54 MEHMET KAPLAN (mp) replik:

Fru ålderspresident! En annan fråga som jag har tänkt på och som jag eventuellt inte heller kommer att få svar på är det Johan Linander försöker göra en så stor poäng av, att det är få fall där medborgarna behöver åka långt. Han räknar upp ett antal siffror. Det må vara gott så. Problemet är att i de fall där medborgarna behöver åka behöver de åka långt.

Det är ett problem, och det är någonting som en representant för det parti som ofta brukar prata om decentralisering – i alla fall tidigare, under de förra mandatperioderna – borde vara bekymrad över. Inget av det bekymret hör jag från Johan Linander. Det är bekymmersamt för mig.

En annan fråga är vilken typ av mål som tas upp. Frågan som Johan Linander lite retoriskt ställde från talarstolen var om det var så smart att ha domstolar som kände till de lokala förehavandena – han formulerade sig lite annorlunda. När det gäller bygglov och utskänkningstillstånd – när ett utskänkingsställe inte har getts tillstånd kan företaget överklaga det – är det inte bra att det finns kännedom, utöver de skriftliga papper som finns, om hur det står till i de olika delarna av landet?

En annan fråga är beslut av kommunala myndigheter. Vi vet att socialtjänsten av och till trampar snett och gör en bedömning som skiljer sig från det allmänna rättsmedvetandet. Då bör länsrätten ha koll lite mer lokalt i stället för att sitta långt därifrån.

Anf. 55 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru ålderspresident! Om vi börjar med det sista handlar det just om de mål som ni nämner i era reservationer. Det handlar om vård av missbrukare och omhändertagande av barn, det vill säga mycket känsliga ärenden. Där är jag inte så säker på att det är bra om det finns någon personlig relation mellan dem som ska döma och dem som är utsatta för tvångsvård eller att få sitt barn omhändertaget.

Jag tror att det är bättre att domstolen precis som fru Justitia har en ögonbindel på och är blind för vem det är. Den ska döma rättvist oavsett vilken person målet gäller.

Det är en svår fråga. I andra fall kan det så klart finnas en fördel med att det finns en närhet. Men just de fall som Mehmet Kaplan nämner här med överklagande av bygglov är ett typiskt exempel på när det blir ett skriftligt förfarande. Det var precis det som hände min egen pappa. Det var ett bygglov. Det var inte tal om att man skulle åka in till länsrätten i Malmö eller upp till kammarrätten i Göteborg.

Däremot åkte hela kammarrätten i Göteborg ned för att titta på min pappas garage. Det var väldigt trevligt. Dock fick inte mamma bjuda på kaffe. Det skulle kanske ses som en muta. Det var en liten parentes i det hela.

Det låter som att alla medborgare med det här förslaget skulle få längre till sin länsrätt. Så är inte alls fallet. Det berör en hel del människor, men en mycket stor majoritet av landets befolkning kommer att ha precis lika långt till sin närmaste förvaltningsrätt som man i dag har till sin närmaste länsrätt. Det förändras inte för de allra flesta människor.

Anf. 56 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Fru ålderspresident! Upprinnelsen till det här förslaget om en ny organisation för förvaltningsdomstolarna kommer från ett krav på förändringar från domstolarna själva. Det har resulterat i en promemoria som beskrev problemen väldigt tydligt och också ett förslag till lösning som innebär färre men större länsrätter. Det ställde sig alla länsrätter bakom.

Det har också kommit krav på förändringar från näringslivsorganisationer och myndigheter som Skatteverket och Försäkringskassan. Det är bakgrunden till regeringens proposition med förslag om en långsiktigt hållbar organisation för förvaltningsdomstolarna.

Vi kan alla vara överens om att vi behöver väl fungerande och oberoende domstolar för att upprätthålla förtroendet för rättsstaten. Verksamheten måste vara effektiv och drivas med hög kvalitet. För att garantera detta gör man nu den här omorganisationen.

Att målen blir fler och svårare gör att det behövs en väl utvecklad beredningsorganisation. Målet med förändringen är att skapa en organisation med förutsättningar för ett effektivt förvaltningsdömande. Organisationen ska svara upp mot medborgarnas krav på avgöranden inom rimlig tid utan att ge avkall på rättssäkerhet och kvalitet. Därför har regeringen strävat efter att domstolarna ska ha en funktionell geografisk spridning i förhållande till medborgarna och andra intressenter.

Den nya organisationen innebär större domstolar med fler ärenden. Det kommer att göra domstolarna till mer attraktiva arbetsgivare genom att det kommer att finnas fler kolleger och mer möjlighet till specialisering och kompetensutveckling. Genom att man skapar större länsrätter blir domstolarna mindre sårbara. Organisationen blir mer specialiserad och kan leda till ökad effektivitet.

Alla gillar inte regeringens förslag. Oppositionen gör uppenbarligen inte det, som vi har hört här alldeles nyss. Jag, och jag antar ni andra också, har fått mejl från upprörda gotlänningar. Också mina partikamrater har hört av sig. De oroar sig för besvärliga resor som de måste göra till länsrätten i Stockholm.

Då vill jag, fru ålderspresident, påminna om det uppdrag som Domstolsverket har fått att lämna förslag till en ny allmän förvaltningsdomstol i första instans. Det uppdraget ska redovisas redan den 15 juni.

Tanken bakom uppdraget är att det under senare tid har skett stora förändringar i myndighetsstrukturen. Den tidigare uppdelningen av statliga förvaltningsmyndigheter i centrala, regionala och lokala myndigheter har i princip övergetts.

Utvecklingen har i många fall gått mot inrättande av en gemensam myndighet för hela landet. De nya myndigheterna Skatteverket och Försäkringskassan utgör exempel på detta. Enmyndighetslösningen kan komma att innebära att viss ärendehandläggning koncentreras till vissa orter eller att balanserade ärenden i en viss region sprids över landet.

Eftersom den allmänna forumregeln anknyter till placeringen av myndighetens beslutsfunktion får förändringarna i myndighetsstrukturen till följd att det geografiska avståndet mellan den enskilda parten och behörig domstol kan öka. Förändringar av beslutens geografiska förlägg-

En långsiktigt hållbar organisation för de allmänna förvaltningsdomstolarna i första instans

ning leder till att måltillströmningen till de allmänna förvaltningsdomstolarna kan variera över tid. Den nuvarande allmänna forumregeln kan innebära svårigheter att fördela resurser mellan domstolarna och begränsade möjligheter för domstolarna att förutse sin arbetssituation.

Med den här bakgrunden, fru ålderspresident, anser regeringen att det finns skäl att för de allmänna förvaltningsdomstolarna i första instans införa en ny allmän forumregel som utgår från var den enskilda parten finns. Det är ett resultat av den diskussion som har varit kring regeringens förslag och oron för de långa resorna. Domstolsverket har fått i uppdrag att överväga hur en sådan allmän forumregel bör utformas. Då bör den naturliga utgångspunkten vara den enskilda partens hemvist.

Det förslaget kommer att redovisas redan nästa vecka. Mycket talar för att regeringens direktiv till Domstolsverket kommer att uppfyllas med förslaget.

Med detta känner jag att mycket av den kritik som har förts fram, bland annat från gotlänningarna, kan bemötas. Jag tror inte att man behöver oroa sig för de långa resorna längre.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(forts. 13 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.49 på förslag av tjänstgörande ålderspresidenten att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

12 § Frågestund

Anf. 57 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Det är dags för dagens frågestund. Jag hälsar de deltagande statsråden välkomna.

Arbetslösheten

Anf. 58 BERIT HÖGMAN (s):

Herr talman! Jag vill naturligtvis ställa min fråga till arbetsmarknadsminister Littorin, för den gäller arbetslösheten.

I veckan presenterade Arbetsförmedlingen sin prognos och sin statistik. Förfarande är det nästa år nästan 540 000 som kommer att vara utan jobb. Det är en ökning med 260 000 på två år.

Arbetsförmedlingen har svårigheter att verkställa det man har. Det är svårt att få ut praktikplatser. Det är över huvud taget en väldigt jobbig situation. Man pekar vidare på att de som har det allra svårast är unga

och utomnordiska. Där har man ett konkret förslag, nämligen en gedigen utbildningssatsning. Det är en sak som inte Arbetsförmedlingen själv kan klara hem fullt ut.

Min fråga till statsrådet är därför: Hur tänker arbetsmarknadsministern bemöta och lösa Arbetsförmedlingens begäran om en rejäl satsning på utbildning?

Anf. 59 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! Låt oss vara ense om att det är en synnerligen besvärlig period som vi går in i och har framför oss. Det är klart att när kunderna försvinner från de företag som har haft personerna anställda och vi är ett litet öppet land med halva vår bnp i export tar våra redskap slut någons vid gränsen. Vi kan inte trola tillbaka kunderna från USA, Kina, Frankrike eller Tyskland.

Därför måste vi ha en aktiv arbetsmarknadspolitik som möter upp, personer på Arbetsförmedlingen, som hjälper till att peka mot utbildningssystem som finns och insatser för dem som har varit borta under en längre period.

Mitt utgiftsområde i budgeten ökar från 35 till 74 miljarder från förra året till i år. Vi har aktiva beslut på ytterligare 4 miljarder i år i arbetsmarknadspolitiska insatser, och vi har dessutom i budgeten ytterligare knappt 2 miljarder på utbildningsområdet.

Det finns anledning att återkomma i framtida budgetprocesser till de här frågorna.

Anf. 60 BERIT HÖGMAN (s):

Herr talman! Det finns ett område där kunderna definitivt inte tar slut, nämligen vår gemensamma sektor. Där är Arbetsförmedlingens prognos att det minskar med 10 000 anställda i år och 15 000 nästa år. Det beror inte på minskade behov, tvärtom. Inom barnomsorg och grundskola drar man ned på personal trots att barnaskaran ökar. Vad har arbetsmarknadsministern för åtgärder i fråga om att värna barnen och de äldre i en bekymmersam tid?

Anf. 61 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! I första rummet står naturligtvis att vi tillsammans med andra länder måste vända den finansiella krisen. Så länge det inte finns en ordentligt fungerande finansmarknad har våra företag i landet svårt att hitta finansiering, och framför allt har deras kunder och deras kunders kunder svårt att hitta finansiering.

Det andra vi måste göra är att slå vakt om sunda offentliga finanser. Är det någon lärdom vi kan dra av 90-talet är det just att om man befinner sig på ett sluttande plan när det gäller den statsfinansiella ordningen får man mycket surt efteråt. Då blir det inte 10 000 utan bra många fler.

Det tredje vi måste göra är att inom ramen för det budgetutrymme som finns prioritera den typ av insatser som leder till snabbast vägar tillbaka. Jag har lyssnat på finansministern och utgår från att det är precis den inställningen som vi kommer att arbeta efter också i den budgetprocess som vi nu har inlett och som kommer att presenteras när budgeten kommer i höst.

11 juni

Frågestund

Anf. 62 JOSEFIN BRINK (v):

Herr talman! Jag vill ställa min fråga till folkhälsominister Maria Larsson. I går avslöjade Dagens Nyheter att det på närakuter och vårdcenter i Stockholm har införts ett slags bonuslönesystem som går ut på att ju fler patienter man klarar av per timme desto högre lön får man. I artikeln berättas om läkarbesök på ned till tre minuter och patienter som har kommit ut från mottagningsrummet och känt sig ledsna och oroliga för att de inte ens upplever att de förstått vad läkaren har sagt.

Ett system som uppmuntrar läkare att prioritera kvantitet framför kvalitet går som jag ser det stick i stäv med hälso- och sjukvårdslagens grundläggande princip om alla medborgares rätt till vård efter behov, om att det enbart och uteslutande är behoven som ska styra sjukvårdens kvalitet och den längd som man får vara hos läkaren till exempel.

De enda som tjänar på det här systemet är de kommersiella företag som har tagit över alltmer av vården i Stockholm och på det här sättet ökar sina vinstmarginaler samt de läkare som inom ramen för systemet ges möjlighet att öka sin lön. Alla vi andra medborgare och patienter är som jag ser det förlorare.

Jag undrar om folkhälsoministern tänker vidta några åtgärder mot bonuslönesystemen i vården.

Anf. 63 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Jag tackar för frågan, som egentligen inte berör mitt område utan Göran Hägglunds. Jag vill ändå försöka ge ett svar.

Jag tror att det är väldigt viktigt att man börjar mäta betydligt mer vad de som är besökare i vården tycker själva. Det har vi försökt börja med inom äldreomsorgens ram. Vi har börjat med öppna jämförelser därför att vi ser att vården och äldreomsorgen ser väldigt olika ut på olika ställen i landet, oavsett utförare. Det kan finnas utförare i offentlig regi som gör sitt jobb väldigt väl, och det kan finnas utförare som är privata aktörer eller ideella idéburna aktörer som gör ett lika gott jobb, till och med ibland bättre. Men det varierar.

Därför är det centralt att vi inte dömer ut system, utan frågar vad de som använder sig av ett system tycker. De äldre patienterna är regeringens fokus. Man ska fråga dem själva, för det kan mycket väl vara så att snabbare information ändå är användbar information, och det är det viktiga. Fokusera på patienten, fråga vad de har för synpunkter och avgör om det faller väl ut och fungerar väl eller inte.

Anf. 64 JOSEFIN BRINK (v):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Nu är det som sagt så att hälso- och sjukvårdslagen slår fast allas rätt till vård efter behov och att andra principer inte ska styra. Socialstyrelsens generaldirektör gick till exempel i går ut och kallade systemet förkastligt. Han menar att det införts ett incitament för läkarna att ta andra hänsyn än patientens behov, nämligen att det ska gå så fort som möjligt.

Anledningen till att jag tycker att det är relevant att ställa frågan till folkhälsoministern är att det är uppenbart att det särskilt är äldre människor, som ofta tar lite längre tid på sig för att förklara sina problem och

som ofta har många och komplicerade sjukdomar och flera olika diagnoser som kan vara beroende eller oberoende av varandra och som man behöver diskutera, som riskerar att hamna i kläm i ett sådant här system.

Jag kan inte inse varför man skulle tycka att det var acceptabelt att invänta att det inträffar att patienter blir felbehandlade eller att man missar viktiga diagnoser på grund av att man har infört det här systemet, när vi har en övergripande skyddslagstiftning som sätter patientens behov i centrum. Det här går stick i stäv med den, anser jag.

Anf. 65 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Patientens behov är utgångspunkten för regeringens politik. Det är det allt övergripande perspektivet.

Lagstiftningen ska följas. Min mening är att den kan följas vid olika sätt att organisera verksamheten. Det är därför vi hela tiden måste gå tillbaka till patienterna och fråga ”Är ni nöjda eller inte?” och identifiera det man inte är nöjd med i systemet.

Det är naturligtvis så att olika patienter kräver olika lång tid för att förklara sin problematik och få den hjälp som är erforderlig. Men det är inte så att en kortare tid alltid är sämre än en längre tid. Det beror på hur effektivt man använder den. Patienten ska känna sig nöjd och trygg när den går från vården. Det är den övergripande målsättningen. De behov som man kommer dit med ska fyllas. Tidslängden är ingen absolut garanti. En lång tid är ingen garanti för att patienten går därifrån och tycker sig ha fått tillfredsställande behandling och resultat.

Turkiets medlemskap i EU

Anf. 66 MEHMET KAPLAN (mp):

Herr talman! Min fråga går till utrikesminister Carl Bildt. Ordförandeskapet inleds om några veckor. Vi noterade härförleden att vår statsminister besökte kandidatlandet Turkiet och den lilla orten Kulu, varifrån en stor del av de arbetskraftsinvandrade kom på 60- och 70-talet. Detta gav eko i hela EU. Det var lite till förtret för en del regeringschefer, bland annat den franska och den tyska.

Diskussionen om Turkiets medlemskap har blivit ett slagträ i en inrikespolitisk debatt i dessa länder. Det föranledde också att Nicolas Sarkozy, den franske presidenten, kanske inte kom hit, vilket har dementerats av utrikesministern.

Hur ska Sverige agera under ordförandeskapet för att se till att medlemskapsförhandlingarna påskyndas?

Anf. 67 Utrikesminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Tack för frågan! Sverige kommer som ordförande att vara ordförande. Det ligger i sakens natur. Vi kommer inte att vara Europeiska unionens diktator – vi har inga sådana anspråk – utan vi kommer att vara Europeiska unionens ordförande.

I detta ligger att vi kommer att se till att Europeiska unionen fullföljer de anslutningsförhandlingar som man konkret bedriver med Kroatien och Turkiet – det finns svårigheter och utmaningar i bägge dessa hänseenden – liksom vi kommer att fortsätta den politik vad gäller västra Balkan där

det finns ett utvidgningsperspektiv och de övriga fall där detta kan vara aktuellt.

Sedan kommer vi att kapitel för kapitel försöka föra dessa anslutningsförhandlingar framåt. Jag hyser goda förhoppningar om att vi kommer att öppna icke bara ett utan flera nya kapitel i förhandlingarna med Turkiet.

Anf. 68 MEHMET KAPLAN (mp):

Herr talman! Tack, statsrådet Bildt!

Min uppföljningsfråga handlar om själva grundfrågan. Under vårt ordförandeskap kommer själva frågan om Turkiets medlemskap att delvis landa på bordet. Det finns medlemsländer vars ledare av och till gör mycket märkliga utspel. Det är att jämföra med att börja ett spel med från början fastlagda regler och mitt under spelet försöker ändra reglerna. Där tror jag att Sverige har en mycket viktig roll. Det berör statsrådet, och det tycker jag är positivt.

Jag skulle också vilja ha en mer detaljerad beskrivning av hur man avser att hantera frågan om hamnarna – Cypern – och den grundläggande frågan som i förlängningen kommer att innebära att Turkiet blir medlem av EU.

Anf. 69 Utrikesminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Det skulle jag också vilja ha, men jag är inte säker på att det finns utrymme för det i ett kort frågesvar.

I korthet kommer vi att fullfölja den politik som har fastlagts av EU:s medlemsländer vad gäller anslutningsförhandlingarna med i det konkreta fallet Turkiet. Stödet är inte okontroversiellt i alla länder, men det finns ett bastant stöd hos majoriteten av EU:s medlemsstater. Även efter detta val finns ett bastant stöd, såvitt vi kan förstå, hos majoriteten i Europaparlamentet. Det är klart att vi ska föra de frågorna framåt med det hänsynstagande till alla medlemsländernas intressen och till de olika förpliktelser som Turkiet måste infria om landet ska bli medlem.

Det är också viktigt att vi för en diskussion om Turkiet. Precis som påpekades har diskussionen blivit ett slagträ i den inrikespolitiska debatten i olika länder. Det är inte onaturligt att så är fallet. Utvidgningspolitiken måste förankras bland människorna. Det sätt på vilket vi förankrar politik bland människorna i våra öppna demokratier är att föra en öppen diskussion. I diskussionen vad gäller Turkiet är det med stor tillfredsställelse man kan notera den mycket breda partipolitiska enighet vi har i denna kammare om denna politik.

Handelsfrågor under Sveriges ordförandeskap i EU

Anf. 70 MARIE WEIBULL KORNIAS (m):

Herr talman! Jag vill ställa min fråga till handelsminister Ewa Björling.

Om knappt tre veckor kommer Sverige att ta över ordförandeklubban i EU. Under ett halvår kommer vi att driva de stora framtidsfrågorna i Europa. Det är väl känt att Sverige kommer att driva den viktiga frågan om energi- och klimatutmaningen, vidare jobb och konkurrenskraft i

form av utformandet av en post-Lissabon-strategi och vi kommer framför allt att lägga stor vikt vid våra relationer med Östersjön och utformandet av en Östersjöstrategi.

Vilka frågor kommer handelsministern att prioritera inom sitt område under svenskt ordförandeskap?

Prot. 2008/09:130
11 juni

Frågestund

Anf. 71 Statsrådet EWA BJÖRLING (m):

Herr talman! Tack för frågan!

Hela regeringen kommer gemensamt att ha som största prioritet klimatfrågan med också förhoppningsvis en bra avslutning vid toppmötet i Köpenhamn. Sedan kommer klimatfrågan naturligtvis att fördelas olika på respektive portfölj. Inom mitt område handlar det mycket om att länka samman energi och klimat. Hur ser vi att det blir en synergieffekt i stället för att dessa två delar ska vara motstridiga?

Vi har lagt fram ett förslag om att sänka tullar och ta bort tullar på klimatvänliga varor, tjänster och tekniker. Ett annat område är att se till att komma framåt i de olika frihandelsförhandlingarna, framför allt det multilaterala handelsavtalet, Doharundan. Det handlar om EU–Sydkorea och EU–GCC. Ett tredje område är hur vi når framgång i gemenskapspatentet för hela Europa, som skulle stötta många små och medelstora företag.

Anf. 72 MARIE WEIBULL KORNIAS (m):

Herr talman! Jag tackar handelsministern för svaret. Det är glädjande att statsrådet så kraftfullt driver frihandelsfrågan. Frågan är viktig för världshandeln, som har stannat av så tvärt. Det är i synnerhet viktigt för Sverige, som är så extremt handelsberoende. Mot denna bakgrund blir min följdfråga: Hur ser handelsministern på möjligheten att under svenskt ordförandeskap avsluta Doharundan i WTO?

Anf. 73 Statsrådet EWA BJÖRLING (m):

Herr talman! Jag tror att vi måste vara både pragmatiska och realistiska när det gäller Doharundan. Vi ser inte någon möjlighet att avsluta Doharundan under vårt svenska ordförandeskap. Däremot anser vi att förhandlingarna kan komma i gång igen på ministernivå, att vi kan nå modalitetsbeslut vad gäller jordbruks- och industriförhandlingarna samt att vi möjligtvis kan komma ett steg längre i tjänstesektorn.

Detta beror mycket på stora och viktiga spelare som till exempel USA, som nu har en ny administration, och hur de utformar sin handelspolitik. Det beror också mycket på Indien och hur pass flexibel man tänker vara i frågan om särskilda skyddsmekanismer.

Storleken på biståndet

Anf. 74 KERSTIN ENGLE (s):

Herr talman! Min fråga går till bistandsminister Gunilla Carlsson.

Det svenska biståndet har en lång tradition av folklig acceptans och förankring. Inte minst har de enskilda organisationerna bidragit till detta. Det är mycket oroväckande i den finansiella krisens spår att det drabbar

de fattigaste och mest utsatta. Det är orättvist att de som bidragit minst till krisen drabbas hårt av dess konsekvenser.

Det lär nu pågå ett arbete i Utrikesdepartementet om en ny strategi för Sida och ett ställningstagande till nedskärningar av biståndet. Redan för cirka ett år sedan fanns en stor oro över att egeninsatsen i biståndet för enskilda organisationer skulle höjas med 10 procent.

Är detta åter aktuellt, och hur ser Gunilla Carlsson på denna fråga? En 10-procentig höjning kanske inte låter så oroväckande, men för de flesta enskilda organisationer kan det vara skillnaden mellan att fortsätta eller starta nya projekt.

Anf. 75 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m):

Herr talman! Vi har god nytta av det civila samhällets organisationer i Sverige som vi samarbetar med som biståndsutförare. En stor del av deras budgetar och arbete finansieras många gånger direkt till hundra procent som utförare inom ramen för biståndet.

Sedan har vi också det så kallade folkrörelsebiståndet, som det omnämndes här. Det är en väsentlig del mer fria medel med en egeninsats, som den socialdemokratiska regeringen tidigare hade en 20-procentig nivå på. Inför valåret 2006 sänktes den till 10 procent. Här pågår nu en budgetförhandling.

När vi nu inom ramen för biståndet, givet 1-procentsnivån, tvingas spara gäller det att vända på alla slantar på alla möjliga sätt. Min ambition är att biståndet ska ut till de allra fattigaste människorna längst bort som berörs allra mest av krisen. Det vi talar om nu är de svenska civilorganisationerna som jobbar i Sverige, många gånger med informations-satsningar. Vi måste se hur vi kan prioritera bäst. Det arbetet pågår. Min uppfattning är att vi ska freda den rena fattigdomsbekämpningen så mycket som det bara går.

Anf. 76 KERSTIN ENGLE (s):

Herr talman! Tack för svaret!

Jag har förstått att regeringen vill satsa på starka organisationer, det som regeringen kallar starka röstbärare. Starka röstbärare behöver inte innebära att kunna samla in mycket pengar. Det kan tyckas effektivt och bra eftersom vi vill ha god kvalitet i biståndet. Jag skulle ändå vilja att biståndsministern förtydligar sin syn på folkrörelsebiståndet.

För mig är det värdefullt att inte bara samarbeta med stora statliga och mellanstatliga organ utan det är också värdefullt att bygga demokrati underifrån. Det är en mycket värdefull insats i utvecklingsarbetet just för fattigdomsbekämpning. Det är trots allt en ganska liten del av det totala biståndet.

Anf. 77 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m):

Herr talman! Jag tackar Kerstin Engle för det hon för fram just om enskilda organisationer, att de inte bara är utförare utan också många gånger är starka röstbärare. En del av de små, enskilda organisationer som vi känner till kan ibland hitta de allra mest utsatta och kan uppmärksamma sådant som vi annars kanske skulle ha missat. Det är därför vi har behov av denna bredd och har behov av denna typ av samarbete inom ramen för biståndet.

Som jag sade pågår diskussioner om detta. Min ambition är inte alls att på något sätt göra detta svårare, utan det är att se till hur vi gör de bästa prioriteringarna. I en svår tid är det verkligen viktigt att se till att fattigdomsperspektivet hålls levande och se till att snabbt få fram resurser för att möta inte bara den ekonomiska nedgången utan också klimatkris och andra saker som drabbar de fattigaste människorna värst.

Starta-eget-bidraget

Anf. 78 PER ÅSLING (c):

Herr talman! Jag har en fråga angående nyföretagande och vill vända mig till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin.

För att bland annat öka nyföretagandet finns starta-eget-bidraget. Det administreras av Arbetsförmedlingen och är även ett bra arbetsmarknadspolitiskt instrument. Riksrevisionen konstaterade i en rapport som kom i november 2008 där man analyserade några verksamhetsår att efter tre år var mellan 60 och 70 procent av de startade företagen fortfarande verkamma.

Det här bidraget riktar sig till människor som har fyllt 25 år, och jag gör bedömningen att det finns risk för att det kan missgynna ungdomar och att åldersgränsen därför borde ändras. Jag vill höra vad arbetsmarknadsministerns uppfattning är.

Anf. 79 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! Jag delar Per Åslings uppfattning. Det har varit framgångsrikt. Det är naturligtvis i detta läge lite svårt att förklara för en 23-åring att han eller hon måste vänta ett antal år. Det står högt på min önskelista att ändra den regeln.

Samtidigt finns det många trånga portar in till budgetens halvtomma kista, så det vidtar naturligtvis en budgetförhandling och en diskussion om hur vi prioriterar bäst. Men jag delar i grunden Per Åslings uppfattning helt och hållet.

Anf. 80 PER ÅSLING (c):

Herr talman! Tack för det svaret! När vi ändå pratar om Arbetsförmedlingens spelregler avseende ungdomar vill jag också lyfta upp frågan om Arbetsförmedlingens begränsning att tidigt sätta in åtgärder för ungdomar. Jag tänker på den så kallade 90-dagarsregeln.

Min andra fråga blir: Sker det inom Regeringskansliet någon översyn när det gäller det tidsmässiga regelverk som skapar begränsningar för ungdomar?

Anf. 81 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! Det har delvis funnits en missuppfattning, nämligen att man först väntar 90 dagar innan man kommer in i jobbgarantin för unga och därefter ska behöva vänta ytterligare 90 dagar. Så är inte fallet.

Om man läser förordningen noggrant ser man att det finns utrymme för att sätta in individuellt utformade insatser redan från första dagen i garantin. Efter att ha blivit uppmärksammade på det här missförståndet

har vi haft ingående diskussioner och samtal med Arbetsförmedlingen, både centralt och när jag har rest ute i landet, för att försöka rätta till det.

Det går alltså att sätta in, efter en individuell prövning, insatser i tidigare skeden än man kanske ibland har trott.

Reglerna för stöd och hjälp till barn

Anf. 82 SOLVEIG HELLQUIST (fp):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Maria Larsson.

I går var jag på ett seminarium där Bris presenterade rapporten *BRIS vuxentelefon – om barn 2009*. Det är en satsning som regeringen har bidragit till och som ger oss väldigt värdefulla kunskaper om barns och föräldrars situation. Men det togs också upp en hel del problem om barn, och jag tänkte ställa en fråga om det till statsrådet.

Det är nämligen så att om ett barn behöver hjälp av barnpsyk eller socialtjänsten kan en förälder som säger nej till det förhindra att barn får faktisk hjälp. Det är inget barnperspektiv i det.

Min fråga är därför: Vilka åtgärder vidtar eller tänker statsrådet vidta så att barn kan få stöd och hjälp även om en förälder motsätter sig det?

Anf. 83 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Det är ett väl känt problem. Det kan hända att föräldrar ibland utgör ett hinder för att ge barn hjälp och stöd i en svår och utsatt situation, trots att föräldrar i de allra flesta fall är de viktigaste personerna i varje barns liv och därmed har störst möjligheter att ge trygghet. Men ibland kan det vara så, exempelvis när det gäller helhetsproblematiken, att föräldrarna motsätter sig att ett barn eller en ung människa får behandling eller erbjudande om stöd och hjälp via socialtjänsten eller en annan behandlingsinstitution.

Jag har just nu en utredare som tittar på det här, Kerstin Wigzell, och hon utreder om vi behöver stärka barns skydd i utredningsskedet men också när det gäller att kunna ge insatser till barn och unga. Hon ska komma med sitt slutbetänkande om ungefär en månad. En av hennes uppgifter är att titta på, också med hänsyn tagen till det starka föräldraskyddet, som fortsatt ska vara på plats, om det finns tillfällen eller situationer när man ska kunna ge barn hjälp utan föräldrars godkännande.

Anf. 84 SOLVEIG HELLQUIST (fp):

Herr talman! Jag får tacka för svaret. Det här problemet är ingalunda ett problem enbart för den här regeringen – det har funnits så länge jag kan minnas. Det är ett flagrant exempel på när föräldrarätten går före barns rätt. Det som är så allvarligt i det här är att det ibland kan vara en förälder som har utsatt sitt barn för övergrepp, våld eller andra kränkningar som motsätter sig.

Jag hoppas verkligen att regeringen kommer att tydligt sätta ned foten i den här utredningen så att allt tal om barns bästa, barnkonvention och barnperspektiv får ett reellt innehåll.

Anf. 85 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Jag väntar, som sagt, med spänning på utredningens förslag, som sedan i vanlig ordning ska remitteras. Jag hoppas att vi ska kunna komma fram till beslut innan mandatperioden är slut.

Vi har arbetat mycket med att stärka barns rätt. Jag vill hålla med frågeställaren om att barns rättsliga ställning ofta är för svag i vårt land och att barnets bästa inte alltid kommer i förgrunden. Det är därför vi har tillsatt utredningen, och jag hoppas få förslag som också vinner remissinstansernas gillande.

Skatteavdraget för hushållsnära tjänster

Anf. 86 RAIMO PÄRSSINEN (s):

Herr talman! Skatteverket redovisade nyligen årets ansökningar om skatteavdrag för hushållsnära tjänster. Resultatet är föga överraskande, precis som Dagens Nyheter konstaterade, nämligen att människor med högre inkomster i mycket större omfattning utnyttjar möjligheten till avdrag. Det absoluta flertalet som gör det har en årsinkomst på över 500 000 kronor.

I Stockholms län är skillnaderna stora och tydliga. I Danderyds kommun, där medelinkomsten ligger på 440 000 kronor, har 5,2 procent ansökt. I Botkyrka kommun, som ligger på halva medelinkomsten, på 217 000 kronor per år, är det endast en halv procent som har ansökt.

Vi har sagt nej till avdraget för hushållsnära tjänster, just utifrån detta att det är en sådan snedfördelningsprofil, där avdraget främst gynnar städning hemma hos välbärgat folk. Det är den orättvisan som nu har bekräftats.

Därför vill jag ställa frågan till statsrådet Littorin om han är nöjd med den fördelningsprofilen.

Anf. 87 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! Det är väl inte särskilt konstigt att det är människor med relativt höga inkomster som gör avdrag för den typen av tjänster. Det viktigaste är naturligtvis det som det betyder i andra änden, nämligen att personer får ett arbete att gå till och får sina tidigare eventuellt svarta inkomster vita, med alla de förmåner och försäkringar som det medför.

Men jag vet naturligtvis att Raimo Pärssinen och Socialdemokraterna är emot nya jobb, så jag förstår att den kritikpunkten kommer.

Anf. 88 RAIMO PÄRSSINEN (s):

Herr talman! Det är knappast jag vill tacka för svaret – det var retorik.

Maud Olofsson uttalade tidigare en självklarhet som förmodligen alla kan ställa sig bakom. Hon sade: Tänk vad skönt att få komma hem en fredag och hela huset är städat! Det är en sanning som många instämmer i. Men när vi ser att det är en större sanning för högavlönade fast alla är med och betalar för detta är det alltså en mycket mindre sanning för lågavlönade.

Vi betalar ju alla skatt för att finansiera alla nyttigheter som vi har i välfärden. Vi vill ha god omsorg av våra unga och gamla, utbildning av hög kvalitet och trygg vård. Allt det här kostar mycket pengar som vi finansierar via skatten.

Detta med avdrag för hushållsnära tjänster betyder att den som städar sitt hem själv bidrar mer till våra gemensamma nyttigheter än den som köper städningen och gör avdrag på skatten.

Vi känner igen Littorins och Moderaternas politik, apropå retorik. Varför gynnar regeringen bara höginkomsttagare?

Anf. 89 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m):

Herr talman! Jag skulle vilja säga att alla de tusentals personer som har fått ett arbete att gå till, som har fått tidigare svarta inkomster vita, som har fått kollektivavtal och försäkringar är de som tjänar mest på detta. Den som har en hög inkomst kan betala detta svart eller vitt eller hur man nu vill göra, för det ligger i sakens natur när man tjänar mer pengar. Men det som är det viktiga i detta är att vi gör svarta inkomster vita, att vi får fler personer som har en anställning, trygghet, en lön att leva på, kollektivavtal, försäkringar och annat. Det är en stor fördel för dem som tidigare har levt utanför och på marginalen men som nu har en lön att leva på. Men, som sagt, det är ju en annan politik som Socialdemokraterna står för.

Larmsystem för bortrövade barn

Anf. 90 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Herr talman! Min fråga riktar sig till utrikesminister Carl Bildt.

För drygt en vecka sedan hade vi en interpellationsdebatt här i riksdagen, utrikesministern och jag. Debatten handlade om bortrövade barn och om det tillkännagivande som riksdagen har gett till regeringen efter en ny motion om att hanteringen av bortrövade barn ska effektiviseras och förbättras. Det var en bra debatt, och jag ser med spänning fram emot det svar som jag kommer att få från UD om hur man hanterar sådana ärenden. Jag ställde då en fråga om det europeiska larmnumret 116 000, som EU-kommissionen beslutade om i februari 2007 och som en handfull medlemsländer redan har i bruk, och Sverige är inte ett av dem. Det är ett nödhjälpsnummer där allmänheten kan lämna information om bortrövade barn.

Min fråga är: Har utrikesministern undersökt när Sverige kommer att installera detta nummer? Och kommer UD att vara drivande i denna fråga?

Anf. 91 Utrikesminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Svaret på frågan är att det har utrikesministern inte undersökt under den tid som har stått till förfogande, av den enkla anledningen att denna fråga inte ligger under Utrikesdepartementet. Däremot har jag lite lätt förhört mig, vilket inte är att jämföra med en undersökning, och funnit att det av skäl som jag ännu inte har undersökt till fullo finns en betydande skepsis på svensk sida mot detta system.

Jag föreslår en fråga till statsrådet Åsa Torstensson i ärendet.

Anf. 92 ANNELIE ENOCHSON (kd):

Herr talman! Tack, utrikesministern! Jag tror på snabbheten hos regeringen. Därför tänkte jag att jag ställer min fråga en vecka efter interpellationsdebatten när frågan fortfarande är aktuell.

Efter vår interpellationsdebatt fick jag återigen en mängd frågor från föräldrar, bland annat en pappa vars döttrar har tagits till Taiwan. Jag har fått lov att nämna honom här i kammaren. Alla som jag kommer i kontakt med efterlyser just ett sådant här telefonnummer och också ett system liknande det amerikanska larmsystemet. Där går man snabbt ut och informerar tullen, gränsmyndigheterna, allmänheten och befolkningen för att kunna förhindra att barn med falska pass, som det ofta är, kommer över till andra länder som det är mycket svårt att få hem dem ifrån, som i fallet med barnen i Taiwan.

Min fråga är: Kan utrikesministern tänka sig ett sådant system som jag vet att en del europeiska parlamentariker förordar och gärna vill att vi ska ha i Europa?

Anf. 93 Utrikesminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Det konkreta fallet tittade vi på när vi diskuterade det lite häromdagen. I vissa fall är detta tillämpligt, men det finns åtskilliga fall där det inte är tillämpligt. I de fall det är tillämpligt har vi nog i grova drag möjligheten att göra det med existerande andra svenska system. Vi är ju ett relativt väl fungerande samhälle när det gäller olika typer av larmsystem, samordning mellan olika myndigheter, samordning mellan olika rättsinstanser, polis, tull och gränsbevakning, så vi har nog hyggliga möjligheter att klara det i de fall som detta kan bli aktuellt. Sedan finns det en lång rad andra fall av den art som vi diskuterade häromdagen där det kanske inte är tillämpligt. Men frågan är under kontinuerlig bevakning.

EU:s handelsförbindelser med Israel

Anf. 94 PETER HULTQVIST (s):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Carl Bildt.

Inom kort ska det ske diskussioner om uppgradering av EU:s handelsförbindelser med Israel. Frågan är hur den svenska regeringen kommer att agera. Vi kan se att det inte är några framgångar när det gäller fryssningar eller tillbakadraganden av bosättningar på den av Israel ockuperade Västbanken. Man underlättar från israeliskt håll inte på något sätt den humanitära situationen i Gaza. Det är många människor som har fått svåra sviter av kriget och utsatts för svårt lidande. Dessutom diskuterar man nu i det israeliska parlamentet en rad lagförslag som sätter hård press på och förminskar den arab-israeliska minoritetens frihet. Det handlar trots allt om israeliska medborgare. Att i det här läget uppgradera handelsförbindelserna vore felaktigt.

På vilket sätt avser Carl Bildt att agera mot bakgrund av den situation som jag beskrivit i förhållande till Israel i allmänhet och när det gäller förslaget att uppgradera EU:s handelsförbindelser med Israel i synnerhet?

Prot. 2008/09:130

11 juni

Frågestund

Anf. 95 Utrikesminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Jag vet inte om det är tionde eller tjugonde gången som jag står i denna riksdags talarstol och försöker förklara för socialdemokratiska företrädare att det inte är någon förändring av handelsrelationerna med Israel på gång, vare sig uppåt eller nedåt. Det som har diskuterats är någonting annat som inte har ett smack med handelsförbindelserna att göra. Jag hoppas att vi nu har klarat ut åtminstone den saken.

Sedan diskuterar vi hur vi ska uppgradera och fördjupa våra förbindelser icke bara med Israel utan med samtliga länder i Medelhavsområdet. Delvis har vi inlett en process med Israel, delvis har vi inlett det med Marocko, och det är flera andra länder som är på gång. Det ingår i den allmänna fördjupningen av våra relationer. Några omedelbara steg ytterligare är inte aktuella i något av dessa fall.

Vi kommer att ha ett associationsråd med Israel på måndag kväll i Luxemburg som jag åtminstone delvis kommer att delta i. Men jag utgår från att detta och de diskussioner som jag kommer att ha i övrigt med israeliska företrädare kommer att fokusera på fredsprocessen, på våra synpunkter på bosättningspolitiken och på nödvändigheten av att få ett klart israeliskt åtagande vad gäller den så kallade färdplanen, road map, och inriktningen på en tvåstatslösning.

Anf. 96 PETER HULTQVIST (s):

Herr talman! Jag känner väl till att det är fråga om ett större paket med flera olika länder inblandade i hela Medelhavsområdet. Men det finns ändå anledning att göra något i det här speciella läget. Det pågår alltså en ockupation. Ett krig har avslutats i Gaza, där man har en humanitär situation som är mycket allvarlig. Det sker inte några framsteg när det gäller frysningar eller tillbakadraganden av bosättningar. Man kanske kan förvänta sig någon sorts diplomatisk utveckling från den israeliska sidan för att ge ett intryck av att vilja hjälpa till i någon sorts process. Då krävs det, menar jag, lite hårdhet, lite tydlighet och lite uppskärpning från bland annat den svenska regeringens sida, att sätta lite hårt mot hårt.

Det skulle vara intressant och klargörande om Carl Bildt här skulle kunna ge lite sådana besked, så att man kan känna att vi står för en demokratisk rättslig ordning som är rimlig här i världen.

Anf. 97 Utrikesminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Jag kan försäkra Peter Hultqvist om att vi står för en demokratisk rättslig ordning som är rimlig här i världen. Och det gäller i samtliga delar av världen. Det gäller inte minst i Mellanöstern där vi kommer att vara fortsatt engagerade i ansträngningarna för att få i gång en fredsprocess.

Vi kommer att anta slutsatser vid EU:s utrikesministermöte på måndag i Luxemburg som bland annat är basen för den fortsatta dialogen både med Israel och den palestinska myndigheten och med Syrien och de olika intressenterna. Och vi gör detta i en tilltagande nära samverkan med den nya amerikanska administrationen och dess sändebud George Mitchell som ju just i dag befinner sig i regionen samtidigt med EU:s Javier Solana. Vi kommer att sy ihop en del av sakerna i det paketet på måndagen. Men för att upprepa det igen har det absolut ingenting med handelsförbindelser att göra.

Anf. 98 EVA OLOFSSON (v):

Herr talman! Jag vill ställa min fråga till äldreomsorgsminister Maria Larsson. Den handlar om någonting som jag har träffat på alltmer, kommuner som kraftigt höjer timtaxan för hemtjänsten. Jag har träffat på det i Uppsala, runt 230 kronor, i Borås och Halmstad runt 160 kronor. I Pensionären, PRO:s tidning, kunde man läsa i det senaste numret att kommunen börjar fränhända sig ansvaret för hemtjänsten. Det är PRO-ordföranden i Åkersberga som är mycket upprörd, för Åkersberga höjer alltså timtaxan med 130 procent, från 86 kronor till 200 kronor.

Det här innebär egentligen dels att många äldre går över till att anlita privata städfirmor, de hushållsnära tjänsterna som vi diskuterade här förut, om de har tillräckligt med pengar, dels att de riskerar att inte ha råd eller tycka sig ha råd att använda sig av hemtjänsten och därmed blir utan hjälpen eller att den skjuts över på anhöriga.

Jag vill ställa frågan till Maria Larsson: Vill ministern göra något åt de oskäligt höga timtaxorna i hemtjänsten?

Frågestund

Anf. 99 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Äldreomsorgen är i första hand ett kommunalt ansvar. Kommunerna är fria att sätta sina taxor. Att det har blivit konkurrenskraftigt med de hushållsnära tjänsterna beror på den skattereduktion som regeringen har infört för den typen av tjänster. Detta är naturligtvis ett område som får följas, och det är viktigt att också här jämföra hur taxenivåerna ser ut kommunerna emellan.

Får man en biståndsbedömd insats ska den ligga på en nivå som är relevant och rimlig för den enskilde oavsett ekonomisk kapacitet att kunna betala för den. Att sedan i vissa fall göra valet att stundtals nyttja hushållsnära tjänster för att det är ännu billigare står var och en fritt. Men det är givetvis så att den biståndsbedömda tjänsten måste ligga på en nivå som är möjlig för alla att betala.

Anf. 100 EVA OLOFSSON (v):

Herr talman! Socialdemokraterna med stöd av v och mp satte en gräns, maxtaxan. Det var för att en del kommuner syndade och satte avgifterna så högt så att äldre inte efterfrågade hemtjänst. Den ligger på 1 700 kronor. Nu tar kommunerna chansen att höja timtaxan i stället.

I Göteborg som har en timtaxa på 86 kronor kan man få 19,9 timmar innan man kommer upp i maxtaxan. I Åkersberga får man 8,5. Det finns alltså stora variationer.

Min stora oro gäller två saker. För det första är det inte riktigt samma sak med hushållsnära tjänster som med äldreomsorgen. Äldreomsorgens personal har till uppgift att se om det finns mer behov. Det kanske fungerar dåligt med maten, man kanske behöver slå larm och det kan behövas fler insatser. Det ansvaret har inte städpersonal.

För det andra kommer en grupp äldre att inte få någon hjälp alls och kunna fara illa. Eller också skjutsar man över ännu mer i kvinnors obetalda arbete, vilket inte är rimligt.

Jag ställer ändå frågan: Vill ministern göra något åt de kraftigt höjda taxorna som vi kan se på fler och fler ställen?

Anf. 101 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Återigen, det är kommunerna som är huvudansvariga och sätter sina taxor. Det som är en biståndsbedömd tjänst ska naturligtvis ligga på en nivå som är möjlig och rimlig för alla att betala. Jag vill återigen betona det.

Vi har inte för avsikt just nu att göra något i form av att inkludera fler saker i maxtaxan eller annat, men vi kommer noga att följa utvecklingen i kommunerna.

Det är rimligt och riktigt att den som får en biståndsbedömd insats också ska kunna använda sig av den. Om den enskilde sedan inte är nöjd med denna insats eller föredrar att köpa den som en hushållsnära tjänst är det naturligtvis fullt möjligt. Det är den enskilde som avgör. Här är det också viktigt att vi följer kvaliteten i respektive kommun och på hemtjänstleverantörsnivå. Det är ett system som vi har öppnat för via öppna jämförelser. Den delen är också mycket viktig.

Biståndspolitiken

Anf. 102 HANS ROTHENBERG (m):

Herr talman! Jag vänder mig till biståndsminister Gunilla Carlsson. Corporate social responsibility, det vill säga gemensamt socialt ansvar, är en kodex som många ansvarsfulla företag använder sig av för att respektera mänskliga rättigheter, för att ta personal- och miljöansvar men också för att främja affärsetik. Global responsibility, globalt ansvar, är en av FN sanktionerad dogm, och det gäller ofta på internationella och multinationella företag.

I biståndet, där handeln spelar en stor roll, gäller det även mottagarsidan där demokrati, mänskliga rättigheter och ansvar för de anställdas hälsa behöver utvecklas.

Hur ser biståndsministern att dessa bitar, med hjälp av handelspolitiken, kan utvecklas?

Anf. 103 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m):

Herr talman! Jag och handelsministern arbetar intensivt tillsammans för att se hur vi kan länka ihop handels- och utvecklingsfrågorna. Det handlar om att öppna upp marknader och konkurrens och se till att det finns en kapacitet att använda handel, men det handlar också om att använda ökade kontaktytor och se till att sprida värderingar. Det behöver finnas företag som utvecklas och som har kunskap och förståelse för arbetares rättigheter och som har en förmåga att kunna bidra till demokratifördjupningen så att man också får fungerande institutioner.

Vi behöver öka kontaktytorna, men inom ramen för bistånd och demokratibistånd jobbar vi också mycket med demokratifrämjande. Vi ser dock att man kan göra mer kopplingar genom de ökade kontakterna och också genom en tydlighet i vilka värden vi står för.

Anf. 104 HANS ROTHENBERG (m):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Sverige har ett utvecklat samarbete med GCC-länderna, Gulfländerna. I dagarna ser vi hur en av världens mest aggressiva diktaturer sätter hårt mot hårt med vapenskrammel och

diverse hot och därigenom försöker få bistånd från den fria världen. Nordkorea är förvisso inte i topp på Sveriges biståndslista, men detta är signaler som är viktiga att man internationellt sett tar hand om.

Nu blir Sverige ordförande i Europeiska unionen under ett halvår. Det är 27 länder i EU som samtliga, på ett eller annat sätt, är med i biståndsgivandet till tredje världen. Det skulle vara intressant att höra hur biståndsministern ser på Sveriges ordförandeskap och möjligheten att överföra tankarna om socialt och globalt ansvar på övriga EU-länder under denna period.

Anf. 105 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m):

Herr talman! Varken Sverige eller EU har något utvecklingssamarbete med Nordkorea. Det handlar uteslutande om att med humanitära insatser råda bot på den extrema nöd som råder på grund av förtrycket som skapar fattigdom.

Det jag tror att Hans Rothenberg framför allt är ute efter är hur vi ska kunna öka kontaktytorna och se att vi med ökad handel men också med tydlighet i med vilka och på vilket sätt vi handlar ska kunna sprida värderingar. Här kan det naturligtvis finnas olika handelsintressen som gör att det möter sanktionsinstrument och annat.

För oss är det viktigt att påverka EU:s demokratiinsatser och se till att vi tillsammans bygger regelverk och institutioner som gör att utvecklingsländerna kan ta del av en ökad global handel för att därmed själva kunna bekämpa fattigdomen. För detta har vi nu jobbat intensivt i tre år från den borgerliga regeringen. Vi påverkar också EU:s bistånd att i alltmer ökande grad gå bortom gammalt klassiskt bistånd och se till att samverka på ett helt annat sätt i en samstämmighetspolitik som verkligen skulle kunna bekämpa fattigdomen mer effektivt än vad som i dag är fallet.

Försörjningsstödet

Anf. 106 MARINA PETTERSSON (s):

Herr talman! Jag ställer min fråga till statsrådet Maria Larsson. Den 8 juni kom det statistik från Statistiska centralbyrån över försörjningsstödet. Efter borträknade flyktingkostnader var försörjningsstödskostnaden hos landets socialförvaltningar hela 17 procent högre första kvartalet 2009 jämfört med första kvartalet 2008. Det är det högsta värdet och den största uppgången av kostnaden för försörjningsstödet under en femårsperiod. I 114 kommuner har ökningen varit mer än 30 procent.

Bakom dessa siffror döljer sig personliga och ekonomiska katastrofer för vuxna. Det ökar också på barnfattigdomen i Sverige. För att uppbära försörjningsstöd måste allt av värde förbrukas först. Vad tänker regeringen göra för att hejda ökningen av försörjningsstöden i våra kommuner?

Anf. 107 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Jag tror inte att det har gått Marina Pettersson förbi att vi befinner oss i en finansiell kris där många olyckligtvis har förlorat sina arbeten på grund av att många företag går dåligt och många varsel börjar falla ut. Det finns också färre jobb att få. Det är en beklagansvärd situat-

ion och den drabbar enskilda människor i form av att de inte kan klara sin egen försörjning utan tvingas gå till socialkontoret och få försörjningsstöd i stället. Det är en tragedi i vårt land och i många andra länder där denna typ av stöd också finns.

Jag beklagar djupt att vi befinner oss i en finansiell kris och att den drabbar enskilda i denna utsträckning. Samtidigt hade Sverige 180 000 fler arbeten när vi gick in i den finansiella krisen jämfört med när alliansen övertog regeringsmakten. Situationen är därför mycket bättre än vad den hade varit med en socialdemokratisk regering.

Jag återkommer till Marina Petterssons fråga i nästa inlägg.

Anf. 108 MARINA PETTERSSON (s):

Herr talman! Det är förvånansvärt. Det här beror inte bara på den finansiella krisen. Statsrådet måste erkänna att försämringsarna i våra trygghetsförsäkringar har gjort att många människor har fallit mellan stolarna, fått sänkta ersättningar och tvingats till socialförvaltningarna för att söka socialbidrag. Det är en katastrofal ökning av barnfattigdomen i Sverige, och bland de ensamstående försörjarna har det ökat katastrofalt. Många människor är hänvisade till försörjningsstöd i dag.

Jag har ännu inte fått svar på min fråga.

Förra året när jag ställde samma fråga vid frågestunden fick jag inte heller svar. Då hänvisades frågan till arbetsmarknadsminister Littorin.

Jag anser att en kombination av försämringsarna som skett i våra trygghetssystem, som generationer av människor har betalat med minskat löneutrymme, har gjort att folk har fallit mellan stolarna. Era trygghetsförsäkringar har försämrats så att folk har varit tvingade till det.

Anf. 109 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! En likartad utveckling kan ses i alla europeiska länder beroende på den finansiella krisen och den ökade arbetslösheten. Det är givet att om föräldrarna tappar möjligheten till egenförsörjning drabbar det också barnen i familjen. Det är därför vi har byggt våra trygghetssystem.

Nivån på socialbidragen innebär i sin helhet en ökning med 13 procent, om vi även inkluderar flyktingarna. Det ligger i enlighet med de beräkningar vi har gjort på helårsbasis i vårpropositionen. Det är därför vi har vidtagit åtgärder som att ha mer statliga medel som går in i kommunerna. Vi förutsåg detta redan när vi lade fram höstens budget. Där gav vi ett rejält tillskott till kommunerna för att de ska klara sina uppgifter på ett bra sätt.

Vi har nu tillskjutit ytterligare pengar i samband med vårpropositionen.

Det är naturligtvis åtgärder som vidtas för att kommunerna ska klara sina uppgifter. Vi har byggt skyddssystemen så att ingen ska behöva vara utan möjlighet till bröd för dagen. Alla ska kunna klara sitt uppehälle och sin försörjning. Det är välfärdssystemen byggda för.

Anf. 110 HILLEVI LARSSON (s):

Herr talman! Även jag vill ställa en fråga till folkhälsominister Maria Larsson.

Det finns en sjukdom som drabbar ungefär var tionde kvinna i fertil ålder. Det är en fruktansvärd sjukdom som orsakar nästan så svåra smärtor som man kan ha. De liknar födslosmärtor.

Sjukdomen är ändå väldigt okänd. Jag tycker att det är viktigt att vi råder bot på det. Sjukdomen heter endometrios. Det är kanske inte så många som direkt känner att de vet vad det är.

Många drabbas av detta. Många får sjukdomen i samband med att de börjar få mens, redan i unga år. Ofta avfärdas de fruktansvärda smärtorna med att man har mensvärk – man får bita ihop.

Det leder till sjukskrivningar. Många är sjukskrivna flera dagar varje månad och de vet inte vad det är.

Min fråga är: Vad kan regeringen göra för att öka informationen om sjukdomen?

Anf. 111 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Regeringens uppgift är naturligtvis att se till att vi har forskning om nya fenomen och sjukdomar och se till att kunskapen kommer vårdgivarna till del via myndigheterna. Jag kan tänka mig att ungdomsmottagningar är en viktig motpart vid den här typen av information för att kunna förmedla den vidare.

Det är det sätt som regeringen jobbar på, utöver att ge statsbidrag till kommuner och landsting för att ombesörja själva vården. Det kan behövas speciella informationsinsatser och det kan behövas speciella kampanjer i vissa fall.

Som Hillevi Larsson säger är det här en sjukdom som har uppmärksamats på senare tid och som vi fortfarande har en ganska begränsad kunskap om när det gäller både antalet personer som är drabbade och att hitta botemedel och sådant som kan vara till hjälp för de sjuka.

Anf. 112 HILLEVI LARSSON (s):

Herr talman! Det stora problemet är att många av de drabbade inte vet om att de har sjukdomen. Det kan ta mellan fem och tio år att få en diagnos. Under tiden arbetar sjukdomen i kroppen och förstör kroppen. Den gör det dessutom svårare att få barn. Denna sjukdom är alltså den viktigaste anledningen till barnlöshet och den diagnostiseras ofta inte i tid.

Det viktiga är att, till dem som har symtomen, nå ut med budskapet att de kan ha sjukdomen och att de ska söka hjälp.

Det finns naturligtvis bra läkare, men det finns också många som avfärdar detta med att det är lite mensvärk och att man får bita ihop. Med den inställningen får ändå färre en diagnos.

Precis som ministern säger måste vi ha mycket mer forskning om sjukdomen och behandlingsmetoderna. Det finns möjlighet att behandla den, men biverkningarna är mycket svåra.

Med tanke på konsekvenserna för otroligt många kvinnor och deras närstående måste vi ta tag i detta.

Anf. 113 Statsrådet MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Jag får tacka Hillevi Larsson för den folkbildande uppgift hon har tagit på sig här i dag, att informera oss alla. Jag tror att informationsbehovet är stort. Vi har säkert mycket att lära på det här området, men det handlar också om att förmedla den kunskap som finns.

Jag förutsätter att det görs, men jag får anledning att titta närmare på den här problematiken med anledning av dagens fråga.

Export av vårdtjänster

Anf. 114 FINN BENGTTSSON (m):

Herr talman! Jag har en fråga till handelsminister Ewa Björling.

Sjukvården har ju under alliansregeringen genomgått en lång rad positiva frihetsreformer i syfte att ge patienten större möjlighet att välja sin egen vård.

I kölvattnet av det kommer det naturligtvis att uppstå en industri av serviceinriktad personal som vill skapa vårdtjänster av olika slag.

Sverige är ju ett högteknologiskt land som vanligtvis levererar god kvalitet. Man kan se att detta inom sjukvårdens område kommer att leda till att vi inte bara skapar en inhemsk industri utan också en exportindustri av sjukvårdstjänster.

Det tragiska är att tjänstedirektivet inom EU exkluderar just vårdtjänster och andra sociala tjänster.

Min fråga till ministern är: Hur avser ministern att fundera över eller påverka tjänstedirektivet så att det också kan inkludera vårdtjänster och andra sociala tjänster för att ge Sverige en möjlig ny exportindustri?

Anf. 115 Statsrådet EWA BJÖRLING (m):

Herr talman! Det är en väldigt viktig fråga som Finn Bengtsson tar upp. Det är också en fråga som vi har arbetat med under en längre tid – jag, Göran Hägglund och Maud Olofsson. Vi har just diskuterat hur vi utvecklar vårdexporten.

Ett stort problem i dag är att det inte finns speciellt många privata vårdföretag i Sverige på grund av den långvariga socialdemokratiska politiken som inte har tillåtit utveckling av privat sjukvård.

Det handlar om att inhemskt stimulera detta. Det handlar om att implementera tjänstedirektivet till den 27 december och dessutom inrätta ett forum dit både konsumenter och företag kan vända sig. Vi vill också vidareutveckla diskussionen om tjänstedirektivet. Vilka tjänster är det som inte ingår? Nu gäller det bara mellan 20 och 25 procent.

Vårdexporten är en väldigt viktig del.

Anf. 116 FINN BENGTTSSON (m):

Herr talman! Tack för ett positivt svar i god anda.

Följdfrågan blir lite mer komplicerad. Det är ju mycket riktigt så som ministern säger att Socialdemokraterna tyvärr hade del i att vi fick ett tjänstedirektiv som exkluderar just den här typen av servicesektor.

Vi har just genomgått ett EU-val där oppositionen i vårt land skickar en väldigt negativ EU-delegation när det gäller EU som funktion. Sannolikt kommer inte någon att arbeta för ett tjänstedirektiv i den här riktningen.

Min lite mer komplicerade fråga är: Hur upplever ministern situationen inför det kommande ordförandeskapet? Vi har ett nytt parlament som från oppositionens sida kommer att se ut som en motståndsficka och som sannolikt har en protektiv inställning när det gäller den här typen av rörlighet – man bygger murar mot Sverige från EU.

Är det en komplicerande faktor i den förhandling som ministern har ansvar för eller kan man lösa frågan ändå?

Anf. 117 Statsrådet EWA BJÖRLING (m):

Herr talman! Det är mycket riktigt en komplicerad fråga. Jag tror att det är viktigt att man tar det steg för steg. Vi får först säkerställa att vi implementerar det som tjänstedirektivet innehåller i dag och se till att det fungerar fullt ut. Sedan får vi ta upp frågan om vad som ytterligare behöver ingå. Målet måste vara 100 procents fri rörlighet inom EU för många fler typer av tjänster än i dag.

Dessutom kommer vi naturligtvis att diskutera detta under det informella möte vi arrangerar i Umeå och där titta på lite större visioner som: Hur tänker vi oss framtiden när det handlar om tjänster inom EU?

Jag kan berätta att regeringen – Utrikesdepartementet och Socialdepartementet – i dag har fattat beslut om att anslå 2,2 miljoner till Exportrådet för att ytterligare säkerställa att vi satsar på ökad vårdexport.

Det är en viktig del i detta. Men det är framför allt lättare att göra det utanför Europeiska unionen. Min avsikt är naturligtvis att se till att det också fungerar inom EU.

Anf. 118 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag ber att få tacka de deltagande statsråden och ledamöterna. Dagens frågestund är därmed avslutad.

13 § (forts. från 11 §) En långsiktigt hållbar organisation för de allmänna förvaltningsdomstolarna i första instans (forts. JuU23)

Anf. 119 OTTO VON ARNOLD (kd):

Herr talman! Jag vill påminna de närvarande om att vi nu debatterar betänkandet *En långsiktigt hållbar organisation för de allmänna förvaltningsdomstolarna i första instans*.

En långsiktigt hållbar organisation för de allmänna förvaltningsdomstolarna i första instans

För oss kristdemokrater är det glädjande att få detta betänkande på bordet. Det sätter den enskilda människan i centrum. Det är en viktig sak att domstolarna har en acceptans i samhället. Att sätta medborgaren i centrum är Stockholmsprogrammets viktigaste budskap. Det gäller tidigare och det kommer att gälla ännu mer framåt.

Domstolarna har till uppgift att leverera rättvisa domar. De har att leverera domar i rätt tid, och de ska också ha domare som har förankring i det allmänna rättsmedvetandet.

Vi har olika typer av domstolar här i landet. Det är de allmänna domstolarna, tingsrätterna, och förvaltningsdomstolarna med länsrätter som nu kommer att byta namn till förvaltningsrätter.

Vi lever i en föränderlig värld. Det känner vi alla till. Denna förändring är stor och snabb, och det påverkar många delar av vårt samhälle.

Länsrätterna är i många fall små i dag. Vi har 23 länsrätter, och förslaget är att de ska bli 12. Vi har hört från oppositionen att man inte är så förtjust i det. Men jag är ganska övertygad om att jag kommer övertyga dem om att detta är ett eminent förslag.

Länsrätterna har ett stort antal varierande mål, alltifrån 30 000 till mindre än 1 000 på respektive länsrätt. Antalet måltyper har ökat. Med samhällsutvecklingen får vi hela tiden en förändring och ett mer komplext samhälle. Därför ökar antalet mål, och handläggningstiderna är långa och blir längre. Detta är en situation som inte är hållbar. Därför har domstolarna själva begärt en förändring. Man har även från andra myndigheter och från näringslivets representant krävt en förändring.

Detta är bakgrundsbilden. Vad har då regeringen att komma med i sitt förslag? Jo, man sätter rättssäkerheten för den enskilda högst. Det är viktigt att det blir en effektivitet i domarna och en rättssäker behandling. Man sätter som mål att handläggningen inte får ta längre tid än sex månader. Man vill ha en specialisering av domstolarna för att få en effektivitet. För att kunna hantera denna komplexa materia måste domstolarna vara specialiserade. Det är väldigt svårt att hålla kompetent personal i en liten domstol som ska hantera 500 mål. Det säger sig självt.

Därför är det viktigt att man kan ha en personalrekrytering, att det finns en minsta gemensamma nämnare och att det finns minst ett visst antal personer som kan ge varandra idéer och att man kan ha en kreativ och utvecklande miljö. Både för domare och beredningspersonal måste det finnas en viss kritisk massa. Därför är det också viktigt att man kommer upp i ett visst antal mål, så att man kan behålla denna kompetens. För att denna kompetens ska kunna bibehållas måste man ha kvalificerade mål och ha ett visst antal domare hela tiden som kan träda in om någon blir sjuk och så vidare. Men hela tiden är detta med sikte på den enskilde medborgaren och att han när han hamnar i en förvaltningsdomstol ska få en så rättvis och säker dom som möjligt.

Alternativet hade varit att man får ett A- och ett B-lag och att vissa domstolar blir specialiserade och kommer att urvattna andra. Det ligger alltså en stor fara i att inte göra någonting åt detta.

När man genomför en sådan här reform måste man också göra en avvägning så att man får en funktionell geografisk spridning. Det är viktigt eftersom Sverige inte är ett runt land utan ganska avlångt. Det är de facto på det sättet. Därför är det viktigt att vi behåller en del av förvaltningsdomstolarna i Norrland.

Jag ska lite grann bemöta den kritik som har kommit från oppositionen. Den går ut på två linjer, vad jag kan förstå. Den ena är att vi inte ska ha någon förändring, som Socialdemokraterna driver. Man vill inte se skillnaden mellan tingsrätter och förvaltningsdomstolar. Där finns en väsentlig skillnad. 85 procent av målen hanteras muntligt. I många fall åker förvaltningsdomstolen ut och gör besök på platsen. Det kan vara ett taxeringsmål, ett sjukhusmål, ett psykiatrimål etcetera. Detta gör inte tingsrätten. Betänk detta!

Ett skriftligt förfarande är väldigt viktigt, och det har framhållits tidigare av mina kolleger också att detta antagligen kommer att öka mer och mer.

Miljöpartiet säger att de inte vill ha detta. De säger att man vill skapa fler och att det ska vara närhet. Men jag måste ställa frågan: Vill Miljöpartiet införa kommunförvaltningsdomstolar? Är det detta som man är ute efter? Jag blir konfunderad.

Herr talman! Sammantaget yrkar jag bifall till propositionen och avslag på reservationerna.

Anf. 120 MEHMET KAPLAN (mp) replik:

Herr talman! Jag vill tacka Otto von Arnold för redogörelsen för åsikterna på er sida.

En direkt fråga ställdes till mig. Normalt är det ni i majoriteten som ska svara på frågor; det är väl det som replikmöjligheten är till för. Jag ska försöka ge ett svar – så att detta med formalia sköts på rätt sätt – och också ställa en fråga till Otto von Arnold.

Precis som i debatten tidigare med Johan Linander handlar det om en balansgång när det gäller hur nära medborgaren en myndighet ska vara. Jag ställde här tidigare en fråga till Johan Linander men fick egentligen inte riktigt svar, så jag ställer samma fråga till Otto von Arnold: Vad innebär den argumentation som Otto von Arnold använder sig av – att vi kan ha färre orter i landet med länsrätt?

Jag undrar alltså hur långt Otto von Arnold och Kristdemokraterna är beredda att gå när det gäller att ha färre platser och färre orter och att så småningom eventuellt dra ned till en enda ort – Stockholm, Göteborg, Malmö eller något ställe uppe i Norrland, alltså kanske fyra orter. Det är min fråga.

Mitt svar på Otto von Arnolds fråga om en kommunal myndighetsform är att det, om jag inte missförstått det hela, naturligtvis inte handlar om att hårdra åt det andra hållet. Nuvarande placeringar med 23 platser som följer länsgränsen – den enda gräns vi i dag kan hantera på regional nivå – har varit fullt tillräckliga. Det är vår mening i dag.

Anf. 121 OTTO VON ARNOLD (kd) replik:

Herr talman! Jag får tacka för en, som vanligt, intressant fråga. När det gäller antalet har regeringen satt upp ett antal kriterier: rättssäkerhet, personalrekrytering, kompetens, en funktionell geografisk spridning och ett visst antal mål. Vad regeringen gör är att man optimerar här. Man hittar en bra sammanvägning och kommer fram till de tolv länsrätterna, och man sätter den enskilde i centrum.

Anf. 122 MEHMET KAPLAN (mp) replik:

Herr talman! Min följdfråga blir: Vilken typ av konsekvensanalys har gjorts? Jag har tidigare ställt den frågan. Frågan är alltså vad detta baseras på. Vi fick ett något vagt formulerat svar om vad länsrätterna själva tyckt och att det finns åsikter även från kammarrätterna.

Men ska inte vi som beslutsfattare och lagstiftare så att säga höja oss över den nivå som handlar om att se till medborgarnas bästa och om att därtill hantera myndigheter?

Vi kan titta på hur vi normalt debatterar polisfrågor, som ju också ligger inom vårt utskott. Då brukar vi prata om närhetsprincipen. Flera av dina kolleger bland de borgerliga har talat om att tingsrätter inte ska blandas ihop med länsrätter och sagt att ett väldigt litet antal medborgare kommer att beröras. Men de facto kommer ett antal medborgare att beröras. Just länsrätten är naturligtvis av den karaktären att man inte personligen infinner sig. Vi har tidigare här fått väldigt bra siffror – jag tackar Johan Linander för det – som visar att i ungefär 15 procent av fallen infinner sig personen. I drygt hälften av fallen åker länsrätten ut till personen i fråga.

Faktum kvarstår: Det handlar om individer, medborgare, som på ett eller annat sätt har hamnat i situationen – häri ligger problematiken, men pedagogiskt har jag nog inte riktigt lyckats få fram det till de borgerliga ledamöterna – att det, som det oftast är, är de lokala myndigheternas beslut som ska överprövas. Det kan vara socialtjänstens eller tillståndsnämndens beslut. Då är det viktigt med just den lokala förankringen. Det är om det jag ställer en fråga även till Otto von Arnold.

Anf. 123 OTTO VON ARNOLD (kd) replik:

Herr talman! Vi har inget skriftligt förfarande när det gäller poliser. Poliserna är fysiska personer som måste vara tillstädes. Det är en väldig skillnad i det avseendet. Det måste jag upplysa Mehmed Kaplan om, men det tror jag att han också vet.

När det gäller lokala myndigheters beslut som ska överprövas vill det till att väga rättssäkerheten för den enskilda personen, som vi sätter främst, mot att man får fem, sex, sju eller åtta kilometer längre eller 10–15 minuters längre färdväg. Rättssäkerheten, speciellt vid skriftligt förfarande, är det avgörande. Att man får den bästa kvaliteten är det avgörande för oss.

Anf. 124 CHRISTER ENGELHARDT (s):

Herr talman! Domstolsverket har på uppdrag av regeringen genomfört en utredning av länsrättsorganisationen. Enligt utredningens förslag ska Länsrätten i Gotlands län slås samman med länsrätten i Stockholm med kansli i Stockholm, vilket också regeringen föreslår i propositionen. I praktiken innebär det att länsrätten på Gotland läggs ned.

Av remissinstanserna – Länsrätten i Stockholms län, Gotlands tingsrätt, Länsrätten i Gotlands län, Länsstyrelsen i Gotlands län och Gotlands kommun – är det endast Länsrätten i Stockholms län som tillstyrker utredningens och därmed regeringens förslag.

Herr talman! För Region Gotland är det viktigt att en förvaltningsdomstol finns placerad på ön. Länsrätten på Gotland finns i dag i gotlänningarnas närhet, och avståndet är kort. Men om länsrätten där slås samman med länsrätten i Stockholm innebär det längre och dyrare resor för gotlänningarna. Det större avståndet är inte rimligt och försvarbart, och detta äventyrar allmänhetens förtroende för rättssamhället.

Gotlänningarnas enda alternativ när det gäller att snabbt ta sig till Stockholm är i praktiken flyget eftersom färjeförbindelserna per dygn är så få under en stor del av året. Den borgerliga utskottsmajoriteten delar regeringens bedömning. Bland annat säger regeringen:

”Kommunikationerna till Stockholm är vidare sådana att det går att resa över dagen för en muntlig förhandling. Regeringen delar därför utredningens bedömning att verksamheten bäst främjas av att Länsrätten i Gotlands län läggs samman med Länsrätten i Stockholms län.”

Färjan mellan Visby och Nynäshamn avgår från Visby kl. 07.05. Den resande är inne på Stockholms central kl. 12.00. Färjan tillbaka går kl. 21.05 från Nynäshamn och kommer till Visby 20 minuter efter midnatt, det vill säga kl. 00.20. Att sedan ta sig vidare med allmänna kommunikationsmedel går inte. Flyget är då det enda alternativet, men det är förknippat med stora kostnader för den enskilde eftersom regeln är att den klagande parten får stå för sina kostnader.

Därmed, herr talman, ökar kostnaderna för samhället när det gäller utlägg och tidsspillan. Tidsskäl och ekonomiska skäl får inte förhindra någon av parterna i ett mål att begära muntlig förhandling. Det skulle hota en viktig del av det svenska rättssamhället.

I ett rättssäkerhetsperspektiv är en sådan sammanslagning negativ då avståndet ökar och tilltron till rättsväsendet ifrågasätts av den enskilda medborgaren. Det är även en negativ förändring för många företagare och myndigheter då närheten till förvaltningsdomstolen minskar. Det finns en stark folkopinion och politisk enighet på Gotland för att behålla länsrätten.

Herr talman! Att slå samman Länsrätten i Gotlands län med länsrätten i Stockholm innebär att de ca 800–1 000 mål som årligen hanteras på Gotland ska läggas till de ca 28 000 ärenden som hanteras i Stockholm. Handläggningstiderna skulle bli betydligt längre än i dagsläget, vilket är till nackdel för gotlänningarna.

Länsrätten på Gotland är trots sin litenhet en mycket väl fungerande domstol, lokalt förankrad och lättillgänglig för gotlänningarna. Eftersom Gotland nu har blivit en egen region skulle en nedläggning av en av dessa två domstolar medföra en förlust av en kvalificerad arbetsplats med stort symbolvärde. Det vore därför märkligt om regionen framtogs sin förvaltningsdomstol. Länsrätten på Gotland har en bra kompetens och funktionella lokaler. Det är alltså olyckligt om det samarbete med tingsrätten som nu pågår inte tillvaratas och vidareutvecklas utan i stället avvecklas. De två domstolarna är viktiga för Gotland med dess speciella geografiska läge och förutsättningar.

Herr talman! Självklart står jag bakom samtliga socialdemokratiska reservationer men med anledning av mitt anförande yrkar jag bifall till reservation 2 där min motion Ju23 om länsrätten på Gotland finns med.

Anf. 125 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Även jag känner mig mycket engagerad i förhållandena på Gotland; jag är sedan många år sommargotlänning. Jag har kontakt med mina partikamrater på Gotland, och den här frågan känner de starkt för.

Om man läser propositionen, vilket jag antar att Christer Engelhardt har gjort, ser man att det inte är många mål som handläggs på Gotland. Där finns färre än tre domare och totalt färre än tio årsarbetskrafter. Det handlar om ungefär 20 mål enligt lagen om särskilda bestämmelser för vård av unga och 22 övriga mål. Omfattningen är alltså inte stor. Också Christer Engelhardt var inne på att det är en liten länsrätt.

Problemet är resorna. Låt mig dock säga att det finns fler färjeförbindelser än de två som Christer Engelhardt nämnde. Under den värsta vintern kanske färjorna går så sällan, men eftersom jag då och då åker till Gotland kan jag konstatera att det finns ganska bra med båtavgångar. Dessutom kan man numera flyga till rätt hyfsade priser. Det i sig tycker jag inte ska ses som ett stort problem.

Jag vet inte om Christer Engelhardt hade möjlighet att lyssna på mitt tidigare inlägg, men där tog jag upp det nya som är på gång, nämligen att det kommer ett förslag från Domstolsverket nästa vecka som handlar om inrättandet av en ny forumregel. Det innebär att man utgår från var den enskilda parten finns, alltså den enskilda partens hemvist. Det i sin tur innebär att länsrätten i Stockholm kommer till Gotland och håller de muntliga förhandlingarna där.

Jag utgår från att Christer Engelhardt och andra socialdemokrater kommer att stödja förslaget när det kommer. Det ingår inte i denna proposition.

Anf. 126 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Om saker och ting ska komma efter hand undrar jag varför det är så bråttom. Varför inte invänta de utredningar och förslag som är på gång i stället för att hasta igenom en sådan här omorganisation? Mer bråttom kan det rimligtvis inte vara. Den nuvarande ordningen har fungerat, och då kunde man lika gärna invänta de utredningar som pågår.

Antalet mål som Helena Bargholtz räknar upp stämmer. Till de uppräknade målen skulle jag vilja lägga 22 psykiatrimål, om det ska vara korrekt och enligt det som står i betänkandet.

Beträffande färjeförbindelserna vet jag inte hur Helena Bargholtz reser, men om hon är sommargotlänning kanske hon reser mest på sommaren. Då är färjeförbindelserna fler. Gotland har också en bofast befolkning. Folk lever där året runt. Om man går in och tittar i turlistan ser man att färjeförbindelserna från hösten fram till försommaren inte är fler än de jag nämnde i mitt anförande. Sedan ökar antalet förbindelser under sommaren. Jag tror dock inte att sommarmånaderna är den mest aktiva perioden för länsrätten. Det handlar om den bofasta befolkningens tillgång till en fungerande förvaltningsdomstol.

Jag förstår att Helena Bargholtz behövde gå upp i detta ärende. Senast i dag kom nämligen Sören Strand i en liberal kommentar på Gotlänningens ledarsida med skarp kritik mot den borgerliga regeringen. I sin artikel nämnde han också Helena Bargholtz och det svek som alliansen, där

Folkpartiet ingår, ställer Gotland inför. Han riktar sin kritik mot somargotlänningen Helena Bargholtz.

Antalet mål som hanteras vid länsrätten på Gotland tycker jag inte att man ska förringa. De målen har ett berättigande och måste få en rättvis prövning. Där utgör resandet och kostnaderna ett hinder.

Anf. 127 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik:

Herr talman! Självklart ska även de målen få en riktig och bra behandling, men det jag pekar på är att det finns möjligheter för domstolen att fara från Stockholm till Gotland så att gotlänningarna inte behöver drabbas av kostnader för att ta sig till Stockholm. Det ser jag som något mycket viktigt.

Jag kan inte säga att frågan hafsats igenom. Den har stötts och blötts ganska länge, och det är väl skönt att man nu kommer till ett avslut. Som framgått av debatten tidigare har det från domstolsväsendet uttryckts starka önskemål om att något måste göras. Nu kommer regeringen med ett förslag, och då är det viktigt att det också går igenom.

Utan att ha några löften utgår jag från att man naturligtvis kommer att följa utvecklingen på detta område. Om det visar sig att det inte fungerar får man givetvis vidta åtgärder för att rätta till det hela. Det är viktigt att vi nu får fram ett beslut om den här frågan.

Anf. 128 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik:

Herr talman! Det låter nästan som att man skjuter först och frågar sedan. Jag tycker att det är ett märkligt sätt att resonera och hantera en sådan här situation, att säga att vi får väl se om vi kan rätta till det efteråt. Varför då inte invänta utredningen och de förslag som kommer och som Helena Bargholtz refererar till?

Även om domstolen skulle resa till Gotland för förhandlingar innebär också det kostnader och tidsspillan, och trots att det finns ett visst antal flygavgångar är flygplanen till Gotland inte av den digniteten att de har hur många platser som helst. Det är ett ganska hårt tryck på flygresandet till och från Visby. Jag tror inte att det går att försvara nedläggningen med att det tack vare flyget blir lättare, oberoende av om det finns lågprisflyg eller inte. Det blir ändå en merkostnad både vad gäller tid och pengar. Jag har förstått att man även sett på de ekonomiska aspekterna vid sammanslagningen.

Såväl länsstyrelsen som kommunledningen och länsrätten har uppvaktat justitieutskottet. Ingen av dem har sett några fördelar med en sammanslagning. Från alliansens sida har man alltså totalt nonchalerat dessa åsikter. Det som i debatten lyfts fram som fördelar, och det som sagts om att länsrätten efterfrågat detta, är ingenting som skett från Gotlands sida. Där har man varit helt nöjd med situationen.

Jag hoppas naturligtvis, oberoende av vad beslutet blir i dag kl. 16, om det blir bifall till förslaget, att regeringen tar sig en funderare. I slutändan är det regeringen som bestämmer hur detta så småningom ska sjösättas. Där har Helena Bargholtz en viktig uppgift att fylla genom att i så fall vrida klockan tillbaka.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 15 §.)

Prot. 2008/09:130

11 juni

*En långsiktigt hållbar
organisation för de
allmänna förvaltningsdomstolarna
i första instans*

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2008/09:UU11
Vissa säkerhetspolitiska frågor (skr. 2008/09:137).

Anf. 129 URBAN AHLIN (s):

Herr talman! Vi ska behandla vissa säkerhetspolitiska frågor i utrikesutskottets betänkande. Det bygger på ett antal motioner från den allmänna motionstiden och är alltså ett ganska spretigt betänkande. Där behandlas också regeringens skrivelse om det svenska samarbetet med Euroatlantiska partnerskapsrådet.

Låt mig inleda med att göra en hänvisning till det finska parlamentet. I går beslutade nämligen den finska riksdagens utrikesutskott om ett betänkande om säkerhetspolitik. För första gången på mycket länge hade man olika uppfattningar om den säkerhetspolitiska inriktning som Finland ska ha. Skälet till detta var att socialdemokrater och vänsterpartister i Finland menade att den finska regeringen nu gått för långt i sitt Nato-vurmande och i sina öppningar för ett framtida Natomedlemskap. På det sättet markerade de tydligt mot den finska regeringen.

Detta är olyckligt. Jag vill säga för kammarens protokoll att vi var nära att hamna i exakt samma situation i den svenska riksdagen. Vi socialdemokrater har i de motioner som behandlas i betänkandet varit tydliga med att regeringens partier klart måste visa för riksdagen att Sveriges militära alliansfrihet ligger fast och sluta upp med att göra tarvlig symbolpolitik i regeringsdeklarationer och utrikesdeklarationer genom att försöka skapa en bild av något annat. Detta märks till exempel i regeringens försvarspolitiska proposition, men också i andra skrivelser som har kommit till riksdagen. Låt mig peka på ett antal sådana saker.

En är att man inte nämner att Sverige är militärt alliansfritt. En annan är att man talar om att den neutralitetsoption som vi har som ett militärt alliansfritt land inte längre existerar eftersom vi nu har en solidaritetsförklaring med våra europeiska vänner samt Norge och Island. Dessutom undviker man naturligtvis hela tiden att skriva att vi definierar vår alliansfrihet själva.

Vi har fört en ordentlig diskussion om detta i utskottet, och jag vill markera det för protokollet. Jag är glad över att en borgerlig majoritet – här är Folkpartiet undantaget – ändå har gått med på att i detta betänkande skriva just att Sverige är militärt alliansfritt, att vi själva definierar den närmare innebörden av denna alliansfrihet och att det inte finns några länkar till att tala om att neutralitetsoptionen inte längre existerar.

Med det har vi socialdemokrater tyckt att vi kan ställa upp på den här beskrivningen och förklara varför vi fortfarande stöder den överenskommelse som gjordes 2002 och som sedan har utvecklats ytterligare i Försvarsberedningen. Det är den säkerhetspolitiska hållning som vi socialdemokrater har.

Jag vill ändå inför kammaren notera att i Finland har det spruckit. Nu skiljer det i synen på hur den säkerhetspolitiska inriktningen ska vara. Vi var väldigt nära detta i Sverige, och jag vill tacka en del av de borgerliga ledamöterna som ändå vågade ta avstånd från några av de skrivelser som regeringen har drivit.

Jag kan förstå dilemmat. Folkpartiet var inte med på den uppgörelse vi gjorde 2002 men ingår i regeringsunderlaget och har naturligtvis därmed en stor inverkan på de texter som regeringen levererar. Det är bra att utskottet faktiskt har använt orden militär alliansfrihet och att vi själva definierar detta.

En uppmaning till regeringen inför framtiden, för att undvika att hamna i en finländsk situation, är att det är dags att sluta med löjlig symbolpolitik och med löjligen provokationer. Låt oss i stället se till att debatten handlar om det som verkligen gäller, och det är det som den här skrivelsen innehåller, Sveriges relation med Euroatlantiska partnerskapsrådet och vårt samarbete i Partnerskap för fred.

Det har rests många olika frågor om varför vi har detta nära samarbete med Nato. Låt mig därför göra en liten historisk tillbakablick för att förklara varför vi socialdemokrater tycker att det är nödvändigt att vi har ett djupt samarbete också med Nato.

Under kalla kriget var Sverige ett neutralt land. Vi var efterfrågade av Förenta nationerna för att göra fredsbevarande operationer när väl en fred hade etablerats. Tyvärr var det på det sättet att säkerhetsrådet alltid var blockerat av de veterande länderna. De två makterna Warszawapakten och Nato stod ofta mot varandra i konflikter under kalla kriget, men när väl de stridande hade tröttnat på att strida och man fick någon slags fredslinje ringde man neutrala länder som Sverige och sade: Kan ni komma med era välutbildade soldater och ställa er här och vara fredsbevarande?

När kalla kriget upphörde och Sovjetunionen föll samman ändrades förutsättningarna för detta. Helt plötsligt kunde FN:s säkerhetsråd ta beslut om att kräva fredsframtvängande insatser, att agera långt innan för att på det sättet hindra onödig blodspillan. Då ledde det naturligtvis till stärkta krav på de soldater som skickades ut.

Tyvärr, vill jag säga, hade inte Förenta nationerna den kraft och den styrka som då krävdes. Minns Srebrenica, där FN garanterade flyktingar ett safe haven men när väl serbiska trupper attackerade klarade inte FN att skydda dessa. Tusentals människor slaktades.

Där startade egentligen samarbetet mellan Förenta nationerna och Nato och mellan Sverige och Nato. Nato var arbetslöst. Det fanns ingen fiende längre, och man sade: Vi har ju strukturerna. Vi har de vältränade soldaterna. Vi ställer oss till FN:s förfogande för att göra en insats på Balkan. Där började Partnerskap för fred och där började Euroatlantiska partnerskapsrådet. Detta är bra.

Vill vi att Förenta nationerna även fortsättningsvis ska kunna ge mandat till komplicerade operationer måste det också finnas soldater som är övade tillsammans för att just utföra de uppgifterna. FN kan ge uppdraget till Afrikanska unionen, som man till exempel gör i Sudan, man kan ge det till Europeiska unionen, som vår insats i Somalia nu eller som tidigare i Tchad, och man kan också ge det till Nato, som man gör i Kosovo och som man gör i Afghanistan. Och det är rimligt och bra.

Ska man samarbeta i internationellt sammansatta grupper måste man naturligtvis öva tillsammans. Det är Natostandard som gäller över hela världen. Därför behöver vi också samarbeta och samöva med Nato. Detta handlar inte om att vi glider in i Nato.

Jag måste säga att jag är innerligt trött på att höra en del partier på vänsterkanten alltid tala om att det här samarbetet på något vis skulle göra att vi glider in i ett Natomedlemskap. Ett Natomedlemskap handlar om ömsesidiga försvarsförpliktelser och att man säger ja till artikel 5. Det har ingenting att göra med det vi arbetar med.

Jag är lika trött när jag hör främst folkpartister och en del moderater också påstå, som i dagens Svenska Dagbladet, att det här samarbetet gör att vi nu är så nära varandra att det är lika bra att Sverige blir medlem i Nato.

Vi talar om två helt olika saker. Läs regeringens skrivelse! Samarbetet med Nato och Euroatlantiska partnerskapsrådet handlar om att vi vill att svenska soldater ska kunna göra internationella insatser. Då måste vi också träna tillsammans med andra. Ibland gör vi det ihop med EU, ibland kan vi göra det med Afrikanska unionen och ibland gör vi det med Nato. Det är absolut inget konstigt med det. Det leder inte till att vi glider in i Nato. Det är en digital fråga. Antingen är man med och omfattas av artikel 5 eller också är man inte med.

I det här betänkandet finns det också ett antal andra frågor. Tiden rinner i väg, och jag ska inte dra ut på tiden för länge med detta, men jag vill ändå lyfta några frågor som jag tycker har betydelse för framtiden. En är massförstörelsevapen och nedrustningsfrågan. Den står högst upp på den internationella dagordningen.

Alla undrar över hur presidentvalet i Iran kommer att utfalla och om det kommer att leda till att Obama kan få till en dialog med det iranska ledarskapet så att vi kan få ett stopp på den kärnvapenupprustning i Mellanöstern som vi alla är oroliga över. Vi ser också vad Nordkoreas ledare har för sig, där vi alla oroas över det kynne som verkar prägla det nordkoreanska ledarskapet så att vi inte riktigt vet vad som kommer att hända.

Sverige har under väldigt lång tid haft ett högt anseende när det gäller kampen mot kärnvapen. Vi har varit ledande i nedrustningsfrågan. Vi tillsatte en Blixkommission, en före detta folkpartistisk minister, som har presenterat ett stort antal rekommendationer för Sveriges regering om frågor som vi skulle kunna agera i vid internationella forum för att driva nedrustningsfrågan.

Carl Bildt, vår utrikesminister, vägrar att ens ta ordet Blixkommissionen i sin mun. Ingenting görs på detta område. Pengarna dras in, de anställda sägs upp och Hans Blix får åka i väg och tiggas pengar för att göra avslutningsmöten i New York. Det är den svenska nedrustningspolitiken i dag. Jag tycker att det är ofattbart. Här borde det finnas möjligheter att utnyttja de rekommendationer som Blix redovisar i sin kommission för ett progressivt nedrustningsarbete.

Den andra frågan är konventionen om klustervapen. Trots att utrikesministern här raljerade över de norska initiativen att få till ett förbud mot klustervapen fick han ändå till slut ge med sig i fråga om att Sverige skulle skriva under det avtalet. Själv såg han till att vara i Köpenhamn i stället för att åka till Oslo tillsammans med en massa andra utrikesministrar som tyckte att det var viktigt att skriva under konventionen som förbjuder klustervapen.

Nu har vi i processen nått till att vi ska ratificera det avtalet. Jag är glad över att utskottet – och det är en bred majoritet i utskottet – tydligt skriver att det skyndsamt ska ratificeras av Sverige. Tyvärr talar Carl

Bildt, utrikesministern, om en väldigt lång period, kanske uppemot ett decennium, innan vi har hittat lösningen på det här problemet. Det duger inte. Vi behöver ratificera avtalet skyndsamt för att vara ledande i arbetet med att få bort klustervapen.

Låt mig också till sist tala om kvinnornas roll i konflikter och hur de utnyttjas i konflikter. Vi känner alla till FN-resolutionen 1325 som handlar om kvinnornas roll i konflikter, att vi behöver ha med dem i fredsbevarande operationer för att de har ett annat synsätt, och hur vi bör förhålla oss till kvinnor som befinner sig i konfliktområden och så vidare.

Vi har resolution 1820 som handlar om sexuellt våld i konflikter. Det är någonting som jag vill lyfta fram speciellt nu. Vi har sett exempel där våldtäkter av kvinnor används som ett vapen i konflikter, inte bara som ett vapen mot den enskilda kvinnan och ett fruktansvärt övergrepp på kvinnan, utan också för att sprida hat och illvilja hos motståndarna för att på det sättet trigga upp en krigsstämning.

Övergreppen görs inte heller enbart av det skälet. I vissa områden i världen finns det ju kulturella och religiösa bevekelsegrunder som gör att familjer splittras och hela samhällen slås sönder av att en kvinna har blivit våldtagen. Detta är, som Kvinna till kvinna ibland brukar säga, något slags massförstörelsevapen också. Jag går inte så långt att jag jämför kärnvapen med de våldtäkter vi ser i konflikterna, men jag tycker nog att det är dags att vi börjar lyfta fram detta, för det har ödesdigra konsekvenser för samhället när massvåldtäkter används på det viset. Vi har i det här betänkandet skrivit väl om detta, och vi vill att det ska lyftas fram än mer.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till våra reservationer 9, 18, 22 och 30.

I detta anförande instämde Kerstin Engle (s).

Anf. 130 HANS LINDE (v):

Herr talman! När Berlinmuren föll och Warszawapakten avskaffades föddes en dröm om en värld av fred och samarbete utan kapprustning och motsättningar. Vi fick en möjlighet att stärka FN och befria mänskligheten från krigens ok och det hot som kärnvapen utgör. Låt oss i dag konstatera att den drömmen har blivit alltmer avlägsen och att vi försuttit många av de historiska möjligheter vi har haft i våra händer.

I dag ser vi en värld där man i en rad regioner åter rustar och kapprustar, där klyftorna växer i konfrontationens spår och där miljoner människor lever i krigets helvete. Åter ser vi hur motsättningarna ökar. I flera regioner ser vi oroväckande tecken på militär upprustning, och även i vårt eget område. Utvecklingen i Kaukasus och USA:s planer på att anlägga en bas för antirrobotmissiler i Polen och en radaranläggning i Tjeckien är sådana oroväckande exempel.

Utvecklingen må vara oroande men kan inte målas i enbart svarta färger. Det finns öppningar och möjligheter att överbrygga motsättningarna inom Europa och i världen. Drömmen om en värld av fred och samarbete må i dag vara just en dröm, men den är knappast död.

Jag kan ge ett konkret exempel på just hur denna dröm lever. För drygt två månader sedan besökte jag som valobservatör El Salvador. Där genomförde man ett demokratiskt presidentval och hade sitt första rege-

ringsskifte på 20 år. Fram till 1992 härjades El Salvador av ett blodigt USA-understött inbördeskrig och led under förtrycket av en auktoritär högerregim. Kan folket vinna både fred och demokrati i ett land som El Salvador tror jag inte att det finns något land på jorden där en fredlig och demokratisk utveckling inte är möjlig.

Sverige skulle kunna spela en avgörande roll i en positiv utveckling i världen i stort såväl som i vårt närområde. Men ett Sverige som knyter sig allt närmare Nato, som aktivt deltar i militariseringen av EU och som väljer en väg av konfrontationer mot Ryssland kommer inte att vara en sådan kraft. Möjligheterna för att Sverige ska spela en positiv roll saknas inte, däremot saknas uppenbarligen den politiska viljan hos den borgerliga regeringen.

Vänsterpartiet anser att Sverige ska vara militärt alliansfritt. Vi värnar ett oberoende Sverige med en självständig utrikes- och säkerhetspolitik och som är en tydlig och konsekvent röst för fred och nedrustning. För Vänsterpartiet är den militära alliansfriheten en grundbult i den svenska utrikes- och säkerhetspolitiken som vi inte är beredda att kompromissa med.

Vår alliansfrihet har tjänat och tjänar oss väl och har god möjlighet att även i fortsättningen tjäna oss väl under en lång tid framöver. Alliansfriheten har varit och är en av grundorsakerna till att vårt land varit förskottat från krig i 200 år och har goda möjligheter att även i framtiden vara en grund för säkerhet och fred i vårt eget land.

Men vår alliansfrihet ger också Sverige goda möjligheter att i vår omvärld vara en kraft för fred och nedrustning. Om vi ser oss runt om i världen i dag är det lätt att konstatera att världen är i akut behov av alliansfria stater som står fria från militärallianser och stormakter och som kan agera som fredsmäklare och värdar för freds- och försoningsprocesser. Genom vår alliansfrihet i kombination med vår avsaknad av kolonial historia och det internationella anseende som Sverige fått genom långvarigt biståndarbete har vårt land unika förutsättningar att vara just ett sådant land om vi så önskar.

Vår alliansfrihet är därför vår största säkerhetspolitiska och utrikespolitiska tillgång. Men även om utskottsmajoriteten i dag säger att Sverige är alliansfritt så agerar Sverige på flera områden i realiteten på ett sätt som ingen annan kan uppfatta som just alliansfritt.

Utan offentlig debatt i Sverige och utan att svenska folket tillfrågats ser vi i dag hur vår alliansfrihet töms på innehåll och berövas sin trovärdighet i takt med att det militära samarbetet med Nato och inom Europeiska unionen fördjupas och breddas. Det har varit en utveckling som skett genom de små stegens tyranni. Steg för steg har Sverige förts mot ett Natomedlemskap bort från alliansfriheten. Ska vi vara ärliga i denna kammare var det knappast en utveckling som inleddes med maktskiftet 2006.

Två viktiga och stora steg bort från alliansfriheten har tagits det senaste året. För mindre än ett år sedan röstade en majoritet här i riksdagen ja till Lissabonfördraget där man uttryckligen slår fast att ”den gemensamma säkerhets- och försvarspolitik ska omfatta den gradvisa utformningen av unionens gemensamma försvarspolitik. Den kommer att leda till ett gemensamt försvar.” Ett annat steg togs den 1 juni 2008 när den svenska representationen i Natohögkvarteret i Bryssel uppgraderas

till en egen ambassad efter beslut av den borgerliga regeringen. Frågan är om retoriken om alliansfrihet har täckning i vårt agerande och om omvärlden längre betraktar oss som just ett alliansfritt land.

Det är därför inte så konstigt att utskottsmajoriteten i betänkandet säger att Sverige är alliansfritt men säger ingenting om vad vi ska vara i morgon. Med den här utvecklingen är det ett faktum att alliansfriheten på flera centrala områden förlorat sin grund och sin egen trovärdighet.

Herr talman! Ett tydligt steg bort från alliansfriheten tas i detta nu. I måndags inleddes den Natoleda övningen Loyal Arrow i Norrbotten med flygflottiljen F 21 i Luleå som bas. Fram till den 16 juni ska drygt 50 stridsflygplan, ett hangarfartyg och drygt 2 000 soldater från tio länder genomföra den största flygövningen i svensk historia. Att vi upplåter vårt territorium för Natoleda övningar är i grunden oförenligt med svensk alliansfrihet. Övningen riskerar dessutom att bidra till en militär kapprustning i hela Barentsregionen.

Försvarsmakten säger själv att övningen är en del i uppbyggandet av Natos snabbinsatsstyrka, Nato Response Force, en styrka som kom till på initiativ av USA:s förre försvarsminister Donald Rumsfeld. Han är en av huvudarkitekterna bakom USA:s anfallskrig mot Irak. Det är ett krig som drivit fyra miljoner irakier på flykt och kostat kanske så mycket som en miljon människoliv.

Enligt Nato ska de 25 000 man som ska ingå i Nato Response Force kunna sättas in med fem dagars varsel för att bekämpa så kallad terrorism. Den ska kunna sättas in utan FN-mandat och i strid mot folkrätten.

Den borgerliga regeringen har inte velat ge besked om Sverige ska gå med i Natos snabbinsatsstyrka. Men att man nu upplåter svenskt territorium för förberedelsearbetet ger ju ett tydligt svar på i vilken riktning man vill gå.

Den tid då vi som är vänner av alliansfrihet i riksdagen kunde tala om att försvara alliansfriheten är förbi. Nu handlar det om att återupprätta alliansfrihetens trovärdighet. I vår motion och i våra reservationer visar vi vänsterpartister på några av de helt avgörande steg som behöver tas för att alliansfrihetens trovärdighet ska åtminstone delvis kunna återupprättas.

Då krävs att vårt territorium, vårt luftrum och vårt territorialvatten inte upplåts för framtida Natoleda militärövningar. Då krävs att vi tydligt tackar nej för att delta i EU:s stridsgrupper och Natos snabbinsatsstyrka. Då krävs att vi avvecklar vår representation i Natohögkvarteret i Bryssel.

Herr talman! Sverige står inför ett avgörande säkerhetspolitiskt vägval. Det är inte i längden hållbart att i deklARATIONER hävda alliansfrihet samtidigt som man agerar på ett sätt som ingen kan uppfatta som just alliansfritt. Inom de kommande åren står vi inför en rad konkreta frågeställningar om svenskt Natomedlemskap, om deltagande i Natos snabbinsatsstyrka och värdskapet för Nordic Battlegroup 2011. På inga av dessa tre helt avgörande framtidsfrågor får vi i dag ett klart besked från den borgerliga majoriteten.

Samtidigt vill jag understryka att vi i den rödgröna oppositionen på dessa punkter är eniga i vårt avvisande av medlemskap i Nato och svenskt deltagande i Natos snabbinsatsstyrka såväl som i vårt krav att

Sverige ska dra tillbaka värdskapet för Nordic Battlegroup 2011. Vi är eniga i oppositionen i vårt stöd till en svensk alliansfrihet inte bara i dag utan också imorgon.

Nu är det hög tid att sluta mörka. Nu är det dags att komma ut ur de säkerhetspolitiska garderoberna och i öppen och bred debatt visa var man står inför dessa helt avgörande framtida vägval. Var Vänsterpartiet står i dessa för vårt land helt centrala och avgörande frågor ska ingen behöva tveka om. Jag yrkar med detta bifall till reservationerna 2 och 15.
(forts. 16 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.50 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

15 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SoU25 Handel med vissa receptfria läkemedel

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (v)

Votering:

262 för utskottet

18 för res. 1

69 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 102 s, 85 m, 21 c, 21 fp, 17 kd, 16 mp

För res. 1: 1 s, 17 v

Frånvarande: 27 s, 12 m, 8 c, 7 fp, 7 kd, 5 v, 3 mp

Punkt 2 (Lagförslagen)

1. utskottet

2. res. 2 (s, mp)

Votering:

145 för utskottet

119 för res. 2

17 avstod

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 s, 84 m, 21 c, 21 fp, 18 kd

För res. 2: 103 s, 16 mp

Avstod: 17 v

Frånvarande: 26 s, 13 m, 8 c, 7 fp, 6 kd, 5 v, 3 mp

Luciano Astudillo (s) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Prot. 2008/09:130

11 juni

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU23 Överlåtbara fiskerättigheter m.m.

Punkt 2 (Fiskebestånden m.m.)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

144 för utskottet

137 för res. 1

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 83 m, 22 c, 21 fp, 18 kd

För res. 1: 104 s, 17 v, 16 mp

Frånvarande: 26 s, 14 m, 7 c, 7 fp, 6 kd, 5 v, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU23 En långsiktigt hållbar organisation för de allmänna förvaltningsdomstolarna i första instans

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v, mp)

Votering:

145 för utskottet

137 för res. 1

67 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 m, 22 c, 21 fp, 18 kd

För res. 1: 104 s, 17 v, 16 mp

Frånvarande: 26 s, 13 m, 7 c, 7 fp, 6 kd, 5 v, 3 mp

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Domkretsar för de allmänna förvaltningsdomstolarna)

1. utskottet

2. res. 2 (s)

Votering:

146 för utskottet

104 för res. 2

32 avstod

67 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 m, 22 c, 21 fp, 18 kd, 1 mp

För res. 2: 104 s

Avstod: 17 v, 15 mp

Frånvarande: 26 s, 13 m, 7 c, 7 fp, 6 kd, 5 v, 3 mp

Maria Wetterstrand (mp) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

16 § (forts. från 14 §) **Vissa säkerhetspolitiska frågor** (forts. UU11)

Anf. 131 URBAN AHLIN (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att det var förtjänstfullt av Hans Linde att peka på de likheter som vi i den rödgröna alliansen har när det gäller säkerhetspolitiken. Du påpekar tydligt och klart att vi är emot ett medlemskap i Nato. Vi står fast vid den militära alliansfriheten. Om vi vinner valet 2010 är det ingen tvekan om att vi inte kommer att ansöka om ett medlemskap eller bidra till att det kommer upp på dagordningen under nästkommande mandatperiod. Det var också bra att du lyfte upp att vi inte vill ta ledarskapet för en nordisk stridsgrupp 2011 och att vi inte heller kommer att delta i Natos snabbinsatsstyrka. Det är korrekt som Hans Linde säger, det är tre områden som vi är helt överens om.

Innan jag fortsätter till en del saker som jag tyckte var mer tveksamma i Hans Lindes anförande vill jag ha detta sagt eftersom det visar att det i säkerhetspolitiken de facto finns en större enighet mellan våra tre partier än vad det finns mellan de fyra borgerliga, där en så vital fråga som Natomedlemskapet splittrar de borgerliga partierna.

Det finns en sak som jag skulle vilja fråga Hans Linde om. Det handlar om Partnerskap för fred. Vänsterpartiet har en reservation där man säger att man vill att Sverige ska lämna Partnerskap för fred. Det är en organisation, en samarbetsform, som vi har utvecklat för att vi har tyckt att det är viktigt att Sverige har möjlighet att delta i FN-mandaterade internationella insatser. Hans Lindes parti, Vänsterpartiet, har ju ställt upp på en hel del sådana insatser som genomförts av Nato, till exempel i Kosovo. Det hade inte varit möjligt om vi inte hade haft ett samarbete inom Partnerskap för fred.

Jag är nyfiken på att höra om detta verkligen är en rimlig hållning när vi vill kunna delta i vissa internationella insatser som också genomförs av Nato, givetvis under ett FN-mandat som i Kosovo.

Anf. 132 HANS LINDE (v) replik:

Fru talman! Urban Ahlin hade uppenbarligen vissa behov av att markera mot Vänsterpartiet när han gick in i den här kammaren. Förklaringen till det tror jag inte går att finna i mitt anförande eller i den här kammaren, men det kan andra spekulera om. Men det är väl bra att Urban Ahlin då i det här inlägget fokuserar på och understryker det som vi faktiskt är eniga om. Vi har i dag en rödgrön opposition som är helt enig när det gäller tre saker: Sverige ska inte ansöka om medlemskap i Nato, vi ska inte ansöka om medlemskap i Nato Response Force – Natos snabbsatsstyrka – och vi ska tacka nej till ledarskap för Nordic Battlegroup 2011. Det är de tre centrala säkerhetspolitiska frågor som i dag står på svensk utrikes- och säkerhetspolitikens dagordning.

När det kommer till den konkreta frågan om Partnerskap för fred vet Urban Ahlin mycket väl att Vänsterpartiet är ett parti som varit positivt till att vi ska delta i internationella insatser. Vi har under den här mandatperioden sagt ja till svenskt deltagande i en lång rad insatser i Kosovo, i Tchad, i Sudan, i Somalia, utanför Libanons kust och så vidare. Vi ser också att ska man klara av den typen av insatser krävs det gemensamma övningar. Vi är inte principiella motståndare till att man genomför gemensamma övningar.

Det vi däremot har vänt oss mot hela tiden sedan Sverige gick med i Partnerskap för fred har varit att det här handlar om så mycket mer än bara att man ska samordna sig och öva tillsammans i militära övningar. Det har inneburit att vi som alliansfritt land har knutit oss närmare Nato på centrala områden. Ett sådant område ser vi just de här dagarna genom den Natoleda övning som nu genomförs på svenskt territorium och som sker inom ramen för Partnerskap för fred. Där har vi ett sådant exempel som faktiskt konkret har hotat vår alliansfrihet, för det är så de facto dessa dagar då vi sitter i denna kammare att Norrbotten, Västerbotten och Jämtland i det här läget befinner sig under Natos ledning. De är de facto en del av Nato.

Jag har svårt att se hur det kan vara förenligt att stå och säga att man är vän av alliansfrihet och samtidigt upplåta vårt territorium till att låta Nato hålla övningar.

Anf. 133 URBAN AHLIN (s) replik:

Fru talman! De Natoövningarna kan vi ha en diskussion med de borgerliga om sedan eftersom det är regeringen som har tackat ja till det, och det har inte behandlats av riksdagen. Men det är klart att det inte är första gången som det sker Natoövningar. Hans Linde har också varit i Göteborg och demonstrerat när det var Natoövningar där. Jag tror nog att svenska myndigheter har koll på Norrbotten även om Nato övar, ärligt talat. Jag tror inte att själva Norrbotten står under Natos befäl.

Låt mig också säga när det gäller Partnerskap för fred att det kan i alla fall knappast vara det som har lett oss in i det som Hans Linde talar om, för i Partnerskap för fred finns länder som till exempel Vitryssland med. Jag tror inte att någon här tycker att Vitryssland direkt har närmat sig ett Natomedlemskap, att det är det som har varit själva drivkraften in i Nato.

Men låt oss lämna PFF och gå till den fråga som jag vill ställa till dig och senare också till Birgitta Ohlsson från Folkpartiet, för Vänsterpartiet och Folkpartiet är två av partierna som – om man får vara ärlig – i tid och otid försöker skapa en bild av att Sverige glider in i Nato. Hans Linde försöker också ge en bild av att Nato på något vis håller på att omringa Ryssland. Det handlar om radarstationer; det handlar om att Nato har expanderat mot Rysslands gränser.

Är Hans Linde medveten om att Ryssland har ett närmare samarbete med Nato än vad Sverige har? Ryssland har fler samarbetsformer än Partnerskap för fred. Ryssland har ett gemensamt råd tillsammans med Nato där man sitter och arbetar inom ett stort antal frågor, som just det du vände dig mot, terrorismbekämpning. Ryssland har alltså ett betydligt mer organiserat samarbete med Nato än vad Sverige har. Är din slutsats då att Ryssland glider in i Nato?

Anf. 134 HANS LINDE (v) replik:

Fru talman! Urban Ahlin behöver inte använda sin talartid till att hålla föredrag om hur Nato är uppbyggt. Det klarar jag alldeles utmärkt av att läsa på själv.

När det gäller utvecklingen i Europa beklagar jag när jag hör Urban Ahlins beskrivning, för det vi ser och som jag tror att många delar min och Vänsterpartiets oro för är just en kapprustning i Europa där vi ser en ökad konfrontation. Det kan knappast ha undgått Urban Ahlin vad som hände i Kaukasus för drygt ett år sedan där vi kunde se på ena sidan hur Nato rustade upp och militärt satsade i Georgien medan Ryssland upprustade på andra sidan gränsen. Utvecklingen på Östersjöns södra strand kan knappast ha undgått Urban Ahlin, där vi ser att Natos och USA:s ökade militära närvaro i Polen och Tjeckien har lett fram till att Ryssland i sin tur har skickat ut signaler om att man ska öka sin militära närvaro i Kaliningradområdet. Det är en utveckling som vi är oerhört oroade över.

Vi hade en unik möjlighet efter kalla kriget och murens fall att få ett fördjupat samarbete i Europa, så att vi skulle slippa utvecklingen av den här typen av motsättningar där man låser in sig på varsin sida om gränsen och militärt upprustar. Men det är precis den utvecklingen som vi ser. Det är den utvecklingen som jag pekar på i mitt anförande att vi också riskerar att se uppe i Barentsområdet med den militärövning som pågår just nu.

Det är visserligen helt sant att Socialdemokraterna inte har blivit tillfrågade om den här övningen, men jag har heller inte sett några socialdemokrater direkt delta i de protester som har varit och i det försvar av alliansfriheten som ändå har organiserats uppe i Norrbotten, och det beklagar jag.

Även om vi är eniga på flera områden när det gäller svensk säkerhetspolitik finns det också en rad områden där vi är oeniga. Och där hoppas jag att vi framöver ska kunna bli betydligt mer eniga. För jag vet, och det tror jag också att Urban Ahlin vet, att om man frågar vad svenska folket tycker om svensk säkerhetspolitik märker man att det finns ett grundmurat stöd i det här landet för en stark svensk alliansfrihet.

Fru talman! Vi debatterar utrikesutskottets betänkande nr 11, *Vissa säkerhetspolitiska frågor*. I det betänkandet ingår ett väldigt brett register av väldigt många olika frågor som har kommit upp på riksdagens bord under de allmänna motionstiderna sedan tre år tillbaka. Det gäller allt från frågan om kärnvapenspridning och användning av utarmat uran i vapen, vilket Miljöpartiet är emot, till skapandet av långsiktig fred, fredsarbete och konfliktförebyggande perspektiv som ska genomsyra politiken, vilket Miljöpartiet är väldigt mycket för.

Geografiskt spänner betänkandet över alltifrån Israel–Palestina-frågan och Afghanistan ända till Arktis. Miljöpartiet är till exempel anhängare av förslaget om att man ska försöka skapa en kanadensisk-arktisk-skandinavisk kärnvapenfri zon. Det är alltså ett väldigt brett betänkande.

När jag har läst igenom detta betänkande slås jag av att det finns goda motioner som är ytterst välvilliga från i princip alla partier. Det visar på bredden och engagemanget i denna kammare för freds- och säkerhetsfrågorna för att skapa en bättre värld. Det känns faktiskt hoppfullt när man läser igenom detta berg av att-satser. Det är trevligt.

Det finns många olika saker som man kan välja att lyfta i ett sådant här betänkande. Det jag tänkte lyfta är frågan om alliansfriheten och Miljöpartiets vision för hur utrikespolitiken borde vara.

Vår vision är att Sverige ska vara ett militärt alliansfritt land så som vi en gång utan tvivel var. Vi ska vara ett land som står upp mot de mäktiga i världen och talar mot förtryck var än i världen det förekommer, oavsett vilka det är som utövar förtrycket. Vi ska vara en röst för solidaritet och global rättvisa. För att vi ska kunna vara det behöver vi vara militärt alliansfria. Vi behöver vara ett land som inte är uppbundet vid vissa stormakter. Men vi ska inte bara vara en röst. Det räcker inte bara med att tala för fred och säkerhet. Man måste också kunna handla. Och ibland är det nödvändigt, anser vi miljöpartister, att man är beredd att använda militära styrkor i fredsskapande aktioner.

Men då är det ett krav som vi i Miljöpartiet anser är absolut, och det är att ska Sverige delta i militära interventioner i konflikter ska det vara med ett FN-mandat. Om man struntar i FN-mandat är man ute på väldigt farliga vägar.

En annan sak som vi i Miljöpartiet lyfter fram är att vi ska delta i de bra interventionerna, de som är goda, och inte i de dåliga interventionerna som görs av säkerhetspolitiska skäl i vissa stormakters intresse.

Det låter lätt och det är lätt att säga, men i praktiken är det ofta svårt att skilja de goda interventionerna från de dåliga. Men det är någonting som man måste försöka göra.

För att vi ska kunna bevara alliansfriheten måste Sverige också ha ett betydligt större säkerhetsavstånd till Nato än vi har haft. Tyvärr – det måste tyvärr sägas – har Sverige genomgått en smyganpassning till Nato de senaste 15–20 åren.

Vi i Miljöpartiet är starka motståndare till ett Natomedlemskap. Vi är starka motståndare till den smyganpassning som har skett, och vi vill att den ska sluta. Vi är för att man säkrar och återupprättar den militära alliansfriheten.

Vi är bland annat mycket negativa till och har motionerat mot att Nato-trupper nu – i detta nu, medan vi talar – tillåts genomföra övningar på svenskt territorium. Det är inte trovärdigt att vi säger att vi är militärt alliansfria samtidigt som vi låter Nato genomföra stridsflygplansövningar på vårt territorium. Den här övningen borde inte ha skett, och den borde framför allt inte ha skett utan att regeringen informerade riksdagen på förhand. Jag hoppas att vi i denna kammare, oavsett partitillhörighet, kan vara eniga om att det inte är något rutinbeslut att genomföra militära övningar tillsammans med Nato. Det är någonting som riksdagen faktiskt bör bli informerad om på förhand. Jag har ingen förhoppning om att den borgerliga alliansens ledamöter kommer att protestera officiellt gentemot regeringens agerande, men jag hoppas att ni protesterar inofficiellt mot regeringens agerande och ser till att riksdagens röst faktiskt blir hörd i sådana här frågor.

En annan fråga är frågan om kärnvapen. Vi vill att man ska avveckla massförstörelsevapen. Och ett led i att avveckla massförstörelsevapen är att vi inte tillåter kärnvapen på svenskt territorium. Detta borde vara självklart. Tyvärr är det inte självklart för vår nuvarande regering. Det är mycket troligt att det finns kärnvapen ombord på det brittiska krigsfartyg som nu övar utanför Luleås kust. Men den svenska regeringen har inte ens brytt sig om att fråga om man för med sig kärnvapen eller inte. Det tycker vi från Miljöpartiets sida är beklämmande. Om vi ska ha trovärdighet i vår politik för en kärnvapenfri värld måste vi åtminstone se till att klara av att säkra ett kärnvapenfritt Sverige.

Fru talman! Jag ska be att få yrka bifall, inte till alla Miljöpartiets reservationer utan till reservationerna 2 och 15. Vi står naturligtvis bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande nöjer vi oss med de här två.

Anf. 136 GUSTAV BLIX (m):

Fru talman! Redan inledningsvis vill jag passa på att yrka bifall till utskottets förslag till beslut, detta för att det här är ett viktigt och bra ärende där vi går igenom en mängd motioner som har kommit in under de gångna åren i frågor som rör säkerhetspolitik och Sveriges säkerhetspolitiska linje.

Dessvärre lever vi i en värld och tillhör en kontinent som i århundraden har präglats av konflikter. Krigen har varit många, långa och ofta fruktansvärt brutala. Konflikter finns fortfarande, och varje dag dör människor som ett resultat av detta.

Men vi har också sett framsteg, stora och viktiga framsteg. Sedan andra världskrigets slut har vi på olika sätt tagit steg för att lösa våra konflikter på ett fredligt och civiliserat sätt. Gamla fiender har blivit nära allierade. Se på Tyskland och Frankrike, eller för den delen Danmark och Sverige!

När jag föddes 1974 delades Europa av en järnridå som gick rakt genom Östersjön. Så är det inte längre. Framför allt innebar kommunismens fall att Europa kraftigt förbättrade förutsättningarna för fred och säkerhet. I dag är åtta av nio Östersjöstater medlemmar i EU. Tio forna medlemmar i Warszawapakten är i dag Natomedlemmar. Det är en enastående resa. Vissa kallar den till och med mirakulös.

Lärdomen från detta är att Sveriges säkerhet alltid har varit beroende av utvecklingen i vår omvärld och inte minst i vårt närområde. Att tro att

vi genom att dra oss undan eller genom ensidiga lösningar skulle vara säkra är inte bara naivt utan också rent felaktigt och farligt. Det är viktigt – det lyfts också fram förtjänstfullt i det här utskottsbetänkandet – att vi arbetar långsiktigt också med konfliktförebyggande och fredsfrämjande insatser. Utskottet anser att hot mot freden och vår säkerhet bäst kan avvärjas i gemenskap och samverkan med andra länder. Här är ett starkt FN-system mycket viktigt. FN bär ett övergripande ansvar för global fred och säkerhet. Men också handel, resor, familjeband och andra saker bygger mellanmännsliga relationer över nationsgränserna, vilket är viktigt för att vi långsiktigt ska värna freden i världen.

Det är viktigt att konstatera att Sveriges säkerhetspolitiska linje ligger fast. Vi har en bred enighet i denna riksdag om att Sverige är militärt alliansfritt. Jag vill ge en eloge till Socialdemokraterna för att de är ansvarstagande i dessa frågor och är med på de ställningstaganden som vi har gjort i utskottet. Där ingår att vi inte längre kan se militära konflikter i vårt närområde som skulle påverka endast ett land. Sverige har också anpassat sig och tagit ställning för den europeiska solidaritetsförklaring som innebär att Sverige inte kommer att förhålla sig passivt om en katastrof eller ett angrepp skulle drabba ett annat EU-land eller nordiskt land. Vi förväntar oss samtidigt att dessa länder agerar på samma sätt om Sverige skulle drabbas. Därför är det också viktigt att Sverige både kan ge och ta emot militärt stöd.

I denna vår samverkan med andra intar Europeiska unionen en särställning i svensk utrikes- och säkerhetspolitik. EU är det främsta organ vi har för utrikes- och säkerhetspolitisk samverkan. Utvecklingen av den gemensamma europeiska krishanteringsförmågan fortsätter. Det är bra för Sverige, och det är bra för svenska intressen.

Men EU och Sverige bör också verka för att stärka den transatlantiska länken. Denna länk är unik i den internationella politiken just därför att den bygger på gemensamma värderingar såsom demokrati, mänskliga rättigheter och marknadsekonomi. Med den nya amerikanska presidenten Obama är kanske förutsättningarna för framsteg på detta område bättre än på länge. Detta måste vi ta fasta på. Världen blir betydligt bättre när Europa och Nordamerika samarbetar.

I dag är den kanske viktigaste formen för transatlantiskt samarbete Nato. Det är den enda organisation där européer och amerikaner träffas varje dag för att hantera problem på den internationella agendan. Nato har också utvecklats till en effektiv krishanterare.

Därför är det viktigt att Sverige fortsätter utveckla sitt partnerskap med Nato. Sverige har lämnat viktiga bidrag i arbetet att sprida fred och säkerhet i världen, ofta i samarbete med just EU och Nato. Under det senaste årtiondet har över 80 procent av de soldater som Sverige har skickat iväg på utlandsuppdrag deltagit i Natoleda insatser, främst i Afghanistan och Kosovo. Det är ytterligare en viktig anledning till att vi måste ha ett nära men också effektivt samarbete med Nato. Där är vi i dag.

Hur är det med framtiden då? Det viktigaste är att den avgör vi själva. Det är Sverige självt som både definierar den närmare innebörden av den militära alliansfriheten och fattar de strategiska beslut om vägval som vi har att fatta framöver. Regeringen har tydligt deklarerat att frågan om Natomedlemskap inte är aktuell under denna mandatperiod, men det är

heller ingen hemlighet att det finns partier, inklusive mitt eget, som ser ett svenskt Natomedlemskap som ett naturligt nästa steg. Precis som stödet bland svenska folket för EU-medlemskapet och för att införa euron har ökat, ökar också stödet för Natomedlemskapet på lång sikt. Men det ökar från en låg nivå.

Ska Sverige närma sig Nato och ett svenskt Natomedlemskap är det avgörande att vi har starkt folkligt stöd för detta. Jag tror också att det är viktigt att det i så fall sker i nära samverkan med vårt grannland Finland. Till dess är det viktigt att vi i Sverige använder det partnerskap som finns och de möjligheter vi har för samarbete för viktiga frågor om att skapa fred och säkerhet i världen, men det är också för att påverka Nato och andra att till exempel i internationella insatser se till att dessa verkligen genomsyras av FN:s resolutioner 1325, 1820 och 1612 om kvinnors situation i konflikter, om förekomsten av sexuellt våld i konflikter – som jag tyckte Urban Ahlin belyste på ett utmärkt sätt – och också barnens situation i väpnade konflikter.

Precis som Urban Ahlin nämnde spelades det mycket riktigt en fotbollsmatch i går mellan regeringen och oppositionen. Det gick som det tyvärr brukar göra, nämligen att s, v och mp, eller svampsamlingen som man också kan kalla dem, vann. Men alliansen var som vanligt mer samspelt och jobbade bättre som ett lag. Oppositionen hade en del bra solo-prestationer men tyvärr ingen gemensam linje. Så fick de en turlista med fyra minuter kvar. Det var därför de vann – denna gång. Men det tror jag inte att de gör i nästa val, inte om de inte får ihop laget. Det gäller särskilt utrikespolitiken.

I detta betänkande finns 33 reservationer. Inte en enda är gemensam för de tre oppositionspartierna. Visst kan vi i alliansen därmed glädjas över att vi har ett bra samförstånd med Socialdemokraterna. Det är bra. Men samtidigt tror jag att inte bara vi i alliansen utan också socialdemokrater och faktiskt stora delar av svenska folket oroas över Vänsterns och Miljöpartiets synpunkter och ställningstaganden i dessa för Sverige avgörande frågor.

Frågan måste ställas: Hur går arbetet med att få det rödgröna samarbetet att fungera bättre även utanför fotbollsplanen? Får ni ihop ett samspelt gäng i utrikespolitiken? Hur gör ni med Partnerskap för fred, Afghanistan och Natoövningar?

Vi ska inte bara måla upp rosenskimrande bilder. Vi står inte här med något papper eller ett dokument som garanterar fred i vår tid. Det är en osäker värld, och vi lever på en kontinent som faktiskt fortfarande har allvarliga konflikter.

Jag brukade hoppas att min son, ett och ett halvt år gammal, skulle tillhöra den första generationen européer som aldrig skulle behöva uppleva ett krig på vår kontinent under sin livstid. Så inträffade Georgien. Det är bara att konstatera att vi fortfarande har stora, viktiga utmaningar framför oss. Här tror jag att Sveriges intressen kommer att värnas bäst i samverkan med andra, både inom EU och inom Nato. Därför tycker jag att det är viktigt och naturligt att yrka bifall till utskottets förslag i detta betänkande.

Anf. 137 HANS LINDE (v) replik:

Fru talman! Efter att ha hållit ett eget anförande och lyssnat till tre andra blir det uppenbart att vi står inför ett tydligt säkerhetspolitiskt vägval i Sverige. Ska vi förstärka alliansfriheten, återupprätta dess trovärdighet eller knyta oss allt närmare till Nato?

Det utskottsbetänkande vi nu debatterar och som riksdagen ska besluta om senare ger mig egentligen inga svar. Vart ska Sverige gå i detta centrala säkerhetspolitiska vägval?

I det här sammanhanget vill jag ge en eloge till Folkpartiet som ändå någonstans sätter ned fötterna och visar vart man vill gå. Jag håller egentligen inte med någonting i den avvikande meningen från Folkpartiet, men man markerar och ger svar på de centrala säkerhetspolitiska frågorna. Vad vill egentligen de kvarvarande i alliansen i de centrala säkerhetspolitiska frågorna?

Det finns tre helt fundamentala frågor som Sveriges riksdag, och därför också Sveriges befolkning, behöver ta ställning till under de kommande åren. Där vill jag ha ett besked. Framför allt vill många människor utanför den här kammaren ha besked från Moderaterna och de kvarvarande i alliansen. Hur blir det med Nato Response Force, Natos snabbinsatsstyrka? Ska man gå med eller inte? Hur blir det med Natomedlemskapet? Vi har val om ett år. Då har de svenska väljarna i varje fall rätt att få veta om de röstar på ett parti som kommer att söka medlemskap eller inte. Vad händer med värdskapet för Nordic Battlegroup 2011?

På alla dessa tre frågor har vi i den rödgröna oppositionen gett tydliga besked. På alla dessa tre centrala områden är vi helt eniga. Vad säger de kvarvarande i alliansen? Vad är beskedet till svenska folket?

Anf. 138 GUSTAV BLIX (m) replik:

Fru talman! Beskedet är enkelt: Inga av dessa frågor är aktuella i dag. Därför har vi inget alldeles klart svar att ge, men vi kommer att ge svar när frågorna aktualiseras.

Det är också lite patetiskt att höra Vänsterpartiet tala om den stora enigheten på den rödgröna sidan. Det är enkelt att säga nej till de nya sakerna i framtiden, men det är oerhört mycket svårare när man inte säger ja till den verklighet vi lever i i dag. Vad tycker Vänsterpartiet om Partnerskap för fred, svenskt deltagande i Afghanistan och deltagande vid Natoförband i övningar i Sverige? Det vet vi; de är emot. Men vi vet också att andra delar i deras tänkta regeringsunderlag inte alls är lika mycket emot detta. De har olika uppfattningar om verkligheten i dag. Det är mycket värre än att inte ha hundra procentiga svar på alla frågor i morgon.

När får vi ett svar om vem det är som kommer att vika sig? Blir det Vänsterpartiet? Hans Linde var tidigare alldeles tydlig med att ni inte kommer att kompromissa om den militära alliansfriheten. Bra. Då vet vi det. Kommer ni att kompromissa om Partnerskap för fred? Kommer ni att kompromissa om Afghanistan? Eller kommer ni att kompromissa om Natoövningarna? Kommer ni att ställa som krav när ni går in i regeringen att Sverige ska lämna Afghanistan, eller kommer ni att vika er på den punkten? Blir det Socialdemokraterna som får vika sig? Det beskedet tycker jag är angeläget för svenska folket att få.

Anf. 139 HANS LINDE (v) replik:

Fru talman! Det beskedet kommer vi också att ge till svenska folket, till dem som vi hoppas ska rösta på våra tre partier. Jag räknar inte in Gustav Blix i den kategorin.

Om man ska ha något slags trovärdighet i den här debatten räcker det inte att beskriva vad Sverige är i dag. Det handlar också om att säga var vi ska vara i morgon. Det går inte att ha allmänna beskrivningar av det som Gustav Blix pratar om, nämligen verkligheten och den situation som Sverige befinner sig i i dag. Man måste också ge någon signal om i vilken riktning man vill gå. Det är ändå vårt ansvar som politiker att peka ut en riktning och gå ut till väljarna och söka mandat för den typen av politik.

Vi tre partier i oppositionen har nu pekat ut en tydlig riktning. Vi säger nej till Natomedlemskap, nej till deltagande i Nato Response Force och vi säger att Sverige ska dra tillbaka värdskapet för Nordic Battlegroup 2011. Det är en politik som jag anser stärker svensk alliansfrihet och skickar ut en tydlig signal i världen som skulle öka den svenska alliansfrihetens trovärdighet. Det är en grund som vi kommer att gå ut och söka mandat för från väljarna.

Vilken politik kommer ni att söka mandat för inför valet 2010 på alla de tre centrala områdena? Vi får inga besked. Det räcker inte att be Gustav Blix beskriva verkligheten, utan det handlar också om att ge besked till väljarna. Annars har man inte någon som helst trovärdighet när man diskuterar frågorna.

Frågorna kvarstår. Jag upplever ändå att jag inte kommer att få några svar. Det beklagar jag. Jag misstänker att svenska folket kommer att fortsätta att jaga Gustav Blix och Moderaterna i dessa frågor. Kommer man att vilja ansöka om medlemskap i Nato Response Force? Kommer man att söka Natomedlemskap under den kommande mandatperioden? Vad händer med värdskapet för Nordic Battlegroup 2011?

Anf. 140 GUSTAV BLIX (m) replik:

Fru talman! Låt oss ta de tre frågorna om Nato Response Force, Nato och Nordic Battlegroup.

Nato Response Force är i dag inte ett färdigt koncept. Det är ett koncept som man håller på att se över. Därför har vi ännu inget koncept att ta ställning till och kan inte heller lämna något glasklart besked om hur vi ser på den frågan.

Det är samma sak med Nordic Battlegroup. Det är inte heller glasklart i dag vad det ska bli av detta. Vi kommer att återkomma i frågan.

Tillbaka till frågan om Nato. Jag tycker att jag var tydlig i mitt anförande med att vi inte har några ambitioner att ta Sverige in i Nato under den här mandatperioden, men det är inte heller någon hemlighet att det finns partier i vår regering – ävenså mitt eget parti Moderaterna – som tycker att ett medlemskap i Nato på sikt är ett naturligt nästa steg. Men återigen: Det krävs ett starkt folkligt stöd, och sannolikt måste det ske i samverkan med Finland. Det är ett tydligt besked, tycker jag.

Jag märker också att vi inte får besked om dagens verklighet. Vi får ta morgondagen när den kommer, men i dag vill Vänsterpartiet att Sverige ska lämna Afghanistan. Vänsterpartiet vill att Sverige ska lämna PFF och stänga vår ambassad vid Nato. Det är en ambassad som i huvudsak är till

för att ha ett utbyte av kontakter och information. Samtidigt vill ni också att det ska vara omöjligt att hålla Natoövningar i Sverige.

Det här är dagens verklighet. Den måste en regering som Vänsterpartiet gör anspråk på att tillhöra lämna tydliga besked om. Hans Linde har lovat ge de beskedet. Jag ser fram mot det. Jag ser också fram mot att få veta hur de vänstermedlemmar som grät när muren föll ska lyckas komma överens med Socialdemokraterna om framtiden för svensk säkerhetspolitik.

Anf. 141 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Ojoj! Jag blev lite chockad av Gustav Blix påstående att det skulle ha funnits medlemmar i Vänsterpartiet i Sverige som grät när muren föll. Jag är inte säker på vad det har med den här debatten att göra. Det är nog lika irrelevant för denna debatt som frågan om huruvida det fanns medlemmar i Moderata Ungdomsförbundet som jublade i februari 1986. Det är fullkomligt irrelevant i denna debatt.

Det jag tänkte fråga om handlar om Lissabonfördraget. Under debatten om Lissabonfördraget var det knäpptyst från Moderaterna angående alliansfriheten. När vi sade att Lissabonfördraget var ett hot mot alliansfriheten förnekades det från regeringshåll. När vi sade att solidaritetsklausulen, som innebär att länder kommer att vara moraliskt skyldiga att bistå varandra i händelse av krig, undergrävde alliansfriheten sade ni att det inte alls var så. Och nu lyfter Moderaterna fram det som ett argument för att man ska kunna gå med i Nato.

Jag tycker att det är väldigt konstigt att ni resonerar på det här viset. Det är ett tecken på hur Sverige långsamt håller på att smyganslutas. Steg för steg tas vi allt närmare Nato. För varje steg förnekar man att det är det som är slutmålet, men det är dit vi är på väg.

Jag undrar: Kan ni inte vara lite tydliga i den här frågan och säga vad det egentligen är ni vill?

Anf. 142 GUSTAV BLIX (m) replik:

Fru talman! Jag håller inte med Max Andersson om beskrivningen att det sker saker i smyg. De strategiska vägval vi har gjort i Sverige vad gäller EU-medlemskap, vår relation till Nato eller andra försvars- och säkerhetspolitiska överväganden har tagits i full öppenhet i denna kammar och i bred enighet. Det är inget smygande i detta. Det är naturligt för ett land som Sverige att söka sin fred och sin säkerhet i samverkan med andra. Allt annat kommer att fungera sämre än samarbetets väg. Jag ser ingen större dramatik i detta.

Däremot är det självklart och tydligt att Sverige i dag är militärt alliansfritt och att vi i Sveriges riksdag och svenska folket äger denna fråga. Det är ingenting som kommer smygande. Det kommer vi att avgöra. Det kommer vi att debattera.

Det är heller ingen hemlighet att jag tillhör ett parti som tycker att det vore ett naturligt nästa steg för Sverige att närma sig Nato också i form av ett medlemskap. Men det finns i dag inget aktuellt förslag om detta, utan det är en fråga som vi ska fortsätta att diskutera.

På samma sätt finns det partier i denna riksdag som tycker att Sverige ska lämna EU eller driver andra frågor. Det är inte aktuella förslag. Vi får ta dem när de kommer.

Det är samma sak med Lissabonfördraget. Det var inget smygande i detta. Det är väldigt tydligt vad som står där. Men det är också en väsentlig skillnad mellan Lissabonfördragets formuleringar och vad Natomedlemskapet innebär – det är en jätteskillnad – med de ömsesidiga försvarsgarantier som finns i Nato. Det är just den frågan som är central i detta.

Men åter till Miljöpartiet och var ni står i detta. Natoövningarna är verkligheten i dag. Kommer ni att ställa krav på att det inte ska genomföras några Natoövningar för att ni ska gå med i en regering? Hur kommer ni i så fall att komma överens med Socialdemokraterna i den frågan? Kan vi få ett tydligt besked i dag om vem det är som kommer att ändra sig eller vad ni kommer att hitta för gemensam ståndpunkt?

Jag ser fram mot detta. Jag tror att det är precis som på fotbollsplanen: Det kommer att vara mer sammanhållning och mer ansvarstagande på den borgerliga sidan än på den rödgröna svampen-sidan.

Anf. 143 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag trodde att den borgerliga alliansens ledamöter var så professionella att de inte trodde att man förhandlar via talarstolen i ett replikskifte med det andra blocket. Jag tror att det är en dålig metod för att genomföra förhandlingar och för att kommunicera inom den rödgröna alliansen, den nya alliansen, som har bättre kommunikationsförmåga än den nuvarande borgerliga alliansen. Nej, vi kommer att förhandla, och vi kommer att komma fram till en bra överenskommelse.

Den stora oenigheten inom den borgerliga alliansen gäller frågan: Ska man gå med i Nato eller ska man inte gå med i Nato? Den stora frågan vad gäller oenighet om Natomedlemskapet inom den rödgröna alliansen är frågan om vem som är mest mot att vi ska gå med i Nato. Jag känner att vi ligger betydligt närmare varandra i den frågan än vad de borgerliga partierna gör.

Det är samma sak vad gäller medlemskap i Nato Response Force. Oenigheten gäller vilka skäl vi har för att säga nej, medan ni inte vill ta ställning till den här viktiga frågan. Ni är mer oeniga än vad vi är.

Man kan hålla på och diskutera vilken sida som är mest oenig, men jag tycker egentligen inte att det är relevant. Ni klarar av att föra en politik i de flesta frågor. Vi kommer också att klara av att föra en politik i de flesta frågor. Den stora skillnaden är mellan våra värderingar.

Vår värdering från Miljöpartiets sida, som vi kommer att vinna stor respons för på vår sida, är att vi ska ha militär alliansfrihet. Era värderingar är att sluta upp i Nato. Ni har fel.

Anf. 144 GUSTAV BLIX (m) replik:

Fru talman! Det är väl där som den stora skillnaden ligger. Miljöpartiet har aldrig suttit i en regering. Det har inte Vänsterpartiet heller. Socialdemokraterna har suttit i en regering.

Om man väl har suttit i en regering vet man att det inte handlar om att ta ansvar i de flesta frågorna. Det handlar om att ta ansvar i alla frågor, inklusive utrikes- och säkerhetspolitikens alla kommatecken, om verkligheten i dag – inte hypotetiska diskussioner i morgon utan verkligheten i dag.

Åter till frågan: Hur ska ni hantera verkligheten i dag? Vi kan ha långa resonemang om hur morgondagen ska se ut eller hur vi önskar att världen ska vara, men hur ska ni hantera verkligheten i dag? I dag pågår mycket riktigt, vilket Miljöpartiet har gjort ett stort nummer av, en gemensam flygövning med Nato i Sverige. Den är ni emot. Socialdemokraterna är det inte. Hur ska ni hantera dagens verklighet i dag? Det är dagens verklighet i dag som kräver regeringsfärdighet, inte de vackra planerna för morgondagen och hanteringen av hypotetiska verkligheter.

Åter till verkligheten, Max Andersson! Det tror jag är en utmaning för det rödgröna laget att jobba mycket med. Jag har full förståelse för att ni inte vill ta den förhandlingen här inför svenska folket, men se då till att ta förhandlingen, jobba frågan i botten och kom tillbaka med tydligt besked! Jag ser fram mot det beskedet.

Anf. 145 URBAN AHLIN (s) replik:

Fru talman! Låt mig först få påminna om det jag sade inledningsvis, att i finska riksdagen i går beslöt utrikesutskottet att lämna ett betänkande där man för första gången på oerhört länge var oense om hur man tolkar den säkerhetspolitiska inriktningen och världen omkring sig. Något som jag tycker att vi ska försöka lägga oss vinn om i den svenska riksdagen är att se till att ha breda överenskommelser om säkerhetspolitiken.

Därför vill jag återigen säga att jag tycker att det har varit bra att borgerliga ledamöter i utskottet tydligare och klarare än vad regeringen har lyckats göra i sina skrivelser har markerat just det som Gustav Blix säger, att den säkerhetspolitiska linjen ligger fast och att Sverige är militärt alliansfritt. Det är gott så.

Problemet är dock, om vi tycker det: Varför underlåter regeringen hela tiden i regeringsdeklarationer och i utrikesdeklarationer att beskriva det enkla faktum att Sverige är militärt alliansfritt? Varför detta löjliga provocerande att underlåta att säga dessa saker? Det ger en bild av att det pågår något slags smyganpassning till Nato. Varför?

Risken med ett sådant beteende är att vi hamnar i en finländsk situation. Jag vill återigen tala om det: Se till att fundera på hur vi i stället kan utveckla detta att försöka ha en blocköverskridande syn på detta även i framtiden.

Hur går då s-, v- och mp-samarbetet? Jo tack, jättebra! Vi har ju här överraskat er med att kunna redovisa att vi är mer överens än vad den borgerliga alliansen är. Vi var överens om Nato, nu och i framtiden. Vi var överens om NBG, nu och i framtiden. Vi var överens om NRF, nu och i framtiden.

Du ställer frågan om PFF. Det är en ganska liten detaljfråga i sammanhanget om man jämför med den enormt stora problematik du har. Hur blir det med NRF? Ni har redan för ett och ett halvt år sedan sagt att vi ska delta i NRF, och redan då stod konceptet under utvärdering i Nato. Ni är oense om Natomedlemskap. Hur blir det nästa period?

Anf. 146 GUSTAV BLIX (m) replik:

Fru talman! Jag vill återigen ge Socialdemokraterna en eloge för att de är med på huvuddragen i den svenska säkerhetspolitiken. Jag tycker att det är bra att vi har ett i huvudsak enigt betänkande mellan Socialdemokraterna och oss själva. Det är också uppenbart att det är Vänsterpar-

tiet och Miljöpartiet som reserverar ut sig ur denna överenskommelse, men det är också en avsaknad av just gemensamma reservationer. På de tre områden som Urban Ahlin nu nämner finns det inga gemensamma reservationer från Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet.

Jag har haft en diskussion tidigare här och har varit, tycker jag, väldigt tydlig med att det inte sker något smygande i detta. Jag tycker att vi lämnar tydliga besked om Nato och vad Moderaternas syn på Nato är. Men jag tycker inte att PFF är en liten sak. Framför allt tycker jag inte att det svenska bidraget till Afghanistan är en liten sak, och det tror jag inte heller att de män och kvinnor som på vårt uppdrag är där för att bygga fred, säkerhet och ett bättre samhälle tycker är en liten sak. Tvärtom tror jag att Socialdemokraterna, Urban Ahlin och jag är överens om att vi ska vara väldigt tacksamma för den farliga insats som de gör.

Då blir frågan, Urban Ahlin: Hur gör ni nu med Vänsterns och Miljöpartiets synpunkter vad gäller PFF och framför allt vad gäller Afghanistan? Hur ska ni klara kompromissen? Är det Socialdemokraterna som viker ned sig och lämnar Afghanistan? Eller kommer ni att hitta ett sätt att få med er de andra partierna i den rödgröna alliansen? Det är inte någon hypotetisk fråga. Det är ingen verklighetsfrämmande, långsiktig fråga, utan det är en viktig fråga, inte minst för de män och kvinnor som på vårt uppdrag är Afghanistan för att bygga demokrati, mänskliga rättigheter och en fredligare tillvaro. Det tycker jag att vi ska få ett besked om, och snart. Jag har full förståelse för att du kanske inte vill ta den förhandlingen här, och jag anar att det är ganska tuffa tag i den diskussionen. Men berätta då åtminstone lite om interiören och om hur det går! Det tror jag att svenska folket skulle tycka vara väldigt spännande.

Anf. 147 URBAN AHLIN (s) replik:

Fru talman! Jag sade: Jo, tack bra. Samarbetet går bra. Förhandlingarna går alldeles utmärkt. Vi har ett arbete där det fortlöpande sker framsteg.

Du tycker att PFF är en jättestor fråga. Vi har varit med i PFF i snart 15 år redan. Vitryssland och en mängd andra länder är också med i detta partnerskap. Vi kommer i samarbetet mellan s, v och mp att komma överens i den frågan. Vad vi här i dag redan i vårt samarbete, långt innan vi står i en valrörelse, har kunnat beskriva är att vi är överens om de stora säkerhetspolitiska frågorna, det vill säga ett Natomedlemskap – nej, tack. Vi säger nej. Vi kommer inte att ta några sådana initiativ nästa mandatperiod. Vi vet redan i dag hur vi vill hantera den nordiska stridsgruppen. Vi vet också hur vi vill hantera Natos snabbinsatsstyrka.

Jag förstår att Gustav Blix försöker skapa bilden av att vi är fantastiskt oeniga när det gäller den utrikespolitiska delen. Men den som lyssnar på den här debatten märker ju helt plötsligt att oj då, det är Folkpartiet som är de som skriver ut sig i betänkandet om att de faktiskt vill ha ett Natomedlemskap och inte kan ställa upp på den skrivning vi har här.

Det är jättebra att vi försöker ha en blocköverskridande överenskommelse, alldeles utmärkt.

Åter till frågan om NRF, Natos snabbinsatsstyrka. Jag hade en debatt med Carl Bildt här för ett och ett halvt år sedan om utrikesdeklarationen där han sade att vi skulle gå med. Redan då utvärderades NRF-konceptet i Nato. Och nu säger Blix: Det beror på att det utvärderas. Det är därför

som vi inte riktigt kan ge besked om hur vi ska ha det. För ett och ett halvt år sedan sade regeringen att vi skulle vara med. Vi undrar bara: Hur ska ni ha det? Ni är oense. Försök inte dölja att det är det som det handlar om.

NBG – hur ska det bli 2011? På vilket sätt ska det organiseras? Vi har redan redovisat detta.

Ska Moderaterna och Folkpartiet gå till val på att vi ska bli medlemmar i Nato nästa mandatperiod eller inte?

Sanningen är, och det märker också lyssnarna i den här debatten, att det finns en större samstämmighet på den rödgröna sidan i säkerhetspolitiken än vad det gör på den borgerliga sidan. Och vi kommer att bli än mer samstämmiga i det arbete vi har.

Jo, tack, arbetet går bra.

Anf. 148 GUSTAV BLIX (m) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att vi fick något besked om Afghanistan. Jag tror inte att Urban Ahlin över huvud taget nämnde den frågan. Det tycker jag var lite oroväckande, eftersom jag var ganska tydlig med vilken fråga som jag tycker är den mest centrala, nämligen hur vi ska hantera de män och kvinnor som på Urban Ahlins, mitt, den här riksdagens och svenska folkets uppdrag bygger fred och mänskliga rättigheter i Afghanistan. Där har den rödgröna alliansen inget besked att ge. Hur gör ni med Afghanistan? Det tycker jag är den stora och viktiga frågan här och nu.

Folkpartiet har inte reserverat sig i detta betänkande. De har ett särskilt yttrande för att ytterligare förklara och förtydliga sin ståndpunkt. Det är inte samma sak. De kommer att rösta för och ställa sig bakom det betänkande som vi, Socialdemokraterna och alla fyra partierna i alliansen ställer sig bakom – gott så.

I morgon blir det ytterligare en stor och viktig del av svensk säkerhetspolitisk diskussion, nämligen den om försvaret. Då kan vi börja prata om enighet och om problem. När det gäller hur Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet ska klara av sin försvarspolitik blev det inte heller något gemensamt besked från det rödgröna alternativet.

Jag har sagt tydligt i mitt anförande att jag tror att vi kommer att vara mer samspelade och ha en bättre agenda för framtidens utmaningar när vi går till val 2010. Jag har också sagt att om Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet, svampen, klarar av att få ihop någonting tror jag att de blir en farlig utmanare. Om man ska vinna matcher räcker det inte att ha tur och med fyra minuter kvar få en straff och få den rätt dömd. Man måste ha ett samspelt lag som faktiskt klarar av alla besluten.

Urban Ahlin vet hur det är i regeringsställning. Det handlar inte om att vara överens om det mesta utan om att klara hela den komplicerade verklighet som man har att möta, inte minst på säkerhets- och utrikespolitikens område.

Anf. 149 KERSTIN LUNDGREN (c):

Fru talman! Sveriges säkerhetspolitiska linje ligger fast. Den syftar till att bevara fred och självständighet i vårt land, bidra till stabilitet och säkerhet i vårt närområde samt stärka internationell fred och säkerhet. Det är en linje som självklart inte ändras på en kafferast. Det är inte

något som tas upp i en skrivelse eller tas om hand i ett motionsbetänkande, fru talman.

Sverige är militärt alliansfritt. Beslutsmakten ligger här i denna kammar, i riksdagen, och det är viktigt. Ingen annan tar ställning. Vi gör det själva. Här finns en bred samsyn, och jag tycker att det är bra och välkomnat detta.

Fru talman! Utrikespolitiken ska syfta till fred, frihet och försoning, och säkerhetspolitiken är en del av vår utrikespolitik. Världen förändras, och då är det självklart att vår säkerhetspolitik måste följa med. Den måste vara framsynt, den måste vara långsiktigt hållbar och den måste vara tydlig.

Ensam är inte stark. Vissa försöker bygga murar. Vi vill bygga broar. Vissa har beröringsångest. Det må gälla EU, det må gälla Nato eller annat. Viljan att stå vid sidan om allt verkar vara mer angelägen än att vara där och kunna påverka i samverkan.

Från vår sida tycker vi att det är viktigt att ta fasta på att säkerhet i dag ser annorlunda ut än i går. Vi måste ha en bred syn på säkerhet och på militära hot. Inte minst handlar det naturligtvis om individers rättigheter och säkerhet, inte enbart staters.

Globaliseringen ger oss, fru talman, nya möjligheter men också nya sårbarheter. Det är viktigt att vi då inser att stärkandet av fred och säkerhet även handlar om att vara utanför vårt närområde, att det har betydelse för oss. Precis som tidigare sagts är det inte bara i utrikespolitiken som det krävs en tydlighet utan också i utvecklingspolitik, handel, folkrätt, demokrati och mänskliga rättigheter, som måste finnas där för att långsiktigt säkra fred, frihet och försoning.

Vi måste inse att de nya förutsättningarna kräver samarbete och förståelse att agera gemensamt, inte ensamt. Vi gör det på olika områden. Vi gör det på biståndets område, multilateralt. Vi gör det i syfte att försöka samverka för att inte komma till många av utvecklingsländerna med olika krav i biståndshänseende.

Det är självklart, fru talman, att vi måste samverka också när det gäller den säkerhetspolitiska delen. Jag gläds åt de signaler som finns och det arbete som pågår när det gäller nordisk uppbyggnad av säkerhetspolitiken. Den nordiska linjen är naturligtvis viktig; det är vår närmiljö.

EU spelar en helt avgörande roll. Vi är medlemmar i EU, vi ska samarbeta i EU och vi har ett solidariskt ansvar i EU. Det har naturligtvis en påverkan. Vi ska inte mäla oss ut; vi ska finnas med.

På samma sätt, fru talman, måste vi ha förmågan att våga samverka med andra starka aktörer. Nato har en mycket speciell roll i det sammanhanget. Om vi ska kunna göra insatser ute i världen måste vi klara samverkan och bygga samsyn. I annat fall är vi ineffektiva och når inte fred.

Jag gläds också åt de delar som finns med i dessa sammanhang när det gäller öppenhet och transparens. Det är också en viktig del i att bygga säkerhet. Att inte bygga rädslor utan att bygga tydlighet i säkerhetspolitiken är viktigt.

I betänkandet, fru talman, finns en diskussion om civil-militär samverkan. Låt mig säga att vi också här måste våga se vikten av att bygga civila insatser när man ska bygga fred, frihet och försoning. Vi klarar inte att med militära medel säkra freden; det krävs också att vi säkrar ett rätts-

samhälle. Då krävs det civila insatser; det krävs en uppbyggnad på den civila sidan.

Fru talman! Jag vill beröra massförstörelsevapnen. Det finns en mycket tydlig skrivning i utskottets betänkande när det gäller drömmen om en värld utan massförstörelsevapen, en värld utan kärnvapen. Det är en dröm som kan synas långt borta, men den är ändå tydlig i utskottets betänkande. Det är också tydligt vad utskottet säger är vägen och riktningen som vi ska vandra.

Mot bakgrund av de starka skrivningar som finns i betänkandet är jag lite förvånad över att det finns reservationer också på denna punkt.

Detsamma kan man tycka när det gäller klustervapnen. Från Centerpartiets sida var vi aktiva för att komma till rätta med personminorna. Vi drev på för att komma fram och få en avveckling av personminor. På samma sätt har vi jobbat när det gäller klustervapen. Utskottets skrivingar är tydliga. Sverige ska inte bara vara med och underteckna; vi ska stå bakom det hela fullt.

Det finns några reservationer som rör tre viktiga resolutioner för fred, frihet och försoning. Det är resolutionerna 1325, 1820 och 1612. I de delarna har vi från utskottet varit väldigt tydliga.

Jag vill särskilt betona frågan om sexuellt våld. Det är ett område som kräver ökad uppmärksamhet. Från Centerpartiets sida har vi pekat på vikten av att lyfta frågan om hur man systematiskt våldför sig på kvinnor som ett sätt att destabilisera, förhindra frihet och minska försoning. Därför är området viktigt att arbeta med fördjupat. Det är självklart att det ska finnas med när vi gör insatser för att bygga fred ute i världen.

Jag kan inte, fru talman, undvika att något kommentera den vänskapliga dialog som har förts inom oppositionen, den vänskapliga dialog som utspelade sig här tidigare mellan Hans Linde och Urban Ahlin. Det är intressant när man talar om den stora samsynen och lyfter fram de tre områden där man säger sig vara eniga.

I det betänkande som vi behandlar, fru talman, kan man notera att Socialdemokraterna har fyra reservationer helt ensamma. Vänstern och Miljöpartiet står för 18 reservationer tillsammans. Miljöpartiet har fyra egna och Vänstern sju egna. Samsynen finns uppenbarligen inte där, och de frågor som man har enats om saknas i detta betänkande. Det finns bevisligen en hel del att göra i den vänskapliga oppositionsdialog som väntar.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 150 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag vill bara fråga Kerstin Lundgren om Centerpartiet är lika starka motståndare till Nato som man var motståndare till kärnkraften.

Anf. 151 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Det var en spännande fråga av samma karaktär som: Har du slutat slå din fru?

Fru talman! Jag ser framför mig en energiframtid med hållbara lösningar och förnybara energikällor. För min del är kärnkraften inte den framtidslösning som man möjligen skulle kunna tro när man hör Max Andersson.

När det gäller Nato har vi en rätt bred gemensam syn i Försvarsberedningen. Vi står bakom detta. Jag misstänker att dessa frågor kommer att beröras mer i morgon. Vi ser värdet av att vara militärt alliansfria så tillvida att det handlar om att vi ska kunna fatta beslut i Sveriges riksdag. Det är oerhört centralt när det gäller Sveriges insatser och närvaro i andra länder för fred, frihet och försoning.

Anf. 152 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Det gläder mig att höra att Centern är motståndare till ett svenskt Natomedlemskap. Det gläder mig också att höra att Kerstin Lundgren fortfarande är kritisk till kärnkraften. Det låter bra.

Det som dock oroar mig lite är att Centern har en historia av att vika sig inför krav från andra partier. Jag är orolig för att Centern kommer att vika sig efter nästa val när det gäller ett svenskt Natomedlemskap. Det skulle vara underbart om jag kunde få ett klart och tydligt besked från Centerpartiet att man inte under några som helst omständigheter kommer att gå med på ett svenskt Natomedlemskap efter nästa val även om Fredrik Reinfeldt ber dem snällt.

Anf. 153 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Det här är spännande. Max Andersson som tidigare inte ville förhandla i talarstolen är uppenbarligen ändå inne på det spåret när det gäller andra.

Det är självklart en fråga att diskutera. Skillnaden mellan oss, Max Andersson, är att vi i Centern ser att verkligheten förändras. Vi ser att klimatfrågorna påverkar vår syn på hur vi hanterar energifrågorna. Vi ser att en ny värld finns där ute som gör att vi måste förändra vår politik när det gäller säkerhetsfrågor och utrikesfrågor.

Problemet, fru talman, med Max Andersson verkar vara att han tittar mest i backspeglarna. Det är inte vår modell när det gäller att forma en politik för framtiden.

Anf. 154 BIRGITTA OHLSSON (fp):

Fru talman! Det är inte mindre neutralt för oss att stödja demokratins försvarare än det är för Sverige, Ryssland och andra nationer att skicka stål, malm, olja och annat krigsmaterial till Tyskland varje vecka. Vi måste vara demokratins stora vapenarsenal.

De orden av den amerikanske presidenten Franklin Delano Roosevelt – mitt under ett brinnande andra världskrig – i ett tal till nationen den 29 december 1940 präglar ganska mycket den säkerhetspolitiska debatten i dag – år 2009.

Det går inte att förhålla sig neutral mellan demokrati och diktatur. Det går inte att sedan andra världskrigets dagar placera Sverige någon annanstans än hos den transatlantiska länken. Det går inte längre att förneka att Sverige i praktiken redan är nära anslutet till Nato.

Därför har vi i Folkpartiet lagt fram ett särskilt yttrande i riksdagens utrikesutskott där vi betonar att Folkpartiet varken i riksdagen eller i regeringen står bakom fyrpartiuppgörelsen om säkerhetspolitiken från år 2002.

Den är dessutom i dag överspelad på många punkter, både av händelseutvecklingen i vår omvärld och av den utveckling av den svenska säkerhetspolitiken som har skett sedan dess, inte minst genom riksdagens ratificering av Lissabonfördraget och den nya solidaritetsklausulen.

Man kan fråga sig hur världen hade sett ut utan Nato.

Den etniska rensningen på Balkan hade fortsatt. Kommunismen hade spritts ändå mer i Östeuropa. Talibanernas grepp över Afghanistan hade varit kompakt.

Tiderna har också förändrats.

Det kalla kriget är över och tio före detta medlemmar i Warszawa-pakten är nu med i Nato. Både öst och väst samlas i den enda organisation som har tillräcklig effektivitet för att agera i fredsbevarande operationer i stor skala.

Östeuropa och Baltikum har gått med i Nato. År 2004 blev Estland, Lettland, Litauen, Slovenien, Slovakien, Bulgarien och Rumänien medlemmar. Nu är Balkan på väg in i Nato med hög fart.

Nato är bildat av länder som gemensamt vill skydda demokratin som samhällsmodell. Nato är en försvarsallians men lika mycket en ideologisk allians för att säkerställa vårt pluralistiska och liberala samhällssystem så att det överlever kommande generationer.

För mig och Folkpartiet liberalerna är det mer självklart än någonsin att Sverige bör bli medlemmar i Nato. Vi har haft den här debatten i vårt parti sedan 1950-talet. För ungefär tio år sedan var jag med som landsmötesombud och röstade för att Sverige borde ansöka om ett medlemskap.

Politiska partier kan inte bara följa en opinion. Man måste också försöka påverka opinionen. Isolationism är passé detta år.

Vi måste också släppa vår beröringsångest för Nato. Sverige har sedan 1994 samarbetat med Nato inom Partnerskap för fred. Genom deltagande i PFF vill Sverige medverka till uppbyggnaden av ett säkrare Europa – men bara på våra egna villkor. För mig känns det väldigt märkligt att Sverige väljer att stå utanför och titta på tillsammans med diktaturer som Turkmenistan, Uzbekistan och Vitryssland som på nåder får vara med i Partnerskap för fred.

Man kan också nämna att i dag består vår svenska utlandsstyrka av 847 personer. Över 600 av dess soldater står under Natobefäl. Sverige har långt fler soldater under Natobefäl än under FN-flagg. Många svenskar är omedvetna om att vi har en Natoambassadör med eget sekretariat i högkvarteret i Bryssel.

80 procent av de svenska soldaterna samverkar med en organisation som majoriteten i denna kammare inte vill vara medlem i. Vi låter svenska soldaters säkerhet avgöras där Sverige inte har mycket att säga till om i styrelserummen.

Sverige har i dag även ett nära samarbete med den transatlantiska säkerhetsgemenskapen, men den trygghet som följer av ett medlemskap saknas liksom möjligheten att aktivt påverka utvecklingen.

Det kalla kriget må vara slut år 2009, men de geopolitiska tyngdlagarna består dessvärre.

Under lång tid har Sveriges säkerhet de facto byggts på Natos stöd. Vi måste erkänna att för ett litet land kommer det stödet alltid att behövas.

EU är ingen militärallians och därför inget realistiskt alternativ till Nato. Den franska militära återintegreringen i Nato är ett tecken på att fransmännen har gett upp idén att balansera USA genom en konkurrerande organisation.

Vill vi vara med och ta ett solidariskt ansvar för Europas säkerhet behöver Sverige vara integrerat i en europeisk och transatlantisk försvarskontext. En kombination av EU:s civila kompetens och Natos militära är framtiden för den svenska säkerheten.

Blir vi medlemmar skulle vi kunna påverka dessa operationer. Nu förlitar vi oss på att andra ska ta ansvaret. Sverige har i allt väsentligt redan tagit steget från neutralitet till solidaritet i säkerhetspolitiken.

Vårt grannland Finland har gjort tre utredningar om Nato; Sverige har inte gjort någon. Det är hög tid att vi lägger fram en utredning med fördelar och nackdelar för Sverige att gå med eller stå utanför Nato. Vi måste gå till botten med Natofrågan och lägga alla fakta på bordet för väljarna.

Ett svenskt Natomedlemskap är nödvändigt av såväl ideologiska, ekonomiska som humanistiska skäl. Vi vet av historien att fred skapas genom frihet och att demokratier inte krigar mot varandra.

Svenska socialdemokratiska regeringar har under hela efterkrigstiden försökt påskina att Sverige är ett neutralt land. Det är dags att avliva den myten. Är man inte neutral ska man heller inte vara alliansfri. Sverige har i praktiken sedan andra världskrigets dagar stått på samma sida som resten av västvärldens demokratier.

Inget Natomedlemsland kan mot sin vilja tvingas att sända soldater utomlands eller gå i krig. Det står varje Natoland fritt att utforma sitt eget nationella försvar. Samtidigt är det naturligt för Sverige att ta vara på de möjligheter till samordning och kostnadseffektivitet som ett medlemskap i alliansen leder till. Sverige är i dag mer Natoanpassat än många av Natos egna medlemsländer.

I Sverige är det i dag politiskt korrekt att vara antiamerikansk och därför reflexmässigt tycka illa om Nato. För alla som älskar att hata USA kommer det att bli tufft med Barack Obama som president. Vi får aldrig glömma att utan USA hade inte demokratin överlevt som samhällssystem efter år 1945.

Visst har George W. Bushs utrikespolitik gödlat antiamerikanism världen över. Stängningen av Guantánamo är en symbolhandling som markerar skiftet med den mörkare världsbild som George Bush representerade.

Ett modernt Amerika ska leda genom att inspirera, inte dominera. Som president Obama har sagt i ett tal: Storhet kan inte tas för given. Den måste förtjänas.

Nu finns det förutsättningar för en västvärld som samlas kring vår tids stora utmaningar klimatet, terrorismen och finanskrisen och som gemensamt står upp för demokratiska värderingar. De behövs mer än någonsin. För tredje året i rad har den globala friheten gått tillbaka, enligt Freedom House. Endast 46 procent av världens befolkning lever i demokratier där man får tycka, tänka och tro fritt.

Glöm aldrig att USA har räddat demokratin tre gånger: första världskriget, andra världskriget och det kalla kriget. Utan USA hade demokra-

tin som samhällssystem inte överlevt efter 1945. Den transatlantiska länken bör, måste och ska bli starkare.

Det är sorgligt att behöva säga det, men skydd med vapen behövs ännu år 2009. Jag önskar att fler pågående folkmord, folkfördrivningar och massvåldtäkter kunde stoppas med vapen och inte bara få fortsätta under förevändning av passiv diplomati.

Det stora problemet i global politik i dag är kanske inte att omvärlden ingriper för ofta, utan för sällan när blodiga konflikter pågår framför ögonen på oss. Vi har folkmordet i Darfur – det har pågått i fem år och skördar hundratals offer varje månad. Vi har folkmordet i Rwanda där nästan en miljon människor slaktades under 100 dagar 1994. I Srebrenica dödade tusentals muslimska män 1995. I Halabja gasade Saddam Hussein ihjäl 5 000 kurder 1988. Det är en skam för mänskligheten att vi i den fria världen inte ingrep med vapen för att stoppa dessa blodiga massmord.

Den svenska utrikespolitiken vägledades länge under 1900-talet av en neutralitetspolitik som vilade på realpolitiska hänsynstaganden. Dessa finns inte i dag på samma sätt. Ett problem med politiken var att regeringar gjorde denna neutralitetspolitik till en dygd. Det är dags att göra upp med den traditionen. Demokrati borde ersätta neutralitet som den svenska säkerhetspolitikens ledstjärna.

Fru talman! Den 4 april 2009 firade Nato sitt 60-årsjubileum. Där satt Europas demokratier tillsammans med Nordamerikas demokratier och flera andra länder världen över.

Man kanske är alltför optimistisk om man som folkpartist säger att man tror att vi kommer att vara med när Nato firar sitt 70-årskalas. Men jag tror inte att det är en alltför dålig gissning att så kommer att ske. Jag hoppas att vi då inte bara kommer att sitta vid honnörsbordet utan också i maktens förhandlingscentrum.

Anf. 155 URBAN AHLIN (s) replik:

Fru talman! Som jag sade i mitt inledningsanförande stör det mig ibland att lyssna på en del partiföreträdare som försöker skapa en bild av vårt Natosamarbete som inte stämmer överens med verkligheten. Låt mig ge några exempel som Birgitta Ohlsson hade i sitt anförande, särskilt när hon talade om de lite mer än 800 soldater som vi har ute i internationella operationer i dag där hon säger att det är bara ett fåtal av dessa som är ute under FN-flagg och att resten är ute under Natoflagg.

Varenda en av de soldater som vi har ute är ute i FN-mandaterade operationer och därmed således under FN-flagg. Operationerna genomförs dock av olika organisationer, en del av Förenta nationerna, en del av Nato och en del av EU. Men alla är ute under FN-flagg.

Att skapa en bild att vi är ute i världen i något slags Natooperationer och att det är därför som vi redan är halvvägs med i Nato är helt enkelt inte i överensstämmelse med sanningen. Vi är ute i FN-mandaterade operationer som genomförs av Nato. Men allt görs på FN:s uppdrag.

Vi kan inte påverka operationerna, säger Birgitta Ohlsson. Jo, det kan vi visst. Vi har många befäl som har varit högt upp i hierarkierna i dessa internationella operationer. De sätts nämligen samman av de länder som finns med, och det är sedan länge en policy att truppbidragande länder också har ett inflytande över hur operationen genomförs. Det är någon-

ting som vi i bred gemenskap i utrikesutskottet över partigränserna har arbetat för att det ska ske. Vi har också starkt kämpat för att alla ska få tillgång till samma hemligstämplade information, så att inte våra trupper ska hamna i ett underläge jämfört med andra. Detta är också nys. Vi kan visst vara med och påverka operationerna.

Sedan kommer det underbaraste av allt när Folkpartiet talar om Natomedlemskap, och det är för att de vet att det är ganska impopulärt. De säger: Ingen kan tvinga oss ut i krig även om vi blir Natomedlemmar.

Det är inget vidare bra argument att åka ned till Natomöten och säga att vi tycker att det är rätt kul med Nato och att vi gärna vill bli med och ta del av godsakerna men att vi inte är beredda att ställa upp om det kniper.

Natos artikel 5 är kärnan i Nato, och det är en försvarsallians där man har ömsesidiga försvarsgarantier där man lovar att komma varandra till undsättning. Det är inte att säga att ingen kan tvinga oss ut i krig.

Anf. 156 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik:

Fru talman! I Natodebatten är det ofta väldigt uppfriskande att höra Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Det är de två partier som är tydligt avvissande mot ett svenskt Natomedlemskap och som också tycker att vi ska fjärma oss från och hålla oss undan från Nato och inte delta på något sätt. Det är en rak och tydlig hållning.

På samma sätt som Hans Linde tidigare efterlyste att vi skulle öppna garderoben i frågan ska jag säga att den har varit vidöppen från mitt eget parti i decennier. Vi har en väldigt tydlig linje på andra sidan att vara det mest Natovänliga partiet.

Jag förstår att Urban Ahlin gärna vill hålla samman sin koalition. Men det är rätt svårt för mig som liberal att se hur USA-fantasten och den förhållandevis Natovänliga politikern Urban Ahlin och vänsterpartisten Hans Linde ska kunna sitta i samma skuta. Den kommer nog att sjunka tämligen snabbt när det kommer till praktiken.

Vi vet också att vi i slutet av detta år ska ta ställning igen efter FN:s säkerhetsråd till hur vi ska fortsätta när det gäller Afghanistan. Då kommer vi också att behöva ett besked i denna fråga. Urban Ahlin har flera partier i sin egen koalition som är motståndare till att vi är där och som tycker att vi ska dra oss ur, och de är oerhört skeptiska. Vad kommer det att bli för besked? Detta är en av de viktigaste operationer och den största operationen som Sverige är med i under Natoflagg. Vad blir beskedet? Kommer ni att kunna hålla ihop ni tre, eller blir det en splittring?

Anf. 157 URBAN AHLIN (s) replik:

Fru talman! Jag hade tänkt svara på den frågan i den förra replikrundan, men då fick jag inte den tiden av talmannen. Därför kommer jag att svara på den frågan i mitt senare anförande i denna debatt.

Jag måste säga att jag ogillar när politiker från olika partier försöker skapa epiteter och klistra etiketter på andra. Skulle jag vara en USA-fantast? Ja, jag tycker att USA är ett ganska spännande land, och jag har ganska många amerikanska vänner. Jag ogillade Bushs administration oerhört mycket, och jag är glad över att vi har Obama nu som gör att det känns lite grann som att vi har friskare luft.

Birgitta Ohlsson har alltid varit fantast, oavsett om det har varit Bush som har suttit i administrationen eller om det har varit Obama som har suttit där.

I alla utrikesdeklarationer och regeringsdeklarationer här i kammaren har den borgerliga regeringen sagt att man vill utveckla den transatlantiska länken och samarbeta mer med den amerikanska administrationen. Nu finns det en chans.

Det har stått så varenda gång i utrikesdeklarationen. Så stå inte här och gråt krokodiltårar över att Bush är borta och att vi nu har Obama som en fantastisk möjlighet.

Vi som är vänner av det amerikanska folket har en möjlighet att vara kritiska mot administrationen i USA. Det gör också att vi har trovärdighet när vi talar om amerikanerna och inte alltid hyllar den som sitter i Vita huset.

Natovännen Urban Ahlin, säger Birgitta Ohlsson. Det är intressant att hon försöker ge mig detta epitet. Det kanske beror på att jag under väldigt lång tid har suttit i utrikesutskottet och har varit en stor vän av att vi är ute i FN-mandaterade internationella operationer. Jag såg väldigt tidigt efter kalla kriget att om vi ska ha en möjlighet att fortsätta att vara till stöd för FN måste vi se till att samordna oss med andra länder. Då var det Nato som hade standarden och utbildningen, och det är därför som vi har utarbetat hela detta samarbete tillsammans.

Jag är ingen Natovän på detta sätt. Jag tycker att det är bra att vi har ett samarbete med Nato, men jag vet också var gränserna går.

Birgitta Ohlsson bör i nästa inlägg hålla sig till sanningen om vad ett utanförskap i Nato innebär och inte försöka inbilla svenska folket hur det ser ut.

Anf. 158 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik:

Fru talman! Denna debatt kan liknas mycket vid huruvida Sverige ska ansluta sig till euron eller inte, där då jag och mina allianskamrater är väldigt tydliga med att om man är medlemmar av EU ska man också ta hela ansvaret fullt ut och säga ja till euron. Det kanske finns en del tveksamheter på en del håll, men det finns i alla fall en öppenhet kring frågan. Där har faktiskt Urban Ahlin och jag samma syn. Men tanken är att socialdemokratins Natobeteende har liknats lite grann vid Michael Jacksons så kallade moon walk, alltså att man går baklänges in i framtiden. Vi andra går och marscherar rakt och i samma takt.

Vi kan ha olika åsikter i alliansen om hur snabbt man ska gå när det gäller en transatlantisk länk, men det finns i grunden en positiv hållning i fyra partier om att den transatlantiska länken behövs och att man måste hålla ihop den. Sedan är det en del partier som Folkpartiet som är väldigt snabba med att vilja ha ett Natomedlemskap. Andra har kanske en något mer dämpad hållning.

Men i Urban Ahlins koalition är det två partier som sitter på baken och stretar bakåt, medan det egna partiet ibland hellre tycks vilja vara i vårt gäng om man tittar på hur reservationer och annat ser ut.

Efter att denna riksdag i november efter en tolvtimmarsdebatt sade ja till att vi skulle ansluta oss till Lissabonfördraget, som innebär en del interaktion vad gäller försvarspolitik, kan man också nämna att det i för-

svarspropositionen till och med sägs att Sverige ska ta ett solidariskt ansvar för Europas säkerhet och att en neutralitetsoption inte längre är möjlig vid en konflikt i närområdet.

Samma länder som är aktiva inom EU vad gäller försvar, samarbete och civil säkerhet är också aktiva medlemmar i Nato. Var går gränsen för Urban Ahlin?

Anf. 159 URBAN AHLIN (s) replik:

Fru talman! Svaret på den frågan är väldigt enkelt. Jag redogjorde för detta i mitt inledningsanförande. Där sade jag att i det betänkande som vi i dag behandlar har just den texten om att neutralitetsoptionen inte längre är möjlig tagits bort. Det är av det skälet som vi kunde ställa upp på den säkerhetspolitiska beskrivning som är där. Ett militärt alliansfritt land har nämligen alltid en option till neutralitet.

Redan Anna Lindh sade 2001 eller 2002 i Sälen att det är osannolikt att vi skulle förklara oss neutrala om något land i EU skulle angripas, och Försvarsberedningen utvidgade sedan detta till Norge och Island också. Den uppfattningen delar jag. Men optionen finns alltid. Snurra nu inte till det. Det var det som gjorde att vi faktiskt kunde gå med på denna säkerhetspolitiska skrivning.

Anf. 160 HANS LINDE (v) replik:

Fru talman! Jag ska börja med att berömma Birgitta Ohlsson för hennes tydlighet. Det är någonting som vi har saknat i de andra borgerliga anförandena tidigare här i dag. Men någonstans blir detta nästan komiskt. Det finns ingen gräns för hur rosaskimrande bilden av Nato ska målas när Birgitta Ohlsson står med penseln. Jag måste säga att jag tycker att det är oerhört modigt att hon på detta ensidiga sätt utmålar Nato som demokratins, frihetens och fridens banerförare när vi lever i en värld där vi under de senaste åren har sett hur Nato och Natoländer har deltagit i flera direkta anfallskrig i strid med folkrätten som har lett till enorma humanitära katastrofer.

Birgitta Ohlsson, fråga släktingarna till de hundratals civila oskyldiga afghaner som under detta år har dödats av Natobomber om Nato har gett dem frihet! Fråga fångarna från Abu Ghraib, som fängslades av Natolandet USA, om Nato har gett dem demokrati!

Jag tycker att Birgitta Ohlsson också ska fråga de hundratals oppositionella turkar som nu sitter fängslade i Natolandet Turkiet om de lever i ett pluralistiskt och liberalt samhällssystem.

Låt mig ställa en fråga om Turkiet, Birgitta Ohlsson. Här brukar trots allt Folkpartiet och Vänsterpartiet vara ganska eniga när det gäller att lyfta fram frågan om mänskliga rättigheter och visa på bristerna i det turkiska samhället.

Just nu deltar turkiskt stridsflyg uppe i Norrbotten i den Natoleda övningen Loyal Arrow tillsammans med svensk trupp. Är det verkligen rimligt med tanke på den utveckling som vi har sett i Turkiet under de senaste månaderna, där hundratals oppositionella har fängslats efter lokalvalen, att Sverige på sitt eget territorium väljer att fördjupa det militära samarbetet med Natolandet Turkiet?

Birgitta Ohlsson pratade tidigare om att man måste vara glasklar i sina vägval. Ja, vad är vägvalet för Folkpartiet? Är det försvaret av Nato eller försvaret av de mänskliga rättigheterna som väger tyngst i det här fallet?

Prot. 2008/09:130
11 juni

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

Anf. 161 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik:

Fru talman! Hans Linde illustrerade på karaktéristiskt vänstersätt allt negativt han ser hos Nato. Man kan också vända på det hela och kontra med frågan: Vad hade skett om vi inte hade haft Nato?

Om Nato inte hade funnits hade den etniska rensningen på Balkan fortsatt. Kommunismen hade spritt sig ännu mer än den tragedi som den utgjorde i Östeuropa och på Balkan. Talibanernas grepp om Afghanistan hade varit ännu starkare och väldigt kompakt. Vi hade inte sett den goda utveckling som vi nu ser i Afghanistan vad gäller minskad mödradödlighet och barnadödlighet samt alla skolflickor som nu skrivs in i skolan, som får lära sig att läsa och som får tycka, tänka och tro fritt. Detta hade inte skett om inte Nato hade funnits på plats.

Jag vill kontra med att fråga Hans Linde – i slutet av detta år ska vi ju återigen ta ställning till huruvida Sverige och svenska soldater ska vara kvar under Natoflagg i Afghanistan: Kommer ni att rösta för detta och att tycka att Sverige ska vara kvar i Afghanistan? Och kommer ni då, som väldigt många andra partier lyft fram, att tycka att vi kanske till och med behöver ha en starkare satsning på Afghanistan? Kommer ni att kunna säga ja också till detta?

När det gäller Turkiet är vi självklart positiva till att det görs satsningar och till att Nato får ha olika operationer även på svensk mark. Vi tror att Sverige mer vinner än förlorar på det. Det är ett större utbyte för oss än det är för övriga nationer som deltar i Nato.

Sedan kan man ha oerhört starka synpunkter på Turkiet. En del debattörer hävdar att Turkiets Natomedlemskap ändå varit en sak som genom åren har stabiliserat och påverkat landet i rätt riktning.

Vi har ju också frågan om turkiskt EU-medlemskap. Jag tror att de flesta av oss säger att Turkiet inte ska bli medlemmar av Europeiska unionen förrän de har respekterat minoriteters rättigheter, förrän kurderna fritt får tala sitt språk och förrän man sett till att demokratin har stabiliserats. Det är väl samma fråga där, alltså hur man kan påverka.

Anf. 162 HANS LINDE (v) replik:

Fru talman! Jag är inte synsk. Därför är det inte så lätt att sia om framtiden. Men jag vet hur världen ser ut i dag med ett starkt Nato. Jag ser hur minst fyra miljoner människor i Irak har drivits på flykt efter den USA-ledda ockupationen och deras anfallskrig. Och vi har sett att kanske så många som en miljon irakier dött på grund av den ockupation där en lång rad Natoländer har deltagit. Om detta säger Birgitta Ohlsson inte någonting när hon målar i sina rosaskimrande färger.

Låt oss prata om Turkiet, Birgitta Ohlsson. Den tydliga linjen i ditt anförande har plötsligt, tycker jag, försvunnit här i debatten. I stället liksom snitslar du dig fram som en slalomåkare i frågan om mänskliga rättigheter.

Låt mig komplicera det ännu mer för dig, Birgitta Ohlsson. Det är bara ett par veckor sedan vi kunde läsa att din partikollega Fredrik Malm på Svenska Dagbladets debattsida skrev att förhandlingarna med Turkiet nu skulle stängas, att förhandlingarna skulle frysas därför att brotten mot de mänskliga rättigheterna var så grova och så omfattande. Samtidigt säger Folkpartiet jajamänsan om en Natoövning tillsammans med turkiskt flyg på svensk mark. Vad är den konsekventa linjen här, Birgitta Ohlsson?

För att sammanfatta Folkpartiets Turkietpolitik i det här läget är det alltså nej till politisk dialog med Turkiet, nej till utbyte och nej till fortsatta förhandlingar om ett EU-medlemskap men ja till ett fördjupat militärt samarbete.

Birgitta Ohlsson, det här är ingen rak och konsekvent linje, utan det är en slalomåkning som skulle vara i Ingemar Stenmark-klass.

Anf. 163 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik:

Fru talman! Folkpartiet tycker att man ska hålla uppe förhandlingarna med Turkiet; det är partiets officiella linje. Men samtidigt måste man förstås utöva påtryckningar när det gäller mänskliga fri- och rättigheter och demokrati. Där skiljer vi oss inte från något annat parti i denna riksdag, utan det är en tydlig linje.

Irakoperationen var inte en Natooperation, men en del länder som är medlemmar av Nato var med i den. Men det var också många Natoländer som över huvud taget var mot att USA skulle gå in i Irak. Tyskland är ett exempel. Frankrike med flera länder höll fanan väldigt högt i det sammanhanget och var starka motståndare. Också Norge – ett land som Hans Linde i utrikesdebatter ofta lyfter fram och ett land som i väldigt många år haft socialdemokratiska regeringar och som varit en av Natos mest lojala medlemmar – var starka motståndare. Därför är det att göra det väldigt enkelt att försöka peka ut Nato som syndabock när det gäller det kriget; så enkelt är det inte riktigt.

Det finns också länder som är medlemmar i Partnerskap för fred och som inte får speciellt goda demokratiska omdömen. Turkmenistan omnämndes i en debatt för några veckor sedan. Det gäller också Tadzjikistan med flera länder. Hur ska man då förhålla sig? Inte minst gäller det också Vitryssland.

Flera av dina koalitionspartner i er vänsterkartell har ju ställt sig bakom att man är med i Partnerskap för fred, så det finns också andra länder som man skulle kunna hävda inte får vara med.

Anf. 164 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Historien är det ganska viktigt att känna till, för kunskapen om historien – att veta hur det verkligen har varit – formar även de ställningstaganden som i sin tur kommer att forma framtiden.

Jag reagerade lite grann på Birgitta Ohlssons – och, förmodar jag, även Folkpartiets – något naiva och enögda bild av Natos historia som en frihetens och demokratins förkämpe på jorden. Den portugisiska diktaturen var ett av Natos första medlemsländer. Nato hade även den grekiska diktaturen och den turkiska diktaturen som medlemsländer.

Birgitta Ohlsson sade, tämligen korrekt, att USA vid flera tillfällen under det förra århundradet har bidragit till att säkra världen för demokratin. Det stämmer. USA gjorde stora insatser under det andra världskriget. Men USA har definitivt ingen fläckfri historia när det gäller demokratin. USA krossade demokratin i Guatemala. USA krossade den framväxande demokratin i Iran. USA var med om att krossa den folkvalda regeringen i Chile. USA är inte det alltigenom goda land som det framstår som varje gång Birgitta Ohlsson ställer upp i en hyllningskör!

Nato var en realpolitisk allians för att skydda vissa länder i västvärlden. Men man ska inte hylla det för någonting som det inte var. Det behövs lite mer klarsynhet från Folkpartiet i diskussionen om så här viktiga framtidsfrågor.

Anf. 165 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik:

Fru talman! USA är inte Nato. Nato består av ytterligare länder, exempelvis Norge som nu styrs av en vänsterkartell och Danmark som tidigare också haft socialdemokratiskt styre. Det gäller även många andra länder, till exempel Storbritannien där både Tony Blair och Gordon Brown styrt under de senaste åren. Det är många länder med tydlig vänsterkaraktär som har varit stolta, aktiva och aktivistiska medlemmar av Nato.

Jag tror att det är väldigt bra om ett land som Sverige blir medlemmar av Nato. Jag tror att det är bra för att få en förskjutning när det gäller civil konflikthantering. Jag tror att det är bra för att lyfta fram kvinnors rättigheter. Jag tror att det är positivt för att få ett kanske mer humanistiskt perspektiv ibland i en del konflikter. Där tror jag att Sverige kan spela en väldigt stor roll. När man är i Natohögkvarteret i Bryssel är det många som lyfter fram detta. Man skulle gärna se att Sverige blev medlemmar av nämnda skäl för att kunna vidga vyerna.

Det intressanta är frågan om det i dag är något land som är medlemmar av Nato och som är en diktatur. Nej, så är inte fallet. Det finns en annan organisation som vi diskuterar i denna kammare som ofta omsluts och hyllas av Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet, nämligen Förenta nationerna. Där är åtskilliga diktaturer med. Ändå hyllar man den organisationen och säger att den på något sätt är bra och att den ska finnas. Det tycker vi allihop. Men man måste också se att på den fronten ligger i alla fall Nato bättre till.

Jag är glad över att Max Andersson här lyfte fram att USA gjort stora insatser under det första och det andra världskriget, kanske också under det kalla kriget. Det är första gången jag hör en miljöpartist säga det i denna kammare, så det gläder mig väldigt mycket.

USA är inte i alla situationer Guds bästa barn. Jag har varit en väldigt stark kritiker av Guantánamo och Abu Ghraib och hoppas att Sverige och den svenska regeringen tar emot fångar från Guantánamo om så krävs och USA efterfrågar det. Många gånger har jag i denna talarstol också varit en kritiker av George W. Bushs politik som jag tycker på en del punkter har speglat oerhört trista, mörka, ideal som fläckat ned stjärnbaneret. Om det har jag i denna kammare under årens lopp var tydlig.

Men man ska nog inte alltid slå sig för bröstet och tro att vår egen nation alltid har varit en fullfjädrad och perfekt aktör. Minns när nazisterna under det andra världskriget fick forsla sina produkter genom Sverige!

Anf. 166 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tror inte att världen är så enkel att man kan se saker och ting i svart och vitt. Jag tror att det är en fara i att köra en emotionell retorik om att vi bör gå med i Nato för att USA gjorde stora insatser under första världskriget och under andra världskriget i kampen mot nazismen. Den sortens känslargument är inte relevanta. Det är enögt. Om vi ska vara brutalt uppriktiga är världen inte den goda och trevliga plats som vi alla önskar att den någon gång ska bli. Världen är en realpolitisk värld, inte en idealistisk värld där det stora och goda står mot det onda. Det är viktigt att se världen som den är. Den består av gråskalor, inte av en kamp mellan godhet och ondska.

Det som stör mig med Folkpartiets retorik – och det som gör att jag är glad över att Folkpartiet är ett av de mindre partierna i Sverige – är att folkpartister ofta får det att låta som om de ser världen i svart och vitt. Det tror jag är en farlig väg för Sveriges framtida utrikespolitik.

Anf. 167 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag tror att värderingar vinner val. Jag tror att man ska vara tydlig med i vilken värderingssfär man hör hemma. Sverige har sedan andra världskrigets dagar delat samma idésfär som västvärldens övriga demokratier, länder som respekterat mänskliga fri- och rättigheter, som varit de mest feministiskt framgångsrika, som bekämpat svält, hunger och fattigdom. Vi har stått på den sidan. Om man inte kan vara tydlig med att säga att man har de värderingarna utan har andra värderingar får man det, men de är Folkpartiets ideal.

Vi förrirar oss inte i någon form av idealism i dessa debatter. Det är inte vi som brukar prata om Mahatma Gandhis pacifistiska taktik när vi diskuterar ett pågående folkmord i Darfur där kvinnor massvåldtas och mördas. Det är Max Anderssons parti som brukar göra det. Vi tror att man ibland måste försvara människors frihet, säkerhet och trygghet med vapen för att se till att individer inte blir kränkta. Det är oerhört viktigt att värdera detta.

Vi har inte en rosenkimrande syn på Nato. Det handlar inte bara om att tillhöra en viss intressesfär i världen eller om geopolitiska skäl eller värderingar. Det handlar också om praktik. Sverige har i praktiken gått baklänges in i Nato under det senaste decenniet. Man kan vara klar och öppen om det, eller också kan man tiga om det, men vi har gått i en viss riktning. Vi är det land som i dag står utanför Nato, som inte är medlem, men som är starkast och mest intimt förknippat med Nato. Det gäller vapenarsenal, samarbete, inflytande. Alla som är aktiva i Nato undrar varför vi inte blir medlemmar. Det är ungefär som att tillhöra en idrottsklubb. Man gör allt möjligt, ställer upp som funktionär på helgerna och är den mest aktiva, men är ändå inte med fullt ut och spelar i laget. Det steget tycker jag att vi bör ta.

Fru talman! Säkerhets- och försvarspolitiken är en angelägen fråga för svenska folket. Den är mycket viktig, kanske viktigare än vi alltid tänker på i denna kammare. Man vet också varifrån det kan tänkas komma hot. Om vi frågade svenska folket vad som är ett hot mot Sverige kanske man inte skulle tro att det händer någonting i morgon men man vet vartåt man riktar sin rädsla och ängslan.

Socialdemokraterna har i detta betänkande valt att ta ansvar; det brukar de göra. Det är vi glada för, men av någon anledning förefaller det vara en obekväms sats och de vill offentligt hitta alternativ till den hållning de haft tidigare. För detta blir de offentligt gisslade av Hans Linde. Det är en ganska unik situation. När de försöker hitta ett alternativ, ett närmande, blir de i stället attackerade på det sätt som skedde. Det är mycket ovanligt.

Inom alliansen är vi glada så länge Socialdemokraterna kan hålla dem stängda. Det är viktigt för svenska folket. Det är också viktigt att folk ser de skillnader som finns. Det är viktigt att fortsätta att föra debatten på ett så tydligt sätt som möjligt så att man vet var de olika partierna står. Det kanske inte är så enkelt på vänstersidan som Urban Ahlin säger. Det går lätt i förhandlingarna säger han, men det är inte riktigt det vi hör när vi får möjlighet att lyssna till debatten.

Fru talman! Det var en kommentar till det som hänt i debatten. Jag ska nu ägna mig åt mitt anförande och säga att vi tycker att en framgångsrik säkerhets- och försvarspolitik bygger på tidiga varningssystem som kan förhindra och förebygga konflikter och kriser. Det gäller att minska risker som kan leda till våldshandlingar. Det gäller att skydda människors liv och säkerhet och bevara frihet och egendom. Ett viktigt förebyggande arbete för en säkrare värld är att motverka spridningen av massförstörelsevapen och grogrunden till terrorism. Just spridningen är det allvarliga och något som vi bör arbeta med.

Terrorismen är inte ett nytt problem. Den har funnits i olika former i alla tider. Det finns många åsikter om vad som orsakar terrorism. Det gör att motiven för terrorismen kan missförstås och leda till en eskalering av våld. Vi har sett det runt om i världen. En vanlig uppfattning är att fattigdom och/eller förtryck är tillräckligt för att en människa ska bli terrorist. Kristdemokraterna anser att också ideologiska, religiösa och psykologiska faktorer måste tas med i analysen för att få en konkret och korrekt bild av terrorismen. Terrorismen och de terrordåd som terroristerna utför måste alltid, alltid fördömas. Det finns ingen ursäkt för terrorism.

Terrorismen måste tas på största allvar och bekämpas även med militära medel. Juridiska och polisiära åtgärder måste bli de primära medlen i den direkta kampen mot terrorismen. Terrorismen måste angripas via långsiktiga förebyggande åtgärder för att öppna för en global demokratisering och en fredlig samexistens. Det är angeläget att bekämpa religiös och politisk extremism som inskränker mänskliga rättigheter som yttrande- och pressfrihet.

Fru talman! En viktig del av den internationella politiken är arbetet för fred och försoning mellan folkgrupper och tidigare arvfjender. Försöken att utrota folkgrupper går som en röd tråd även i den moderna historien – folkmord på kristna minoriteter under tidigt 1900-tal i Turkiet, andra världskrigets förintelse av judar, Kambodja och Srebrenica in på

2000-talet. I dag ser vi det internationella samfundets oförmåga att verk-
samt kunna ingripa mot Darfurkrisen.

Kristdemokraterna vill se en mer aktiv och tydlig svensk politik på
den internationella arenan och välkomnar därför ett mer engagerat
svenskt deltagande i FN-, EU-, och Natoleda operationer för att före-
bygga och bevara fred runt om på jorden.

Fru talman! Starka förhoppningar om en framtid i fred och trygghet i
vår region föddes när det sovjetiska imperiet störtade samman. De för-
stärktes när det Ryssland som reste sig ur askan förklarade sig dela våra
västliga värderingar. Paradigmskiftet 1989–1991 kom att i hög grad
präglade både retorik och politik i vårt land och i andra länder. Många tar
därför för givet att Ryssland är på väg att bli alltmer demokratiskt och
fredligt. Tyvärr står vi snarare inför ett alltmer odemokratiskt och ho-
tande grannland. Rysslands uppträdande mot grannländer som Ukraina,
Polen, de baltiska länderna och senast Georgien bör mana till eftertanke.

Fru talman! Sverige har ett gott anseende och god kompetens med
hög diplomatisk förmåga. Vi har genomfört lyckade fredsfrämjande
insatser i bland annat Kosovo och Afghanistan. Sveriges deltagande i
Natoleda fredsfrämjande insatser har medfört att Försvarsmakten fått
tillfälle att utveckla och vidmakthålla förmågan till internationell kris-
hantering i stora och komplexa situationer.

Försvarsmaktens ökade engagemang i fredsbevarande och fredsfram-
tvingande internationella insatser inom EU-, FN- och Natoleda operat-
ioner, som i Kosovo, Afghanistan och Kongo, stöder Kristdemokraterna.

Sedan en tid tillbaka har det svenska försvaret haft en viktig roll i in-
ternationell säkerhetspolitik. Kristdemokraterna anser att Sverige ska öka
sitt deltagande i internationella insatser för fred och säkerhet. Dessutom
bör Sverige kunna delta, efter beslut i FN:s säkerhetsråd eller utifrån
folkrättsligt godtagbara kriterier, även utanför Europa. Försvarsmakten
ska vara anpassad för dessa uppgifter.

Målet för den svenska säkerhetspolitiken är att den ska bidra till fred,
frihet och säkerhet för alla människor i samhället och att den bidrar till
fredlig utveckling i omvärlden. Sverige måste ständigt ompröva sin sä-
kerhetspolitik inför förändringar i omvärlden.

Fru talman! Kristdemokraterna anser att ett svenskt medlemskap i
Nato för närvarande inte är aktuellt. Men ett öppet och nära samarbete
med Nato är en naturlig del av svensk säkerhetspolitik, och Sverige bör
utveckla sitt samarbete med Nato. Den svenska militära alliansfriheten
stöds av Kristdemokraterna.

Fru talman! Sverige är en alltmer integrerad del av Europa i globali-
seringens tid. Vår säkerhet kommer alltid att vara kopplad till våra gran-
nars och Europas säkerhet. Sverige är en del av Norden och nordiskt
samarbete i Europa. Genom vårt medlemskap i EU är vi en del också av
en större säkerhetspolitisk gemenskap.

De flesta utmaningar, risker och hot delar vi med övriga européer.
Det innebär att Sverige inte kommer att förhålla sig passivt om en kata-
strof eller ett angrepp skulle drabba ett annat medlemsland eller ett nor-
diskt land.

Kristdemokraterna eftersträvar ett ökat internationellt engagemang
för att stå upp för demokrati och ett universellt människovärde. Som ett

litet land måste vi kanalisera engagemanget genom OSSE, FN, EU och Nato.

Jag vill också gärna tillägga att jag tycker att formuleringen att Sverige är militärt alliansfritt är en angelägen och viktig distinktion. Det är inte bara ett konstaterande utan också en signal om någonting skulle hända. Vi är ett litet land, och vi kan hamna i en situation där vi bokstaveligt kan behöva be om hjälp. Den som i så fall skulle vara vår motståndare skulle inget hellre önska än att vi här i Sveriges riksdag uttalar att vi aldrig, aldrig ska be om hjälp. Då går vi den maktens ärende. Därför är det viktigt med signalen att vi är alliansfria. Men skulle någonting hända är vi beredda på någonting annat.

Fru talman! Jag ska be att få yrka bifall till förslagen i betänkandet och avslag på motionerna.

Anf. 169 HANS LINDE (v) replik:

Fru talman! Jag begärde replik när Holger Gustafsson inledningsvis direkt hänvisade till mig.

Vi kan väl konstatera efter att nu ha lyssnat på fyra borgerliga företrädare att dagens strategi verkar vara att anfall är bästa försvar. Det är fullt begripligt, för det betänkande vi har att debattera i dag och senare ska besluta om är faktiskt det första betänkandet i utrikesutskottet, vad jag vet i alla fall, där man inte har lyckats få ihop den borgerliga alliansen till en text sedan valet 2006. Ni lyckas inte få ihop ett betänkande, utan att ett parti utmärker sig genom ett särskilt yttrande.

De rödgröna har kritiserats för att inte vara eniga på alla punkter. Det är väl uppenbart att det är så, även om vi i de centrala säkerhetspolitiska frågorna har gett gemensamma svar.

Det finns trots allt flera centrala skillnader, Holger Gustafsson, mellan de borgerliga partierna och de rödgröna partierna. En av dem är ju att ni företräder regeringen och att vi är i opposition – inte så länge till hoppas jag, men det är i alla fall så det ser ut i dag. Någonstans är det lite talande att vi faktiskt har en regeringsallians som inte klarar av att få ihop ett eget betänkande, utan det finns ett enskilt parti som viker ut sig genom ett särskilt yttrande.

Holger Gustafsson efterfrågar klara besked om säkerhetspolitiken. Jag håller helt med. Det skulle vara väldigt skönt om alla sju partier i Sveriges riksdag kunde ge klara besked. Vi har frågat Holger Gustafssons allianskamrater hur de ser på den mest centrala säkerhetspolitiska frågan på dagordningen i dag, nämligen ett svenskt Natomedlemskap. Och vi har fått en palett av svar.

Folkpartiet säger: Ja, så fort som möjligt. Centerpartiet säger nej. Moderaterna sticker upp fingret i vädret och säger: Vi får se lite vart vinden blåser. Blir det en stark opinion kommer vi också att säga ja. Kristdemokraterna säger att det inte är aktuellt i dag. Vi är alliansfria.

Men någonstans, Holger Gustafsson, måste man också ge besked till väljarna. Vad vill vi i morgon? Vad vill vi med svensk säkerhetspolitik? Ska vi vara alliansfria eller ska vi söka Natomedlemskap i framtiden? Den frågan tror jag att vi alla skulle behöva få besked om så att vi vet maktförhållandena inom den borgerliga alliansen inför era framtida diskussioner.

Prot. 2008/09:130

11 juni

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

Anf. 170 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Fru talman! Moderaterna, Kristdemokraterna, Centern och Socialdemokraterna står bakom formuleringen, och det räcker.

Jag sade också att det är ganska klokt att inte ge besked för all framtid. Att vi är alliansfria i dag är också en signal om att vi kan ändra oss om vi har behov av detta. Den utomstående makt som skulle kunna hota Sverige skulle bara vara glad om många sade som Linde gör, nämligen att vi under inga förhållanden någonsin ska be om hjälp.

Så långt vill vi inte gå, utan vi vill ha den haken på den som vill hota Sverige i något avseende. Det är en klok politik. Vi är tillräckligt många i riksdagen som står för detta, de stora partierna och de flesta av de små partierna. Vi söker inte konfrontation och säger inte att vi aldrig någonsin kommer att samarbeta med Nato. Det är den linje som ni företräder. Då har ni också låst upp er. Vi har en handlingsfrihet, och vi talar om var vi står.

Anf. 171 HANS LINDE (v) replik:

Fru talman! Holger Gustafsson efterfrågade klara besked men kan inte ens leverera det från sitt eget parti. Tänk om man skulle agera så här på något annat politiskt område, att vi säger att skattenivåerna är x procent i dag men vad de är i morgon har vi ingen åsikt om. Eller att vårdnadsbidraget är så här många hundralappar i dag, men vad det ska vara i morgon har vi ingen åsikt om. Där vill vi ha öppna fönster.

Så fungerar det ju inte, Holger Gustafsson, när man söker mandat hos väljarna och ska presentera någon slags politik. Vi i den här riksdagen har ju inte bara till uppgift att göra som Moderaterna, sträcka upp fingret i vädret och se vart vinden blåser. Vi har också ett ansvar för att faktiskt peka ut i vilken riktning vi vill gå, att peka ut en politik för framtiden som vi vill söka väljarnas mandat för.

Det har vi i det rödgröna samarbetet tydligt gjort. Vi har nämnt tre centrala säkerhetspolitiska områden där vi är helt eniga och där vi kommer att söka ett gemensamt mandat från väljarna.

Jag förstår att jag inte kommer att få tydliga besked från Kristdemokraterna i Natofrågan i dag. Men vi har ytterligare två frågor som har figurerat i debatten. Jag skulle vilja fråga Holger Gustafsson om även dessa områden är sådana som man inte kan lämna besked om.

Den andra frågan gäller Nordic Battlegroup. Hur blir det 2011? Ska Sverige behålla sitt ansvar för Nordic Battlegroup 2011 eller ska man dra tillbaka det? I dag har vi en enig opposition som säger: Dra tillbaka värdskapet för Nordic Battlegroup 2011! Är ni beredda att fortsätta med Nordic Battlegroup trots motståndet mot det projektet från en enig opposition?

Den tredje frågan gäller Natos snabbinsatsstyrka, Nato Response Force. Där har vi ett tydligt besked från oppositionen: Vi ska inte gå med i dag och inte i framtiden heller. Vad är beskedet från Kristdemokraterna i fråga om Natos snabbinsatsstyrka, Nato Response Force?

Anf. 172 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Fru talman! Kristdemokraterna har inte den politiken att vi ska vara tydliga till varje pris. Man kan inte förutse framtiden. Man ska heller inte ge besked om vare sig skatter eller militärt försvar i framtiden om man inte kan förutse hur situationen blir.

Det är nämligen så att omvärlden förändras varje minut. Vi kommer att följa den. Ni vet vilka värderingar vi står för. Utifrån dem gör vi justeringar beroende på hur omvärlden förändras. Det gäller skattepolitiken, det gäller vårdnadsbidrag och det kan gälla den militära säkerheten också. Det är en verklighet, och den måste vi i den här kammaren leva med, och vi kommer att göra det.

Anf. 173 URBAN AHLIN (s):

Fru talman! Vi har fortfarande den utestående frågan om Isafinsatsen i Afghanistan som jag vill ha ett svar på. Jag kan ge ett helt ärligt svar. Vi har inte börjat diskutera den i s-v-mp-arbetet. Av vilket skäl? Vi vet inte riktigt vad Obamas strategi går ut på, och vi vet fortfarande inte riktigt vad FN:s säkerhetsråd kommer att säga i sin kommande resolution.

Som alla vet är det Sveriges riksdag som fattar besluten att sända våra soldater utomlands. Det är positivt och väldigt bra att det är på det sättet. Det mandat som regeringen har är ettårigt och går ut i höst. Regeringen måste återkomma till utrikesutskottet redan i höst med en plan på hur man ser på insatsen i Afghanistan.

Säkerhetsrådets resolution är också bara ettårig. Den kan också innefatta nya komponenter som gör att vi måste se på hur läget ser ut och vad Obamas strategi är. Här handlar det om att hitta en avvägning mellan den militära insatsen och den civila insatsen.

Jag är också helt inriktad på att detta är en långsiktig insats. Men det vore fel att i dag säga att vi ska vara kvar där i ett visst antal år. Det är omöjligt att säga. Vi vet inte vad FN:s säkerhetsråd kommer att bemyndiga insatsen till.

Vi menar att vi ska slå vakt om det unika som finns i Sveriges riksdag med att det är vi parlamentariker som fattar beslut om när vi sänder soldater. Det är väldigt få parlament i världen som har den makten. Men vi har den makten. Jag tycker att vi ska fatta det beslutet med väldigt stort allvar.

Alla fakta finns ännu inte på bordet vad gäller Afghanistan. Vi kommer att återkomma om det. Jag är övertygad om att regeringen i höst kommer att presentera en proposition. Då kommer vi att redovisa vad våra respektive partier tycker eller om vi är helt överens om att väcka en gemensam motion. Så ser det ut i dagsläget.

Det är långsiktigt. Men jag tror att det vore fel även hos de borgerliga att teckna in en framtid som vi inte vet så mycket om. Jag tycker att Holger Gustafsson hade en poäng i sitt förra inlägg. Det är svårt att sia om framtiden, och det är det också i Afghanistan.

Prot. 2008/09:130

11 juni

*Vissa säkerhets-
politiska frågor*

Anf. 174 MAX ANDERSSON (mp):

Fru talman! Birgitta Ohlsson har varit tvungen att lämna kammaren. Jag vill ändå friska upp minnet för dem som läser detta protokoll genom att påpeka angående Darfur att Miljöpartiet var för fredsframtvängande insatser i Darfur när den frågan diskuterades.

Vi är inte ett parti som ser militärt våld som den första lösningen, absolut inte. Vi tror på långsiktigt fredsskapande och icke-våld. Men i det här fallet var vi för fredsframtvängande insatser. Jag vill bara få detta fört till protokollet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 16 juni.)

17 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av prop. 2008/09:192 Sveriges antagande av rambeslutet om ömsesidigt erkännande av beslut om övervakningsåtgärder för brottsmisstänkta

2008/09:Ju26 av Lena Olsson m.fl. (v)

med anledning av prop. 2008/09:193 Vissa psykiatrifrågor m.m.

2008/09:So22 av Thomas Nihlén m.fl. (mp, v)

med anledning av prop. 2008/09:199 Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan

2008/09:Ub33 av Göran Persson i Simrishamn och Gunilla Carlsson i Hisings Backa (s)

2008/09:Ub34 av Rossana Dinamarca m.fl. (v)

2008/09:Ub35 av Christer Engelhardt (s)

2008/09:Ub36 av Marie Granlund m.fl. (s)

2008/09:Ub37 av Mats Pertoft m.fl. (mp)

Finansutskottets betänkanden

2008/09:FiU35 Ändring av täckningsbeloppet för insättningsgarantin

2008/09:FiU38 Gränsöverskridande fusioner för finansiella företag, m.m.

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden

2008/09:MJU29 En sammanhållen svensk havspolitik m.m.

2008/09:MJU28 Riktlinjer för klimatpolitiken m.m.

Miljö- och jordbruksutskottets utlåtande

2008/09:MJU30 Vitbok om klimatanpassning

Näringsutskottets betänkanden
2008/09:NU25 Riktlinjer för energipolitiken
2008/09:NU21 Förhandsprövning av nättariffer
2008/09:NU26 Vissa elmarknadsfrågor
2008/09:NU22 Lag om europeiska grupperingar för territoriellt samarbete m.m.

Prot. 2008/09:130
11 juni

Skatteutskottets betänkande
2008/09:SkU30 Beskattning av europeiska grupperingar för territoriellt samarbete

18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 11 juni

2008/09:1016 Nedrustningsinitiativ från EU

av *Ameer Sachet* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2008/09:1017 Biståndet och millenniemål 5

av *Ameer Sachet* (s)
till statsrådet Gunilla Carlsson (m)

2008/09:1018 Biståndets effektivitet och kvalitet

av *Kent Härstedt* (s)
till statsrådet Gunilla Carlsson (m)

2008/09:1019 Kommande års arbetsmarknadsläge

av *Britta Rådström* (s)
till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2008/09:1020 Odling i staden

av *Birgitta Eriksson* (s)
till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

2008/09:1021 Åtgärder mot sjöfylleri

av *Birgitta Eriksson* (s)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2008/09:1022 Försöken med regioner

av *Phia Andersson* (s)
till statsrådet Mats Odell (kd)

2008/09:1023 Förädling av naturprodukter

av *Helén Pettersson* i Umeå (s)
till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 juni.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början till och med 10 §
anf. 28 (delvis),
av tjänstgörande ålderspresidenten därefter till ajourneringen kl. 13.49,
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.50 och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Avsägelse.....	1
3 § Anmälan om kompletteringsval till utbildningsutskottet.....	1
4 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	2
5 § Anmälan om inkommen faktrapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	2
6 § Hänvisning av ärende till utskott.....	2
7 § Förnyad bordläggning.....	2
8 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 10 juni	3
KU20 Granskningsbetänkande	3
KU21 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen	4
KU25 Ekonomiska villkor för ledamöter av Europaparlamentet.....	4
9 § Handel med vissa receptfria läkemedel	4
Socialutskottets betänkande 2008/09:SoU25	4
Anf. 1 MARIA LUNDQVIST-BRÖMSTER (fp)	4
Anf. 2 YLVA JOHANSSON (s)	5
Anf. 3 ELINA LINNA (v)	6
Anf. 4 THOMAS NIHLÉN (mp)	8
Anf. 5 KENNETH JOHANSSON (c)	11
Anf. 6 YLVA JOHANSSON (s) replik	13
Anf. 7 KENNETH JOHANSSON (c) replik	13
Anf. 8 YLVA JOHANSSON (s) replik	13
Anf. 9 KENNETH JOHANSSON (c) replik	14
Anf. 10 ELINA LINNA (v) replik.....	14
Anf. 11 KENNETH JOHANSSON (c) replik	14
Anf. 12 ELINA LINNA (v) replik.....	15
Anf. 13 KENNETH JOHANSSON (c) replik	15
Anf. 14 THOMAS NIHLÉN (mp) replik	15
Anf. 15 KENNETH JOHANSSON (c) replik	16
Anf. 16 THOMAS NIHLÉN (mp) replik	16
Anf. 17 KENNETH JOHANSSON (c) replik	17
Anf. 18 CECILIA WIDEGREN (m)	17
Anf. 19 TOBIAS KRANTZ (fp)	19
Anf. 20 YLVA JOHANSSON (s) replik	21
Anf. 21 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	22
Anf. 22 YLVA JOHANSSON (s) replik	22
Anf. 23 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	23
Anf. 24 CHATRINE PÅLSSON AHLGREN (kd)	23
Anf. 25 FINN BENGTTSSON (m)	24
(Beslut fattades under 15 §.).....	26
10 § Överlåtbara fiskerättigheter m.m.	26
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2008/09:MJU23	26
Anf. 26 JAN-OLOF LARSSON (s)	26

Anf. 27	TINA EHN (mp)	29
Anf. 28	RUNE WIKSTRÖM (m)	31
Anf. 29	JAN-OLOF LARSSON (s) replik	33
Anf. 30	RUNE WIKSTRÖM (m) replik	33
Anf. 31	JAN-OLOF LARSSON (s) replik	34
Anf. 32	RUNE WIKSTRÖM (m) replik	34
Anf. 33	ERIK A ERIKSSON (c)	34
Anf. 34	JAN-OLOF LARSSON (s) replik	37
Anf. 35	ERIK A ERIKSSON (c) replik	37
Anf. 36	JAN-OLOF LARSSON (s) replik	38
Anf. 37	ERIK A ERIKSSON (c) replik	39
Anf. 38	LARS TYSKLIND (fp)	39
Anf. 39	JAN-OLOF LARSSON (s) replik	42
Anf. 40	LARS TYSKLIND (fp) replik	42
Anf. 41	JAN-OLOF LARSSON (s) replik	43
Anf. 42	LARS TYSKLIND (fp) replik	43
Anf. 43	IRENE OSKARSSON (kd)	44
	(Beslut fattades under 15 §.)	46
11 §	En långsiktigt hållbar organisation för de allmänna förvaltningsdomstolarna i första instans	46
	Justitieutskottets betänkande 2008/09:JuU23	46
Anf. 44	MARGARETA PERSSON (s)	46
Anf. 45	MEHMET KAPLAN (mp)	48
Anf. 46	HELENA BOUVENG (m)	50
Anf. 47	JOHAN LINANDER (c)	52
Anf. 48	MARGARETA PERSSON (s) replik	54
Anf. 49	JOHAN LINANDER (c) replik	55
Anf. 50	MARGARETA PERSSON (s) replik	55
Anf. 51	JOHAN LINANDER (c) replik	56
Anf. 52	MEHMET KAPLAN (mp) replik	56
Anf. 53	JOHAN LINANDER (c) replik	57
Anf. 54	MEHMET KAPLAN (mp) replik	58
Anf. 55	JOHAN LINANDER (c) replik	58
Anf. 56	HELENA BARGHOLTZ (fp)	59
	(forts. 13 §)	60
	Ajournering	60
	Återupptagna förhandlingar	60
12 §	Frågestund	60
	Anf. 57 FÖRSTE VICE TALMANNEN	60
	<i>Arbetslösheten</i>	60
	Anf. 58 BERIT HÖGMAN (s)	60
	Anf. 59 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m)	61
	Anf. 60 BERIT HÖGMAN (s)	61
	Anf. 61 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m)	61
	<i>Bonuslönesystem för läkare</i>	62
	Anf. 62 JOSEFIN BRINK (v)	62

Anf. 63 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	62	Prot. 2008/09:130
Anf. 64 JOSEFIN BRINK (v)	62	11 juni
Anf. 65 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	63	
<i>Turkiets medlemskap i EU</i>	63	
Anf. 66 MEHMET KAPLAN (mp)	63	
Anf. 67 Utrikesminister CARL BILDT (m)	63	
Anf. 68 MEHMET KAPLAN (mp)	64	
Anf. 69 Utrikesminister CARL BILDT (m)	64	
<i>Handelsfrågor under Sveriges ordförandeskap i EU</i>	64	
Anf. 70 MARIE WEIBULL KORNIAS (m)	64	
Anf. 71 Statsrådet EWA BJÖRLING (m)	65	
Anf. 72 MARIE WEIBULL KORNIAS (m)	65	
Anf. 73 Statsrådet EWA BJÖRLING (m)	65	
<i>Storleken på biståndet</i>	65	
Anf. 74 KERSTIN ENGLE (s)	65	
Anf. 75 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m)	66	
Anf. 76 KERSTIN ENGLE (s)	66	
Anf. 77 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m)	66	
<i>Starta-eget-bidraget</i>	67	
Anf. 78 PER ÅSLING (c)	67	
Anf. 79 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m)	67	
Anf. 80 PER ÅSLING (c)	67	
Anf. 81 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m)	67	
<i>Reglerna för stöd och hjälp till barn</i>	68	
Anf. 82 SOLVEIG HELLQUIST (fp)	68	
Anf. 83 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	68	
Anf. 84 SOLVEIG HELLQUIST (fp)	68	
Anf. 85 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	69	
<i>Skatteavdraget för hushållsnära tjänster</i>	69	
Anf. 86 RAIMO PÄRSSINEN (s)	69	
Anf. 87 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m)	69	
Anf. 88 RAIMO PÄRSSINEN (s)	69	
Anf. 89 Arbetsmarknadsminister SVEN OTTO LITTORIN (m)	70	
<i>Larmsystem för bortrövade barn</i>	70	
Anf. 90 ANNELIE ENOCHSON (kd)	70	
Anf. 91 Utrikesminister CARL BILDT (m)	70	
Anf. 92 ANNELIE ENOCHSON (kd)	71	
Anf. 93 Utrikesminister CARL BILDT (m)	71	
<i>EU:s handelsförbindelser med Israel</i>	71	
Anf. 94 PETER HULTQVIST (s)	71	
Anf. 95 Utrikesminister CARL BILDT (m)	72	
Anf. 96 PETER HULTQVIST (s)	72	
Anf. 97 Utrikesminister CARL BILDT (m)	72	
<i>Timtaxan för hemtjänsten</i>	73	

Anf. 98 EVA OLOFSSON (v)	73
Anf. 99 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	73
Anf. 100 EVA OLOFSSON (v)	73
Anf. 101 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	74
<i>Biståndspolitiken</i>	74
Anf. 102 HANS ROTHENBERG (m)	74
Anf. 103 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m)	74
Anf. 104 HANS ROTHENBERG (m)	74
Anf. 105 Statsrådet GUNILLA CARLSSON (m)	75
<i>Försörjningsstödet</i>	75
Anf. 106 MARINA PETTERSSON (s)	75
Anf. 107 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	75
Anf. 108 MARINA PETTERSSON (s)	76
Anf. 109 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	76
<i>Information om endometrios</i>	77
Anf. 110 HILLEVI LARSSON (s)	77
Anf. 111 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	77
Anf. 112 HILLEVI LARSSON (s)	77
Anf. 113 Statsrådet MARIA LARSSON (kd)	78
<i>Export av vårdtjänster</i>	78
Anf. 114 FINN BENGTTSSON (m)	78
Anf. 115 Statsrådet EWA BJÖRLING (m)	78
Anf. 116 FINN BENGTTSSON (m)	79
Anf. 117 Statsrådet EWA BJÖRLING (m)	79
Anf. 118 FÖRSTE VICE TALMANNEN	79
13 § (forts. från 11 §) En långsiktigt hållbar organisation för de allmänna förvaltningsdomstolarna i första instans (forts. JuU23)	79
Anf. 119 OTTO VON ARNOLD (kd)	79
Anf. 120 MEHMET KAPLAN (mp) replik	81
Anf. 121 OTTO VON ARNOLD (kd) replik	81
Anf. 122 MEHMET KAPLAN (mp) replik	82
Anf. 123 OTTO VON ARNOLD (kd) replik	82
Anf. 124 CHRISTER ENGELHARDT (s)	82
Anf. 125 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	84
Anf. 126 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik	84
Anf. 127 HELENA BARGHOLTZ (fp) replik	85
Anf. 128 CHRISTER ENGELHARDT (s) replik	85
(Beslut fattades under 15 §.)	85
14 § Vissa säkerhetspolitiska frågor	86
Utrikesutskottets betänkande 2008/09:UU11	86
Anf. 129 URBAN AHLIN (s)	86
Anf. 130 HANS LINDE (v)	89
(forts. 16 §)	92
Ajournering	92
Återupptagna förhandlingar	92
15 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	92

SoU25 Handel med vissa receptfria läkemedel	92
MJU23 Överlåtbara fiskerättigheter m.m.	93
JuU23 En långsiktigt hållbar organisation för de allmänna förvaltningsdomstolarna i första instans	93

16 § (forts. från 14 §) Vissa säkerhetspolitiska frågor (forts.

UU11)	94
Anf. 131 URBAN AHLIN (s) replik	94
Anf. 132 HANS LINDE (v) replik	95
Anf. 133 URBAN AHLIN (s) replik	95
Anf. 134 HANS LINDE (v) replik	96
Anf. 135 MAX ANDERSSON (mp)	97
Anf. 136 GUSTAV BLIX (m)	98
Anf. 137 HANS LINDE (v) replik	101
Anf. 138 GUSTAV BLIX (m) replik	101
Anf. 139 HANS LINDE (v) replik	102
Anf. 140 GUSTAV BLIX (m) replik	102
Anf. 141 MAX ANDERSSON (mp) replik	103
Anf. 142 GUSTAV BLIX (m) replik	103
Anf. 143 MAX ANDERSSON (mp) replik	104
Anf. 144 GUSTAV BLIX (m) replik	104
Anf. 145 URBAN AHLIN (s) replik	105
Anf. 146 GUSTAV BLIX (m) replik	105
Anf. 147 URBAN AHLIN (s) replik	106
Anf. 148 GUSTAV BLIX (m) replik	107
Anf. 149 KERSTIN LUNDGREN (c)	107
Anf. 150 MAX ANDERSSON (mp) replik	109
Anf. 151 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	109
Anf. 152 MAX ANDERSSON (mp) replik	110
Anf. 153 KERSTIN LUNDGREN (c) replik	110
Anf. 154 BIRGITTA OHLSSON (fp)	110
Anf. 155 URBAN AHLIN (s) replik	113
Anf. 156 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik	114
Anf. 157 URBAN AHLIN (s) replik	114
Anf. 158 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik	115
Anf. 159 URBAN AHLIN (s) replik	116
Anf. 160 HANS LINDE (v) replik	116
Anf. 161 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik	117
Anf. 162 HANS LINDE (v) replik	117
Anf. 163 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik	118
Anf. 164 MAX ANDERSSON (mp) replik	118
Anf. 165 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik	119
Anf. 166 MAX ANDERSSON (mp) replik	120
Anf. 167 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik	120
Anf. 168 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	121
Anf. 169 HANS LINDE (v) replik	123
Anf. 170 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik	124
Anf. 171 HANS LINDE (v) replik	124
Anf. 172 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik	125

Prot. 2008/09:130
11 juni

Anf. 173 URBAN AHLIN (s).....	125
Anf. 174 MAX ANDERSSON (mp).....	126
(Beslut skulle fattas den 16 juni.).....	126
17 § Bordläggning.....	126
18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	127
19 § Kammaren åtskildes kl. 18.02.	128

Tryck: Elanders, Vällingby 2009